

Utgitt av Norsk Ergoterapeutforbund
www.ergoterapeuten.no



Hjemme hos Nils Erik Ness 6

RETHOS – utdanning av framtidens ergoterapeuter 20

Blir funksjonshemmede studenter i høyere utdanning diskriminert? 32

Kandidater til forbundsledelsen, forbundsstyret og utvalg 44

ergoterapeuten

Redaktør Else Merete Thyness

Mobil 95 73 93 13

emt@ergoterapeutene.org

Fagredaktører Unni Sveen,

Ruca Maass og Eva Magnus

Vitenskapelige artikler sendes til:

vitenskap@ergoterapeutene.org

Annonser

Erik Sigurdssøn

Mobil 90 03 09 43

erik@addmedia.no

Privatpraktiserende ergoterapeuter kan annonsere for sin virksomhet til 30 prosent avslag.

Annonsefrister / utgivelse

Nr. 5 – 5. okt / 13. nov

Nr. 6 – 1. des / 31. des

Nr. 1 – 1. feb / 27. feb

Trykkeri 07 Media AS

Trykt på miljøvennlig papir.

Design Fete Typer

Layout Else Merete Thyness

Redaksjonskomité

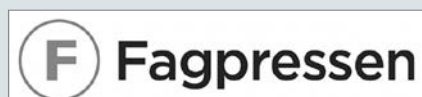
Cathrine Hagby / 92 09 23 77

Unni Sveen / 91 88 47 68

Sissel Horghagen / 73 55 92 20

Alf Inge Solbakken / 95 70 82 40

Merethe Seberg / 90 58 30 96



Norsk Ergoterapeutforbund

Adresse Stortingsgt. 2, 0158 Oslo

Telefon 22 05 99 00

post@ergoterapeutene.org

www.ergoterapeutene.org

Generalsekretær/fagsjef

Toril Laberg

Forhandlingssjef

Hege Munthe

Organisasjonssjef

Karl-Erik Tande Bjerkaas

Seniorrådgiver

Anita Engeset

Seniorrådgiver

Solrun Nygård

Advokat

Berit Førli

Controller

Tove Olsen

Controller

Snorre A. Nergaard

Sekretær

Kristin Pedersen

Forbundsstyremedlemmer

Nils Erik Ness, forbundsleder

Tove Holst Skyer, 1. nestleder

Ann Kristin Løe, 2. nestleder

Berit Regine Laiti

Mariette Elise Gjerde

Linda Fauskanger Nesheim

Tonje Hansen Guldhav

May Solveig Svendsen

Siv Iren Gjermstad

Morten Severin Hoel

Malin Mongs

Pia Jessen, 1. varamedlem

Silvia Elisabeth Hansbø, 2. varamedlem

Heidi Fløtten, varamedlem

Kenneth Pettersen, varamedlem

Kathrine Fjærestrand, varamedlem

Live Øverli, varamedlem

Kamilla Lemb Herbjørnsen, varamedlem

Judith Ekerhovd, varamedlem



6



10



14



32

REPORTASJER

- 6 Hjemme hos Nils Erik Ness**
Av Else Merete Thyness

NY ARENA

- 10 Jobber med forebyggende helsetjenester for barn og unge**
Av Else Merete Thyness

KRONIKK

- 12 En lite imponerende kompetansereform**
Av Åshild Olaussen

FORBUNDET

- 14 Studentforsikring**
Av Roald Hagen
- 15 Tid for å søke FoU-midler**
Av Solrun Nygård
- 16 Delta på landsmøtet i oktober**
Av Karl-Erik Tande Bjerkaas
- 18 Delta i de regionale valgene**
Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

- 18 Årets lønnsoppgjør blir til høsten**
Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

- 19 Nye Min side er nå tilgjengelig**
Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

FAGLIG

- 20 RETHOS – utdanning av framtidens ergoterapeuter**
Av Rita Jentoft, Tore Bonsaksen, Sissel Horghagen, Heidi E. Fløtten, David Wefring Osen Eva S.Kjølstad og Ane-Berit Hurlen

- 32 Blir funksjonshemmede studenter i høyere utdanning diskriminert?**
Av Eli Langørgen

VITENSKAP

- 42 Forsker i farten: Hanne Kaae Kristensen**
Av Else Merete Thyness

LANDSMØTET 2020

- 44 Kandidater til forbundsledelsen**
- 48 Kandidater til forbundsstyret**
- 52 Kandidater til kontrollkomiteen**
- 54 Kandidater til yrkesetisk utvalg**
- 57 Kandidater til redaksjonskomiteen**

ANNONSER

- 60 Kurs- og stillingsannonser**
- 63 Produktregister**

Alle disse dagene

«Alle disse dager som kom og gikk – ikke visste jeg at de var selve livet.»



**ELSE MERETE
THYNESS**
Redaktør

Dette sitatet av den svenske forfatteren Stig Johansson synes jeg er så fint, fordi det minner meg om at livene våre består av hverdager, og at nettopp disse hverdagene er så verdifulle. De er selve livet.

Nå er det nesten tre år siden forrige landsmøte. Det utgjør cirka 780 ukedager som ergoterapeuter har jobbet med å gjøre folks hverdagsliv bedre. Jeg er stolt av å være del av et team som jobber for å finne løsninger når det blir et gap mellom helsen og hverdagens krav, og for at alle skal ha rett til aktivitet og deltakelse.

Om ikke lenge møtes vi, enten fysisk eller via nettet, til Ergoterapeutenes 25. landsmøte i Lillestrøm. Her skal medlemmene, gjennom sine valgte delegater, utforme programmet for de neste tre årene. Her skal det også velges sentrale tillitsvalgte som forbundsleder, nestleder og medlemmer til komiteer og utvalg. Kandidatene er presentert i dette nummeret av Ergoterapeuten.

Vi har også en «hjemme hos»-reportasje med Nils Erik

Ness, vår kjære forbundsleder som går av med pensjon. Det blir vemodig å ta farvel med en person som har betydd så mye for ergoterapeuter både i Norge og i resten av verden. Samtidig er jeg sikker på at vårt nye mannskap vil løse organisasjonen trygt gjennom alle farvann, og at vi nok ikke har sett det siste av Nils Erik.

Ferien er over for de fleste av oss nå. Vi har hatt et avbrekk fra hverdagsrutinene, senket skuldrene og sovet så lenge vi ville om morgenen. Nå skal vi tilbake til hverdagslivet, men hvilken hverdag venter oss?

Koronaviruset er fremdeles rundt oss, og hjemmekontor og restriksjoner er fremdeles en realitet. Jeg avslutter derfor med et utdrag fra kronikken til Nils Erik Ness som ble publisert i VG 30. mars:

«Hold ut, det blir bedre. Det blir både gamle og nye hverdagsaktiviteter igjen. Og når tida er over, har vi også lært noe nytt og nyttig. Hverdagslivet kommer tilbake, men kanskje med nye aktiviteter, og da svarer du kanskje annerledes på spørsmålet: Hva er viktig for deg?»



**NILS ERIK
NESS**
Forbundsleder

Hjertelig takk for meg!

Om jeg fikk valget på nytt, ville jeg valgt ergoterapifaget.

Ergoterapeutene har hatt en enorm utvikling og tydeligere profilering de siste årene. Aldri har vi hatt så mange og så fornøyde medlemmer, aldri så mange studentmedlemmer, aldri har vi kurset og dyktiggjort tillitsvalgte og regionstyrer som i denne perioden. Mange er klare til å gå til valg i neste periode. Aldri har alle leddene i forbundet framstått mer helhetlig i prioritert innsats. Aldri har det økt med så mange stillinger, og aldri har vi profilert oss så tydelig politisk. Dette skyldes et fantastisk teamarbeid i forbundet, som jeg har vært utrolig heldig å få ta del i.

Politisk mulighetsrom og generøs delingskultur har vært viktig på min vakt. Forbundet har hatt en klar strategi og fulgt den systematisk gjennom de siste årene. Vi har gjentatt det samme budskapet og vært utholdende på de samme spissede priorite-

ringene. Vi har enkelt og tydelig sagt hva vi står for. Dette har gitt gevinster.

Medlemmene vil naturlig sammenligne Ergoterapeutene med de største helseforbundene med stort sekretariat. Medlemmene skal og vil ønske mer av oss. Et forbund skal ta imot misnøye og klager. Samtidig er det ros som øker motivasjon for innsats. Andre, utenfor vårt forbund, er mektig imponerte over hva vi klarer å oppnå i et forholdsvis lite forbund. Vi er kanskje få, men har kort vei fra vedtak til handling, med lite byråkrati i organisasjonen. Vi er en liten aktiv terrier, for ikke å si superaktiv italiensk mynde. Uten medlemmenes felles heiarop har ikke forbundets seire vært mulig. Hjertelig takk til medlemmene!

Landsmøteberetningen viser at vi leverer på landsmøteprogrammet og mye, mye mer. Dette er innsats fra våre regionstyrer og tillitsvalgte, og ikke minst vårt lille

sekretariat. Rett ut sagt imponerende – hjertelig takk!

Teamarbeidet har vært avgjørende. Samtidig er det i perioder ensomt å være forbundsleder. Derfor har direkte kommunikasjon og tett samarbeid med første nestleder og generalsekretær vært helt avgjørende. Hjertelig takk! Dere er mer enn klare til å ta stafettpinnen videre.

Det er utrolig viktig fortsatt å støtte den nye forbundsledelsen etter valget på landsmøtet! Gi de nye styremedlemmene gode råd og ros når det er mulig. Det systematiske og langsiktige arbeidet vi har oppnådd, kan lett rives ned. Stå sammen om faget! Vi er sårbare som forbund, og samtidig den eneste organisasjonen som jobber for ergoterapifaget. Vi sitter på nøkkelen til en mer bærekraftig helsetjeneste framover: å legge til rette for inkludering og deltakelse for alle.

Jeg ville valgt ergoterapifaget på nytt.

HJEMME HOS NILS ERIK NESS

Av Else Merete Thyness

Etter en omvisning i Halden byr forbundsleder Nils Erik Ness på hjemmelaget squashsuppe og fortellingen om de ergoterapeutene som har inspirert ham mest.



Nils Erik Ness er en utmerket turguide. Her på Fredriksten festning i Halden.



Eva Magnus, Inger Brit Werge-Olsen, Nils Erik Ness og Sissel Alsaker på ergoterapiutdanningen i Trondheim.

Solen skinner, og Halden viser seg fra sin beste side denne julidagen. Ergoterapeutenes forbundsleder Nils Erik Ness er ulastelig sommerantrukket i kakishorts og mat-chende skjorte. Han er også en utmerket turguide.

– Fredriksten festning i Halden er den største vi har i Norge, sier han og peker utover sundet mot Sverige på den andre siden. Midt på festningsområdet foregår det opptak til Allsang på grensen.

Så går turen hjem til huset i Brekkerødli, som han deler med Ole, fem voksne hunder og for tiden fire valper.

VALGTE ERGOTERAPI

Over hjemmelaget suppe basert på squash fra hagen forteller han om hvordan det gikk til at han ble ergoterapeut. Da han i 1974 var ferdig på tre- metall- og kera-mikklinjen på videregående skole på Røros, var drømmen å søke seg inn på kunsthøgskole i Oslo. Så fikk han kjennskap til ergoterapi.

– Jeg hørte at ergoterapi var et yrke som kombinerte aktiviteter og arbeid med mennesker, og bestemte meg for å søke det, forteller han.

Etter forpraksis på Dikemark psykiatriske sykehus og siviltjeneste i Skjetten barnehage søkte han opptak på den nyopprettede ergoterapiutdanningen i Trond-

heim. Her inngikk også undervisning i tre- og metallarbeid, men i tillegg krevde en av lærerne: «Du må lære deg å sette opp en vev, om du skal bli ergoterapeut!»

– Samtidig ble aktivitetene sett på som terapeutiske og satt i sammenheng med meningsfull rehabilitering, forsikrer han.

Han var også aktiv i studentorganisasjonen Ergon. Først som innsamler av tomflasker på første landsmøte, til han i det tredje året hadde avansert til leder.

– På den tiden, med kun to ergoterapeututdanninger, stilte så og si alle studentene opp på landsmøtene, sier han.

DEN FØRSTE JOBBEN

Nils Erik og jeg tar oss en tur rundt i det som trygt kan sies å være Haldens fineste hage. Her gror grønnsaker, frukttrær, blomster og busker i skjønn harmoni. Så går vi inn i huset, som faktisk kan skilte med doriske søyler. Her fortsetter historien.

På 80-tallet startet avviklingen av de store institusjonene for personer med utviklingshemming. De som hadde bodd på institusjonene, ble etter hvert flyttet over til alminnelige boliger i hjemstedskommunene sine. I sin første jobb deltok Nils Erik i prosessen med å hjelpe folk med overgangen fra institusjon til eget hjem.

– Dette var en artig jobb. Vi



Nils Erik og Ole har skapt et paradis i Halden med alt fra urtrær til sjeldne roser. To borzoier og to italienske mynder vil også være med på bildet.

lærte dem å klare seg sjøl, noe som innebar både å kunne betale for seg i butikken og å lage mat.

Noen morsomme episoder ble det også. En av brukerne var sterkt fysisk handikappet og fikk nå sin første elektriske rullestol.

– Det første han gjorde, var å stikke av, humrer Ness.

DALGÅRD SKOLE

På 80-tallet begynte Nils Erik som ergoterapeut på Dalgård skole, noe han stortrivdes med. Her jobbet han med barn og sanseintegrasjon sammen med Einhild Rørmark Lohne, som ble en stor inspirasjon for han. Lohne var opptatt av barnets sansemotoriske utvikling og hverdagsliv.

– Hun lærte meg å jobbe kunn-

skapsbasert og hele tiden å være faglig oppdatert. Vi bestemte oss for at hver gang vi hadde satt oss inn i ny kunnskap, skulle vi under- vise andre i det. Vi holdt derfor flere kurs, og vi brukte det lille overskuddet som bidrag til å dra på nye kurs og konferanser.

På denne tiden var Nils Erik også blitt leder for Rådet for ergo- og fysioterapiutdanning, og han hadde for lengst startet å skrive artikler.

LÆRER – PLUSS LITT MER

I 1984 publiserte Gary Kielhofner *The model of human occupation*.

– Det var skjellsettende for meg å få en teori om menneskelig aktivitet. Etter å ha lest hans perspektiv på aktivitet, opplevde jeg



Nils Erik Ness har i alle år latt seg inspirere av andre.



Gary Kielhofner besøkte utdanningen i Trondheim. Fra venstre: Gary Kielhofner, Kristjana Kristiansen og Nils Erik Ness.
Foto: Sissel Horghagen.

at *nå* var jeg blitt ergoterapeut.

På denne tiden ble han bedt om å søke en lærerstilling på ergoterapiutdanningen i Trondheim, en jobb han skulle ha helt fram til 2010.

– I begynnelsen underviste jeg i grunnleggende teorier om ergoterapi og barneergoterapi, men etter hvert ble jeg en potet som tok mange forskjellige oppgaver, forteller han.

En av lærerkollegaene hans var Kristjana Kristiansen, som åpnet øynene hans for et faglig-etisk verdsettelse der folk er borgere, ikke stakkarslige pasienter. Det

er barrierene i samfunnet som er problemet, ikke enkeltpersoner.

– Sammen dro vi blant annet på kurs i England om Verdssetting av Sosiale Roller (VSR). Mennesker er mer enn en diagnose. Alle skal ha de samme rettigheter, plikter og muligheter til å bidra.

Sammen med Eva Magnus inviterte Ness også Gary Kielhofner til utdanningen i Trondheim.

– Det var viktig å bygge opp forståelsen for aktivitetsperspektivet og få inn internasjonale forskere som kunne undervise på utdanningen vår. Flere forskere og eksperter i ergoterapi ble invitert

til utdanninga i Trondheim i årene som fulgte, forteller han.

Parallelt med lærerjobben deltok han i mange spennende prosjekter. Han satt i Ergoterapeutens redaksjonskomité, var med på å lage studieplan for utdanningen i Tromsø og bygge opp utdanningen for ergoterapeuter i Palestina, og i 1999 ble han visepresident i ENOTHE. Senere ble han president.

– Dette er et viktig nettverk som organiserer Europas ergoterapiutdanninger. Her fikk jeg sjansen til å jobbe med Hanneke von Brüggem, blant annet i å utvikle og støtte opp om utdanningene i

«Mennesker er mer enn en diagnose. Alle skal ha de samme rettigheter, plikter og muligheter til å bidra.»

Nils Erik Ness

Øst-Europa. Hanneke er en utrolig kapasitet, god på å tenke strategisk og modig i sitt internasjonale samarbeid og påvirkningsarbeid. Jeg har lært mye av henne om å jobbe politisk.

WFOT

Vi tar oss en tur inn på valperommet, der fire små kazar-valper konkurrer om hvem som kan få mest mulig oppmerksomhet. Nils Erik klarer fint å holde dem alle sammen på fanget, og over små valpehoder forteller han om sin deltakelse i Verdensforbundet for ergoterapeuter (WFOT).

– Opprinnelig ble jeg spurt om å delta på council-møte i verdensforbundet fordi Ergoterapeutenes daværende forbundsledelse ofte satt i lønnsforhandlinger når disse møtene foregikk. På denne tiden opplevde vi at utdanningen i Palestina ikke ble godkjent, noe som irriterte meg. Jeg hadde noen tanker om hvem som stemte mot.

Sammen med Clare Hocking begynte han derfor å revidere minimumsstandardene for ergoterapeututdanningene. De sørget for at standardene skiftet fra et medisinsk perspektiv til et aktivitetsperspektiv, og at et utdanningsprogram verken skulle bli godkjent eller underkjent av politiske grunner.

– Clare Hocking er også en ergoterapeut jeg vil trekke fram. Hun har betydd mye for meg og aktivitetsvitenskapen når det gjelder retten til aktivitet og deltakelse (occupational justice), spesielt som redaktør i Journal of Occupational Science.

Etter noen år som Norges delegat i WFOT ble Nils Erik valgt inn i styret i verdensforbundet, med særlig ansvar for å veilede nye medlemsforbund i utvikling av vedtekter. Dessuten arbeidet han med å lage «position statements» med samarbeidspartnerer fra hele verden

HVA ER HAN STOLT AV?

Dagen nærmer seg slutten. Vi flytter oss til kjøkkenet, der Nils Erik raskt lager en rett av lammekoteletter med grønnsaker fra hagen. Jeg spør ham hva han er stolt av å ha utrettet som ergoterapeut og også som forbundsleder.

Han tenker seg om litt før han svarer:

– Jeg er stolt av at jeg siden 80-tallet har løftet fram aktivitetsperspektivet, som er kjernekompetansen i ergoterapi. Som forbundsleder har jeg vist ergoterapeuter mulighetsrommet. Dette er et kjent deltakelse- eller velferdsproblem hvor vi kan bidra best med vår kompetanse, og hvor vi viser at vi er løsningen på problemet. Vår kompetanse i hverdagsmestring og arbeidsplassvurdering har for eksempel bidratt til mange jobber for ergoterapeuter. Jeg er også stolt av at jeg har bidratt til oppretting av ergoterapiutdanninger i Palestina og Kina. Og sist, men ikke minst, er jeg stolt av den delingskulturen vi har utviklet sammen i Ergoterapeutene. Når vi deler vår kompetanse, blir vi attraktive også for andre utenfor forbundet.

Og med det vender jeg snuten tilbake til Oslo.



For tiden har Nils Erik og Ole fire valper i sin Kennel Kazar.



Det ikke alle vet, er at det bor en liten kunstner i Nils Erik. Dette er en del av en tegneseriestripe han tegnet på utdanningen i Trondheim.


NAVN

Marianne Høggaug

STILLING

Ergoterapeut for barn og unge

HVOR

Ringerike Kommune

Jobber med forebyggende helsetjenester for barn og unge

Av Else Merete Thyness

– Hvor jobber du?

– Jeg jobber i Ringerike kommune i Forebyggende helsetjenester barn og unge og Folkehelse.

– Hva jobber du som?

– Jeg er ansatt som ergoterapeut for barn og unge (0-18 år).

– Hvor lenge har du hatt jobben?

– Jeg har hatt den siden 2011.

– Hva er de viktigste arbeidsoppgavene?

– De viktigste arbeidsoppgavene mine er:

- Jeg kartlegger barn og ungdoms behov for tilrettelegging i barnehage, skole, hjem og fritid. Eksempler på tiltak er energiøkonomisering gjennom døgnet, øving av ADL og tilrettelegging av aktiviteter i barnehagen, i skolen eller på fritiden.
- Jeg veileder barnehageansatte, lærere, assistenter og foreldre, og jeg er koordinator for individuell plan.
- Jeg deltar i prosjektet HOPP (Helsefremmende OPPvekst) i Ringerike kommune. Dette er et tverrfaglig kommunalt samarbeid som skal legge til rette for sunn livsstil hos barn og unge, gi bedre læringsforhold og økt trivsel og forebygge livsstilssykdommer og inaktivitet.
- Jeg har ansvar for «Superklubben», som er et forebyg-

gende program for førskolebarna hvor mestring står sentralt. Målet med programmet er å skape gode forutsetninger og en lettere overgang til skolehverdagen. Vi fokuserer blant annet på finmotorikk og det å mestre påkledning og å øve på tidsbestemte arbeidsperioder.

- Jeg har ansvar for hjelpemidler for å sikre aktivitet, deltagelse og inkludering. Det kan være sansehjelpemidler, kognitive hjelpemidler og aktivitetshjelpemidler.

– Hvordan får du brukt ergoterapikompetansen din?

– Ergoterapi handler om å finne de gode løsningene og se mulighetene. Dette er viktig i samspill med både barn og ungdom og foreldre og kollegaer.

– Er det viktig at en ergoterapeut har denne jobben?

– Ja! Vi har et tett samarbeid



med blant annet barnefysioterapeuter og helsesykepleiere. Vi opplever at tilbudet styrkes betraktelig ved at det også er ergoterapeut som kan ha fullt fokus på barn og ungdom. Dette tverrfaglige samarbeidet gjør at vi får et helhetlig bilde av barnet eller ungdommens behov og ressurser.

– Er det spennende å jobbe på en utradisjonell og sånn sett nyskapende måte?

– Ja, denne jobben er spennende og utfordrende, og ingen dager er like. Den gir god mulighet til å holde seg faglig oppdatert på barns helse innen ergoterapi.

– Vil du anbefale andre ergoterapeuter å jobbe med det samme?

– Ja, så absolutt. Det burde vært mange flere stillinger for ergoterapeuter for å kunne jobbe med de fra 0 til 18 år ute i kommunene.

– Hvordan forandret arbeidsoppgavene seg under koronapandemien?

– Vi fikk erfare å bruke digitale løsninger på en annen måte og mye mer aktivt i arbeidshverdagen. Vi gjorde mye av de vanlige oppgavene våre, men fikk i tillegg ansvar for smittesporing i Ringesrike kommune. En spennende og ny erfaring.




medemagruppen

Dynamic Pacer
Ganghjelpemiddel som optimalt støtter det naturlige gangmønsteret.
På avtale fra 1. mars.
Se presentasjonsfilmer på www.medema.no

For mer informasjon ta kontakt på tlf. 67 06 49 00 eller se på www.medema.no

En lite imponerende kompetansereform

I slutten av april la regjeringa fram en stortingsmelding med tittelen Lære hele livet. Meldingen som presenterer det regjeringa har valgt å kalle en kompetansereform, ble behandlet av Stortinget i juni.

Av Åshild Olaussen



Åshild Olaussen er fagsjef i Unio. Kronikken er basert på episode 4 av Unio Podcast: «En lite imponerende kompetansereform».

I mange år har det vært snakket om viktigheten av livslang læring. Vi har et samfunn med tildels store og nye utfordringer og et arbeidsliv i stadig omstilling. Den teknologiske utviklinga – ikke minst digitaliseringen – innebærer at så å si alle arbeidstakere vil måtte fornye kompetansen sin én eller flere ganger i løpet av arbeidslivet. Det er få kontroverser, verken blant politikerne eller i arbeidslivet, om behovet for å kunne lære hele livet. I de siste årene har flere offentlige utvalg, ikke minst Markussenutvalget,¹ utredet og kommet med forslag til hvordan dette behovet kan møtes politisk.

Det var derfor naturlig å ha høye forventninger da regjeringa varslet en kompetansereform. En vanlig definisjon av reform er omlegging til ny og bedre politikk. Dessverre var denne stortingsmeldingen mest av alt en oppramsing og oppsummering av den eksisterende politikken.

Det betyr ikke at det ikke er iverksatt en rekke tiltak som forhåpentligvis gjør det enklere for flere (voksne) å få kompetanseheving. Men med tanke på den politiske samstemtheten rundt arbeidslivets omstillingsbehov og befolkningens behov for livslang læring, var det lite kraftfulle satsinger i stortingsmeldingen. Det er vanskelig å se hvordan disse skal reformere den norske kompetansepolitikken.

Det er spesielt tre områder der det absolutt er

behov for en reform, men der denne meldingen ikke svarer.

EN FRAVÆRENDE OFFENTLIG SEKTOR

For det første er offentlig sektor så å si fraværende i meldingen. Behovene for livslang læring hos store utdanningsgrupper innenfor sentrale velferdstjenester blir verken synliggjort, problematisert eller besvart. Stortingsmeldingen vektlegger først og fremst behovene i det private næringslivet. Regjeringa er opptatt av at privat sektor i mindre grad enn offentlig sektor deltar i etter- og videreutdanning, og derfor rettes tiltakene inn mot disse. Det er prisverdig og viktig å etablere tiltak som kan gi ansatte i privat sektor relevante tilbud om kompetanseheving. Men et system for livslang læring i norsk arbeidsliv må omfatte alle yrkesgrupper. Både i privat og offentlig sektor, og både de med lite og de med lang utdanning. Regjeringa setter derimot de to sektorene opp mot hverandre og tilslører dermed problemet at det er langt fra tilstrekkelig etter- og videreutdanningstilbud i store deler av offentlig sektor.

KOMPETANSELØFT FOR HELSEPERSONELL

For det andre er det behov for et skikkelig kompetanseløft for helsepersonell. Kompetanseutvikling i

helsetjenestene handler blant annet om å sikre at de ansatte er oppdaterte på den løpende fagutviklingen og kan bruke det beste og nyeste teknologiske utstyret, slik at de kan gi tjenester av høy kvalitet og bedre pasientsikkerheten. Det handler også om å sikre at helsepersonell kan stå i jobben helt fram til pensjonsalder, og ikke oppleve at de er utgått på dato, som Erna Solberg ynder å si. I en undersøkelse blant Unios medlemsgrupper innenfor helsetjenestene svarte over 25 prosent at de har problemer med å holde seg oppdatert på arbeidsrelevant teknologi. Over 80 prosent svarte at tilbud om kompetanseheving er viktig eller svært viktig for at de skal stå i arbeid til fylte 67 år.² Vi vet at lavere deltakelse i kompetanseutvikling enn ønskelig blant annet skyldes mangel på tid og støtte fra arbeidsgiver. Regjeringen bør iverksette et reelt kompetanseløft for helsesektoren i samarbeid mellom myndighetene, profesjonene og utdanningsinstitusjonene.

MÅ ETABLERES RELEVANTE TILBUD

Det tredje området meldingen skuffer på, handler om hvordan utdanningssystemet må rigges slik at det etableres relevante tilbud om kompetansepåfyll – for alle typer arbeidstakere – i både offentlig og privat sektor. Regjeringa legger opp til konkurranse mellom utdanningsinstitusjonene om en del tilskuddsmidler til å utvikle fleksible etter- og videreutdanningstilbud. De etablerer også egne tilskudd for utvikling av tilbud i utvalgte bransjer. Slike tilskuddsmidler kan sikkert gi noen gode og relevante prosjekter, men den store utfordringen er jo å integrere livslang læring som en likeverdig del av oppdraget til både videregående opplæring, fagskolene og høyere utdanning.

KORONAPANDEMIEN

Koronapandemien og konsekvensen av den på det norske arbeidsmarkedet har gitt økt etterspørsel etter både ordinær høyere utdanning og etter- og videreutdanning. Universitetene og høyskolene må rustes for dette oppdraget gjennom styrket grunnfinansiering. Da er det for eksempel ikke forsvarlig av regjeringen å videreføre de årlige kuttene i sektoren, det regjeringen kaller avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Nok en gang har de misforstått hva ordet reform betyr. Kapasiteten er allerede presset ved universitetene og høyskolene, og de har begrensede muligheter til å tilby livslang læring uten at det går på bekostning av de ordinære (grads-)utdanningene. Regjeringas eget ekspert-

utvalg (Markussenutvalget) påpekte at for å kunne utvide tilbudet tilpasset personer i arbeid, trenger universitetene og høyskolene økte ressurser. Det er med andre ord slik at skal vi få et utdanningssystem som også er rigget for å tilby relevante og kvalitativt gode videreutdanningstilbud og kurs, krever det ressurser, og det krever forutsigbarhet i finansieringen. Da er svaret verken ensidig satsing på konkurransebaserte tilskudd, slik regjeringen legger opp til, eller et insentivsystem som gir uttelling hvis studentene får relevant jobb etter endte studier, slik flertallet av Ap, Sp og Frp fikk gjennomslag for da stortingsmeldingen ble behandlet i Stortinget.

Fotnoter

¹ NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling.

² Ny Analyse – Rapport, desember 2017 «Teknologi og kompetanse i endring – Digitaliseringen og framtidig kompetansebehov for Unios helseforbund»

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.



- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling



For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Studentforsikring

Studentlivet er som regel en herlig og bekymringsløs tid. Du er ung og har hele livet foran deg.

Av Roar Hagen



Roar Hagen er ansatt ved Ergoterapeutenes forsikringskontor.

Forsikring er nok ikke det du tenker mest på, kanskje ikke i det hele tatt.

Ordet forsikring høres kjedelig og vanskelig ut, vil du muligens si. Ja, det er kanskje ikke det mest spennende i verden, men det er veldig lurt å bruke litt tid på det. Tar du smarte valg allerede i ung alder, kan du sikre økonomien din både nå og fram i tid.

Som medlem i Ergoterapistudentene har du allerede en gratis forsikringspakke. I denne pakken finner du to forsikringer, én for tyveri og én for ulykke. Blir du stjålet mobil, pc eller nettbrett, vil

tyveriforsikringen gi deg utbetaling med inntil kroner 20 000.

Skulle du bli skadet i en ulykke og ender opp med å få en medisinsk invaliditetsgrad, vil ulykkesforsikringen gi deg inntil 500 000 kroner i utbetaling. Denne forsikringen dekker også behandlingsutgifter i forbindelse med ulykken, samt brudd- og brannskader.

Den forsikringspakken som er *gratis*, forutsetter studentmedlemskap. Forsikringen gjelder ut det kalenderåret du fyller 30 år.

TA DE RETTE VALGENE

Vi er stolte av å ha hjulpet deg



litt på vei, men du må også ta de rette valgene. Som student vet vi at du har et stramt budsjett, men det er en god investering å bruke litt av pengene på forsikring. I Norge er det blant de unge det øker mest i antall uføre. Sykdom eller ulykke kan plutselig ramme, og du kan risikere at du ikke kommer deg ut i arbeid. Ender du opp som arbeidsufør, blir det veldig tøft økonomisk. Har du Ergoterapeutenes uføreforsikring, gir det deg en god økonomisk buffer hvis du blir arbeidsufør. Denne forsikringen er veldig rimelig for unge mennesker. Har du behov for livsforsikring, har den også en lav pris.

Noen har allerede etablert seg, og da har man andre behov enn om man er enslig student. Det er sikkert mye du lurer på, så ta gjerne kontakt med Ergoterapeutenes forsikringskontor. Her treffer du

rådgivere som du kan spørre, og her får du hjelp til å finne de rette løsningene for deg. Husk at vi har en egen innboforsikring for deg som student!

Scann QR-koden og ta en titt i folderen.

Du finner oss på:
telefon 22 05 99 15 og
post@forsikring.ergoterapeutene.org.



An advertisement for student insurance. At the top right is the logo for 'ergoterapi Studentene', which consists of a red stylized 'e' and the text 'ergoterapi Studentene' below it. Below the logo, the text 'GRATIS FORSIKRING TIL DEG SOM STUDERER' is written in bold, red, uppercase letters. At the bottom of the advertisement is a photograph of a young man and a young woman. The man is on the left, wearing a blue polo shirt and holding a yellow folder. The woman is on the right, wearing a white tank top and a red backpack. Both are smiling at the camera.

Tid for å søke om FoU-midler

Har du et fagutviklings- eller forskningsprosjekt du trenger midler til?

Av Solrun Nygård

Ergoterapeutenes støtte til forskning og fagutvikling (FoU) skal bidra til ergoterapifaglig fagutvikling og forskning. Økonomisk støtte kan gis til dekning av frikjøp, arbeidsstipend, reisestipend og/eller dekning av prosjektkostnader. Du må være medlem av Ergoterapeutene.

Forbundsstyret har vedtatt at hovedsatsingsområdet for Ergoterapeutene i 2020 skal være «Medlemmer og tillitsvalgte synliggjør ergoterapeuters kompetanse for å møte samfunnets utfordringer». Handlingsplanen, som viser hvilke handlinger som skal iverksettes innenfor hovedsatsingsområdet, har ulike tiltak. Stimulering til forskning og fagutvikling gjennom tildeling av

FOU-midler er ett av tiltakene. Forbundsstyret har derfor vedtatt at FoU-midler 2020 tildeles prosjekter som synliggjør ergoterapeuters kompetanse for å møte samfunnets utfordringer.

Det er avsatt kroner 500 000 til FoU i 2020 som medlemmer kan søke på.

I tillegg er det avsatt kroner 200 000 som står til forbundsstyrets disposisjon.

Dette innebærer en økning fra 2019, da det var avsatt kroner 450 000 til fordeling og kroner 150 000 til forbundsstyrets disposisjon.

Mer informasjon om kriterier for tildeling og søknadsskjema finner du på hjemmesiden til Ergoterapeutene.

Søknadsfrist: 15. september 2020.

Delta på landsmøtet i oktober!

Landsmøtet er forbundets øverste organ. Du kan delta på Ergoterapeutenes landsmøte 21. og 22. oktober. Det kan skje enten fysisk i Lillestrøm eller på nett.

Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

Vedtektene og de elektroniske valgene i regionene regulerer hvem som har rett og plikt til å møte på landsmøtet.

Andre medlemmer kan delta på landsmøtet, men må være forberedt på å betale for reise og opphold selv. Påmeldingsfristen er første oktober, og du finner nærmere informasjon på hjemmesiden.

FØLG LANDSMØTET PÅ NETT

Dersom du ikke skal delta på landsmøtet, har du likevel mulighet til å følge landsmøtet på nett. Dersom du ønsker å hilse til landsmøtet, stille et spørsmål eller dele en betraktning eller et bilde, kan du benytte emneknaggen #ergolm20 i sosiale medier. Du kan også sende en e-post til post@ergoterapeutene.org.

Du vil finne lenken til overføringen på hjemmesiden.

HVA SKJER PÅ LANDSMØTET

Den viktigste saken på landsmøtet er utforming av programmet for kommende periode. Landsmøtet vedtar også et budsjett for de neste tre årene i tråd med de aktivitetene som er skissert i programmet.

Videre er det landsmøtet som har fullmakt til å vedta og endre forbundets «lovverk» i form av vedtekter som beskriver forbundets oppbygging, funksjon og samhandlingsregler.

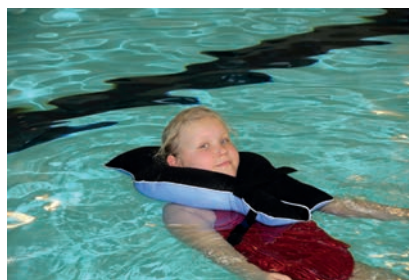


Ergoterapeutenes forbundsleder Nils Erik Ness oppfordrer ergoterapeuter til å delta i de regionale valgene og på landsmøtet.



Roltec BOA2

- Midthjulsdrift
- **LAV** setehøyde - kun 36 cm!
- Liten totalbredde - kun 59 cm!
- Alle setefunksjoner
- Gode tilpasningsmuligheter



Corpoform badeputer

- støtter og stabilisere brukere i vann
- gode flyteegenskaper
- god førlighet med vannet

Arcona posisjonierungsputer

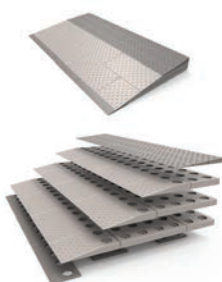
- Gir god komfort, understøttelse og trykkfordelig
- Tyngde i putene gir stabilitet
- Putene brukes blant annet innen: nevrologi, demens, bariatri, geriatri, palliasjon...
- Putene er fylt med en blanding av viskoelastisk skum og polyesterenkuler.



SecuCare terskeleliminator

Modulsystem med store tilpasningsmuligheter

- Bygges med 1, 2 eller 3-sidig påkjøring
- Reposløringer



øvrebø rehab

www.ovrebo.no

Delta i de regionale valgene!

Hvem skal lede forbundet nasjonalt og regionalt de neste tre årene? Gjennom å delta i de elektroniske valgene i overgangen mellom august og september er du med på å bestemme dette.

Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

I august og september skal medlemmene velge regionstyret i sin region og hvilke medlemmer som skal representere dem på landsmøtet i oktober. Vi håper på stor oppslutning om valgene denne gangen også. Det er tredje gang at de regionale val-

gene gjennomføres elektronisk.

E-POST MED LENKE

Valgene gjennomføres etter retningslinjer som er vedtatt av forbundsstyret. Medlemmene i hver region vil få tilsendt en e-post med lenke til den elektro-

niske stemmeseddelen sin. For at du skal få denne, er det viktig at du har en gyldig e-postadresse registrert i medlemsregisteret.

Sjekk gjerne at du har registrert en gyldig e-postadresse ved å logge deg inn på www.ergoterapeutene.org/minside.

Årets lønnsoppgjør blir til høsten

På grunn av koronapandemien ble tariffoppgjørene som normalt skulle vært gjennomført i vår, utsatt til høsten.

Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

– **Dagens situasjon** er en helt annen enn det den var da Ergoterapeutene sendte inn sine krav til Unio. Ergoterapeutene må sammen med de andre Unio-forbundene vurdere det handlingsrommet vi har i dette lønnsoppgjøret. Målet er, som tidligere, at ergoterapeuters lønn skal reflektere vår utdanning, kompetanse og ansvar, sier nytilsatt forhandlingsjef Hege Munthe.

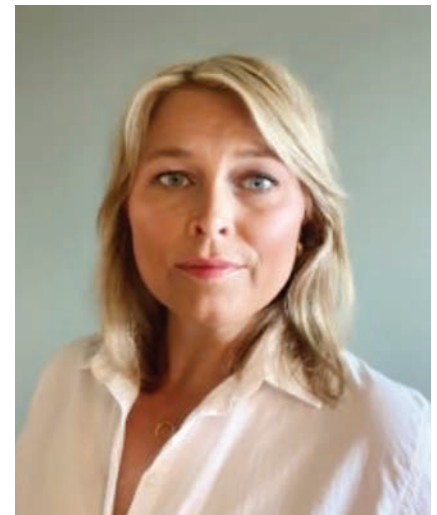
FRONTFAGET STARTER OPP I AUGUST

LO og NHO, det såkalte frontfaget, starter opp tredje august, og har i utgangspunktet avtalt en forhandlingsfrist til 21. august.

VÅRE TARIFFOMRÅDER

Partene har nå avtalt oppstart av de fleste tariffområdene. I offentlig sektor ble tariffavtalene forlenget til 15. september, som da er fristen for avslutning. For øvrig vet vi dette om forhandlingene i tariffområdene våre:

- Forhandlingene i KS starter tredje september.
- Innledende forhandlinger i Spekter er satt til 25. august, deretter blir videre fremdrift avtalt.
- Oslo kommune er et eget tariffområde, og her er oppstart satt til tredje september.
- I det statlige tariffområdet er det avtalt forhandlingsopp-



– *Ergoterapeuters lønn skal reflektere utdanning, kompetanse og ansvar, sier nytilsatt forhandlingsjef Hege Munthe.*

start første september.

- I Virke/HUK (helse, utdanning og kultur) er det planlagt forhandlingsstart 10.–12. november.

INFORMASJON OM OPPGJØRET

Samlet informasjon om tariffoppgjørene: ergoterapeutene.org/tariff2020

Følg oss også på Facebook, Twitter og Instagram.

Nye Min side er nå tilgjengelig

I juni lanserte vi nye Min side. Endringene dine blir nå direkte oppdatert i medlemsregisteret, og du finner dine tillitsvalgte her. De tillitsvalgte får også oversikt over sine medlemmer. Ta en kikk, gjør oppslag eller endringer, og gi oss tilbakemelding om hva du synes.

Av Karl-Erik Tande Bjerkaas

På Min side kan du selv slå opp og oppdatere kontaktinformasjon, arbeidsforhold og medlemskap. Du finner også dine tillitsvalgte her.

Du får tilgang til den nye Min side med URL-en ergoterapeutene.org/minside eller gjennom knappen oppe til høyre på hjemmesida.

BRUKERNAVN OG PASSORD

Som tidligere bruker du e-post-adressen vi har registrert i medlemsregisteret som brukernavn.

Første gang du logger inn på den nye løsningen, må du sette nytt passord ved å trykke «Glemt passordet?» Ved senere pålogging skriver du inn passordet og trykker «Logg på».

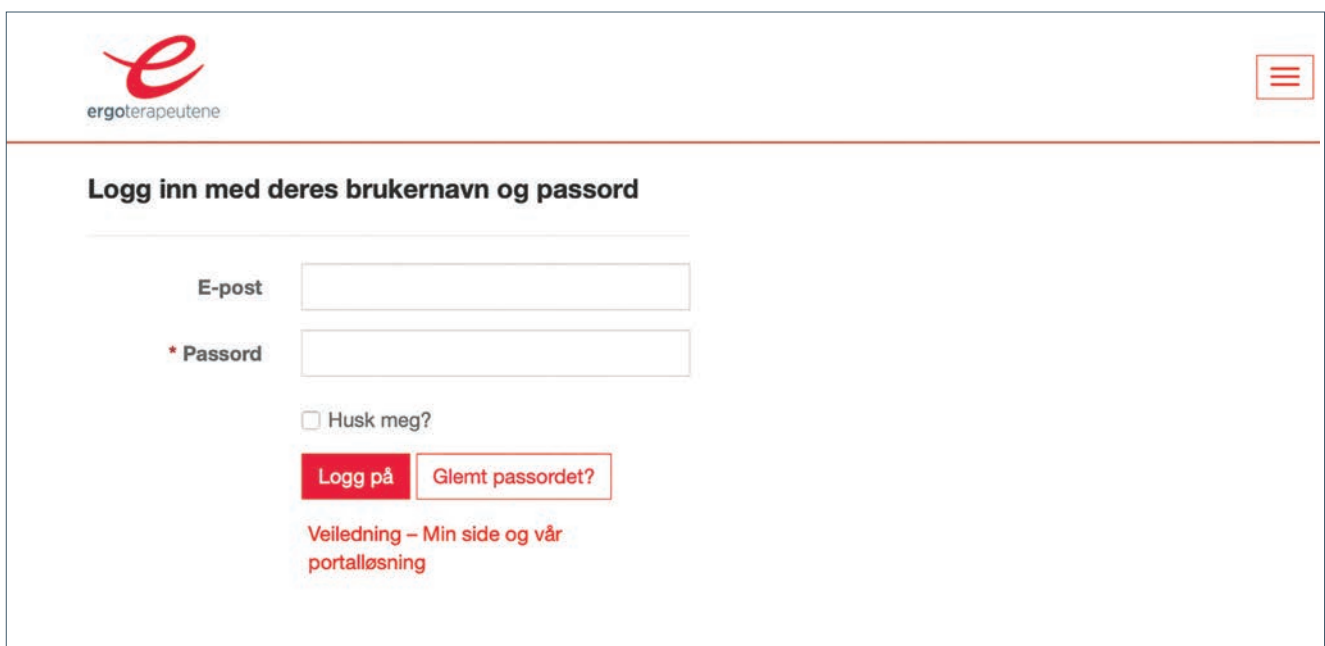
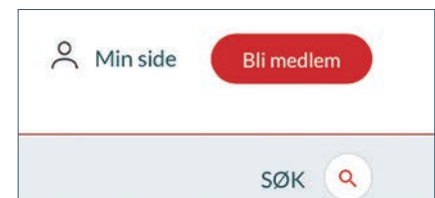
BRUKSANVISNING

Du finner en grundig bruksanvisning for den nye løsningen på hjemmesiden og på påloggingsbildet. Trykk på «Veiledning – Min side og vår portalløsning». Her finner du nødvendig informasjon om hvordan du bruker Min Side,

enten du er medlem, tillitsvalgt eller regionstyremedlem.

TILBAKEMELDINGER

For å utvikle og forbedre løsningen er vi avhengige av din tilbakemelding. Bruk gjerne skjemaet for tilbakemelding. Du finner det også via menylinja på Min side.



Første gang du logger inn på den nye løsningen, må du sette nytt passord ved å trykke «Glemt passordet?» Ved senere pålogging skriver du inn passordet og trykker «Logg på».

RETHOS

– utdanning av framtidens ergoterapeuter

Av Rita Jentoft, Tore Bonsaksen, Sissel Horghagen, Heidi E. Fløtten, David Wefring Osen, Eva S. Kjølstad & Ane-Berit Hurlen



Rita Jentoft er dosent ved ergoterapeututdanningen ved UiT Norges arktiske universitet. E-post: rita.jentoft@uit.no



Tore Bonsaksen var dosent ved ergoterapeututdanningen ved OsloMet – storbyuniversitetet, og han er dosent II ved VID Vitenskapelige Høgskole.



Sissel Horghagen er førsteamanuensis og studieprogramleder ved ergoterapeututdanningen, Fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU.



Heidi E. Fløtten er ergoterapispesialist i barns helse ved Nordlandssykehuset HF i Bodø.



David Wefring Osen var studentrepresentant. Jobber nå som ergoterapeut i vurderingsteam og frikjøpt hovedtillitsvalgt i Bergen kommune.



Eva S. Kjølstad er avdelingsdirektør ved NAV Hjelpemiddelsentral Øst-Viken.



Ane-Berit Hurlen er prosjektmedarbeider i RETHOS i Kunnskapsdepartementet.

Sammendrag

Høsten 2020 iverksetter alle landets seks studiesteder nye studieplaner basert på Forskrift om nasjonal retningslinje for ergoterapeututdanning. Nasjonalt likeverdig fagnivå skal sikres, slik at alle ergoterapeuter som uteksamineres, har felles sluttkompetanse. Formålet med denne artikkelen er å belyse bakgrunnen for RETHOS (REtningslinjer for Helse Og Sosialfagutdanninger) og hvordan arbeidet med å utarbeide forskriften har skjedd, og presentere resultatet av arbeidet og hva som er vurdert til å være fremtidsrettet kunnskap og kompetanse for kandidater etter fullført ergoterapeututdanning. Den nye forskriften har 61 læringsutbyttebeskrivelser organisert i seks kompetanseområder. Derav er 12 læringsutbyttebeskrivelser felles for alle helse- og sosialfagutdanningene. Forskriften har et gjennomgående aktivitetsperspektiv, og helsefremmende og forebyggende arbeid har fått et mer framtrædende fokus i tråd med nasjonale politiske og faglige føringer. Tilrettelegging for arbeidsdeltakelse, boliger som fremmer aktive hverdagsliv, og anvendelse av hjelpemidler og velferdsteknologi er sentrale kompetanseområder. Kompetanseutvikling skal være forankret gjennom tverrprofesjonelle, kunnskapsbaserte, praksisnære og arbeidsrelevante utdanninger, hvilket fordrer tett samarbeid mellom praksis og utdanningsinstitusjonene.

Nøkkelord: RETHOS, forskrift, rammeplan, læringsutbytte, kompetanseområder, ergoterapeututdanning, studieplan

Det foreligger ingen interessekonflikter til det innsendte manuskriptet.

Introduksjon

RETHOS-prosjektet har hatt som oppgave å utvikle og beskrive felles nasjonale retningslinjer for 20 profesjonsutdanninger innen helse- og sosialfag. Bakgrunnen for RETHOS-prosjektet finner vi i Meld. St. 13 (2011–2012) «Utdanning for velferd – Samspill i praksis». I meldingen ble det vist til at helse- og velferdstjenestene ikke har god nok innflytelse på det faglige innholdet i de helse- og sosialfaglige utdanningene. Utdanning og forskning må fremskaffe kunnskap og gi kompetanse som er rettet mot brukernes og tjenestenes behov. Studentene må forberedes på arbeidsoppgaver og arbeidsmåter i fremtidens helse- og velferdstjenester. Meldingen konkluderer med et behov for bedre styring av utdanninger på nasjonalt nivå.

RETHOS-prosjektet er også forankret i samhandlingsreformen (Meld. St. 47, 2008–2009), hvor tydelig politisk kritikk ble rettet mot helseutdanningene, og hvor tjenesteutøvelsen ble kritisert for å ha svake prosedyrer på pasientforløp fra spesialist- til primærhelsetjenesten. Profesjonsutøvelsen var for lite tverrprofesjonell og for lite forskningsbasert. Kunnskapsutviklingen i utdanningsinstitusjonene hadde i for stor grad vært rettet inn mot spesialisthelsetjenesten. Kursen i helsetjenestene skulle endres fra behandling i spesialisthelsetjeneste til mer vektlegging av helsefremmende og forebyggende arbeid. I arbeidet med ny forskrift ble RETHOS-gruppen utfordret til å synliggjøre denne endringen i form av læringsutbyttebeskrivelser.

NYTT STYRINGSSYSTEM FOR HELSE- OG SOSIALFAGUTDANNINGER

RETHOS-prosjektet er et samarbeid mellom Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet og ledes av Kunnskapsdepartementet. Det nye styringssystemet har tre nivåer:

1. Universitets- og høyskoleloven (2005), som gir hjemmel for faglig styring av utdanningene gjennom rammeplaner.
2. Forskrift om felles rammeplan for alle helse- og sosialfaglige grunnutdanninger (2017). Dette er en ny type rammeplan som blant annet fastsetter formål og 12 felles læringsutbytter på tvers av de ulike helse- og sosialfagutdanningene.
3. Forskrift om nasjonal retningslinje erstatter «Forskrift til rammeplan for ergoterapeututdanning» (2005) og representerer et skifte fra beskrivelse av fag (ergoterapi, pedagogikk, psykologi, sosi-

ologi, funksjonell anatomi etc.) til beskrivelse av kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanser i form av læringsutbyttebeskrivelser som beskriver studentenes sluttkompetanser.

UTFORMING AV NASJONAL RETNINGSLINJE FOR ERGOTERAPEUTUTDANNING

Nasjonal programgruppe for ergoterapeututdanning har sju medlemmer. Studentrepresentant David Wefring Osen ble oppnevnt for to år. Tre representanter fra universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) og tre fra tjenestene ble oppnevnt for fire år og kan sitte i to perioder. Rita Jentoft (leder), Sissel Horg-hagen og Tore Bonsaksen representerer UH-sekto-ren. Tjenestene er representert med Eva S. Kjølstad (nestleder) fra NAV, Knut Vøllestad / Thomas Ander-sen fra kommunehelsetjenesten og Synnøve Kjos / Heidi Fløtten fra spesialisthelsetjenesten. Program-gruppen har gjennomgående hatt sekretariatsstøtte fra Ane-Berit Hurlen. Foruten arbeid mellom møtene har gruppen hatt åtte samlinger gjennom 14 mæne-der i perioden 2017–2019.

Mandatet fra departement stiller flere krav til utforming av de nasjonale retningslinjene. Nasjonalt likeverdig faglig nivå skal sikres ved at kandidatene som uteksamineres har en felles sluttkompetan-se, uavhengig av utdanningsinstitusjon. Nasjonale retningslinjer skal utformes i tråd med tjenestenes kompetansebehov og brukernes behov for kvalitet i tjenestene. De skal være basert på oppdatert og forskningsbasert kunnskap, sentrale politiske førin-ger og nasjonale reformer og skal følge utviklingen av utdanningssektoren, helse- og sosialsektoren samt nasjonalt og internasjonalt regelverk. Videre skal de utformes gjennom et samarbeid mellom UH-sektoren og tjenestene, være førende for institu-sjonenes arbeid med utdanningene og gi handlings-rom til faglig utvikling, nyskaping og institusjonell tilpasning ved den enkelte institusjon (Kunnskaps-departementet, 2017). Dette innebærer forskning og utvikling av teorigrunnlag for profesjonsfagene samt forskning på praksis og det å styrke den kunnskaps-baserte praksis (Horghagen, Bonsaksen, Dolva, Hagby, Solbakken, Sveen og Thyness, 2015).

Læringsutbyttene i de nasjonale retningslinjene skal utformes etter prinsipper fra nasjonalt kvalifika-sjonsrammeverk (NKR) (Kunnskapsdepartementet, 2017) og organiseres i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. *Kunnskaper* er forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper og prosedyrer innenfor fag, fagområder og/eller yrker. *Ferdigheter*

er evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter – kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter. *Generell kompetanse* er å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i utdannings- og yrkessammenheng.

Med kvalifikasjonsrammeverket som utgangspunkt støtte vi på flere utfordringer med å formulere læringsutbyttebeskrivelsene. Alle ferdigheter skulle bygge på et kunnskapslæringsutbytte, noe som skapte hodebry og økte antall læringsutbytter betraktelig. Alle måtte starte med verb fra kvalifikasjonsrammeverket. Disse verbene egner seg bedre for kompetanse hos faktabaserte disiplinfag fremfor profesjonsfagene der refleksjon og handling står sentralt.

Fagpolitiske dokumenter, forskning og forskrifter bidro til å skape retning for programgruppens arbeid med de nasjonale retningslinjene:

- Ergoterapeuters kjernekompetanse, med sterkt fokus på aktivitet og deltakelse, var nylig utviklet gjennom samarbeid mellom forbundet, praksisfeltet, studenter og lærere (Laberg, Einbu, Nymo & Norenberg, 2017).
- Ergoterapeututdanningene i Danmark hadde felles forskriftsfestet studieplan fra 2008 (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2008).
- Flere forskningsartikler har vært publisert om hvordan styrke utdanningenes aktivitetsperspektiv (Hooper, Krishnagiri, Price, Taff, & Bilics, 2018; Stigen 2019).
- Verdensforbundet for ergoterapeuter (WFOT) stiller minimumskrav som må følges når det gjelder faglige standarder og kompetanser for ergoterapeututdanninger i hele verden (Sinclear, 2006; WFOT, 2016).

Utforming av retningslinjer for framtidens ergoterapeututdanning ble drøftet med ulike aktører som Norsk Ergoterapeutforbund, Nasjonalt fagorgan for utdanning og forskning innen ergoterapi og ortopediingeniørfag og brukerorganisasjoner. Det var også kontakt med andre programgrupper, spesielt programgruppen for fysioterapeututdanning. Prosessen med å utarbeide forskriften (2017-2019) har vært preget av et stort engasjement ved utdanningene, i praksisfeltet (spesielt blant ergoterapeuter, men også blant andre faggrupper), i det administrative systemet og blant grupper av tjenestemottakere. Høringsutkastet ble sendt ut våren 2018, og arbeids-

gruppen mottok 230 sider med innspill fra mer enn 60 instanser. Innspillene omhandlet en rekke temaer, blant annet aktivitet, arbeidsliv, barn og unge, brukermedvirkning, eldre, helse, helsefremming, mestring, minoriteter og urfolk, palliativ ergoterapi, psykisk helse og rus, pårørende, samhandling, teknologi og innovasjon og tverrprofesjonelt samarbeid. Det kom også innspill til beskrivelsen av formålet med utdanningen, studiets oppbygging og praksisstudier. Et gjennomgående trekk ved høringsuttalelsene var at tjenestene ønsket mer detaljerte læringsutbyttebeskrivelser, mens UH-sektoren ønsket færre, noe som gir utdanningsinstitusjonene større frihet til å utforme sin egen profil. Høringsinnspillene ble gjennomgått linje for linje, og utkastet til forskrift ble betydelig revidert.

Den 15. mars 2019 ble de nasjonale retningslinjene forskriftsfestet og styrende for utforming av lokale studieplaner. Forskrift for ergoterapeututdanning i Norge beskriver hvilket læringsutbytte ergoterapeutkandidatene skal ha på nasjonalt nivå. Videre i artikkelen presenteres nasjonal forskrift for ergoterapeututdanning med formål, kompetanseområder med læringsutbyttebeskrivelser og praksisstudier.

Formålet med ergoterapeututdanning i Norge

Formålet med ergoterapi er å fremme aktivitet, helse, deltakelse og inkludering (Norsk ergoterapeutforbund, 2017). Det grunnleggende utgangspunktet er at dette skapes gjennom deltakelse i og mestring av hverdagens aktiviteter. Ergoterapeuters praksis hviler på en forståelse av personers individuelle forutsetninger for å utføre hverdagsaktiviteter (Lysaght, Thomas, Schmitz, Lee & Bossers, 2018; Fisher & Marterella, 2019). Samtidig utføres hverdagsaktiviteter innenfor en ramme av omgivelsenes muligheter og begrensninger. Ergoterapeuter må derfor kunne analysere og forstå samspillet mellom personens forutsetninger, aktiviteters krav og muligheter og ulike former for omgivelser. Forståelsen av dette samspillet danner grunnlag for å kunne utvikle og iverksette tiltak for å endre det, slik at målene om bedre helse, deltakelse og inkludering realiseres.

Siden dette er kjerneelementer i ergoterapeuters praksis, er formålet med ergoterapeututdanningen å utdanne kandidater som innehar akkurat denne kompetansen til å «*forstå og endre samspill mellom person, aktivitet og omgivelser for å fremme helse, deltakelse og inkludering*» (Kunnskapsdepartementet, 2019:§2). Dette er en kompetanse som er spe-

Tabell 1: Læringsutbytte for kompetanseområdet aktivitet og deltakelse i hverdagslivet**Kapittel 5 Aktivitet og deltakelse – Kunnskap**

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om aktivitetsvitenskap og sentrale aktivitetsteorier og -modeller i ergoterapi
- b) har bred kunnskap om hvordan aktivitetsanalyse, vurdering av fysiske, psykiske, kognitive og sosiale funksjoner og meningsfull aktivitet brukes målrettet i intervensjon for å fremme mestring og selvstendighet i hverdagslivet
- c) har bred kunnskap om hvordan personers aktivitet, deltakelse og helse påvirker hverandre og inngår i samspill med omgivelsene gjennom livsløpet
- d) har bred kunnskap om forutsetninger for aktivitetsutførelse
- e) har bred kunnskap om betydningen hverdagslivets aktiviteter, lek, læring og arbeid har for helse og identitet
- f) har kunnskap om hvordan levevaner og aktivitetsbalanse kan fremme helse og livskvalitet
- g) har kunnskap om å fremme aktiv aldring og eldres mestring av hverdagslivets aktiviteter

§ 5 Aktivitet og deltakelse – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan beherske aktivitetsanalyse og ergoterapeutiske arbeidsprosesser gjennom kartlegging og intervensjoner
- b) kan beherske aktivitetsbaserte kartleggings- og undersøkelsesredskaper
- c) kan anvende aktiviteter metodisk for å fremme aktivitetsutførelse
- d) kan anvende faglig kunnskap om å tilpasse aktiviteter for å utvikle eller vedlikeholde ferdigheter, aktivitetsvaner og aktivitetsroller
- e) kan anvende faglig kunnskap for å engasjere og involvere personer i hverdagslivets aktiviteter

§ 6 Aktivitet og deltakelse – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kan planlegge og tilrettelegge for at personer med funksjonsnedsettelse kan delta i meningsfulle og verdsatte aktiviteter

Tabell 1: Læringsutbytte for kompetanseområdet aktivitet og deltakelse i hverdagslivet

sifikk for ergoterapeuter, men som er generell i den betydning at den skal kunne anvendes overfor personer i alle aldre, livsfaser og situasjoner. Forskriften vektlegger at kandidatene skal ha kompetanse til å praktisere i samarbeid med andre, samtidig som de skal vise profesjonsidentitet. Prosesser knyttet til integrasjon (fokus på det som er felles) og differensiering (fokus på det som er spesifikt) i tverrfaglig samarbeid er alltid aktuelle og kan medføre spenning i forholdet til andre faggrupper. Profesjonsidentitet – å vite hvem man er som fagperson, med klarhet over sine profesjonsspesifikke kunnskaper og kompetanser, er en nødvendighet i det tverrfaglige samarbeidet. Uten klarhet i egen yrkesidentitet er det vanskelig å vite hva man kan bidra med overfor andre (Iversen & Hauksdottir, 2020, Jentoft, 2020).

Kandidater som har gjennomført norsk ergoterapeututdanning, forventes å kunne innhente tilgjengelig og relevant kunnskap og å anvende denne kunnskapen i sin praksis (arbeide kunnskapsbasert). De forventes også å kunne rette blikket ut og over de umiddelbare utfordringene de står overfor i egen praksis, og bidra til utviklingen av fagfeltet de er en del av. Det siste impliserer en holdning om ikke å være seg selv nok, og formidler en faglig-etisk forventning om at kandidatene skal støtte opp om faget som helhet, til beste for alle de som mottar ergoterapitjenester. På samme måte er målet om

likeverdige tjenestetilbud til alle grupper i befolkningen knyttet til holdninger som kandidatene skal bære med seg ut i praksis som ergoterapeuter.

Læringsutbytter innen seks kompetanseområder

I alt ble 61 læringsutbyttebeskrivelser organisert i seks kompetanseområder:

1. aktivitet og deltakelse i hverdagslivet
2. ergoterapeutisk profesjonsutøvelse
3. rehabilitering, habilitering og behandling
4. tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging
5. inkludering, deltakelse og tilhørighet
6. innovasjon, fagutvikling og ledelse

Læringsutbyttebeskrivelsene angir sluttkompetanse for ergoterapeutstudentene. Hvert studieprogram kan styrke sin egen valgte profil med flere læringsutbytter. Vi vil videre belyse hvert av disse kompetanseområdene.

LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET AKTIVITET OG DELTAKELSE I HVERDAGSLIVET

Se tabell 1. Dette kompetanseområdet utgjør kjernen i utdanningen. Aktivitetsperspektivet står sentralt, og læringsutbyttebeskrivelsene har høyt nivå (se verbene i NKR, 2017). Kandidaten har bred kunnskap og behersker og anvender aktivitetsanalyse,

Tabell 2: Læringsutbytte for kompetanseområdet ergoterapeutisk profesjonsutøvelse

§ 7 Ergoterapeutisk profesjonsutøvelse – Kunnskap

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om ergoterapeutiske arbeidsprosesser og -metoder som fremmer aktivitet og deltakelse
- b) har kunnskap om og holder seg oppdatert på relevant lovverk for ergoterapeutisk profesjonsutøvelse
- c) har kunnskap om ergoterapifagets historie, utvikling, egenart og betydning i samfunnet
- d) har kunnskap om menneskerettigheter, brukermedvirkning, veiledning, kommunikasjon, etikk og relasjonsbygging

§ 8 Ergoterapeutisk profesjonsutøvelse – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan finne og henvise til lovverk som er relevant for ergoterapeutisk profesjonsutøvelse
- b) kan identifisere, reflektere over og anvende terapeutisk og etisk kompetanse i møte med brukere, pasienter, pårørende og relevant personell som er i lærings-, mestrings- og endringsprosesser
- c) kan anvende veiledende, ressursorienterte, myndiggjørende, problemløsende og kreative strategier som fremmer aktivitet og deltakelse

§ 9 Ergoterapeutisk profesjonsutøvelse – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kan reflektere over faglige og helse- og sosialpolitiske spørsmål
- b) har innsikt i og kan følge ergoterapeutenes yrkesetiske retningslinjer for å fremme personers rett til aktivitet og deltakelse
- c) kan formidle og dokumentere ergoterapeutisk profesjonsutøvelse
- d) kan vurdere og forebygge risiko for uønskede hendelser og kjenner til metoder for å følge dette opp systematisk

Tabell 2: Læringsutbytte for kompetanseområdet ergoterapeutisk profesjonsutøvelse.

aktivitetsbaserte kartleggingsredskap og aktiviteter metodisk. Utdanningene må utforme undervisningsdesign som gjenspeiler dette gjennom hele studiet, både på campus og i praksis.

Studentene skal ha bred kunnskap om forutsetninger for aktivitet, noe som fordrer mange perspektiver og teorier. Funksjonsbegrepet har også skapt debatt, da dette begrepet kan forstås som personens funksjon uten samspill med aktivitet og omgivelsene. Etter at retningslinjene var ferdigskrevet, aksepterte gruppen en anbefaling fra departementene om å inkludere funksjonsbegrepet ved å skrive: Ergoterapeuter har bred kunnskap om hvordan aktivitetsanalyse, *vurdering av fysiske, psykiske, kognitive og sosiale funksjoner* og meningsfull aktivitet brukes målrettet i intervensjon for å fremme mestring og selvstendighet i hverdagslivet.

**LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET
ERGOTERAPEUTISK PROFESJONSUTØVELSE**

Se tabell 2. Læringsutbyttebeskrivelsene i dette kapitlet handler om den kompetansen ferdigutdannede ergoterapeuter skal ha for å kunne utøve ergoterapi. Kompetanseområdene her handler blant annet om å ha kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse om etikk, relevant lovverk, arbeidsprosesser, endringsprosesser, aktivitetsbaserte metoder, terapeutiske prosesser, brukermedvirkning

og medbestemmelse. Alt dette har ergoterapeuter kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse om for å kunne fremme menneskers rett og mulighet til å kunne delta i meningsfulle og verdsatte aktiviteter. Det at vi er en profesjon gjør også at ergoterapeuter har en yrkesidentitet. For å ivareta den har vi også læringsutbyttebeskrivelser knyttet til vår profesjons historie, utvikling, egenart og betydning i samfunnet (Kielhofner, 2009; Kinn & Aas, 2009; Ness & Horg-hagen 2020).

**LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET
REHABILITERING, HABILITERING OG BEHANDLING**

Se tabell 3. I formålet til retningslinjene heter det at utdanningen skal kvalifisere kandidatene til selvstendig å bidra på alle områder der deltakelse og inkludering hindres av individuelle eller strukturelle barrierer. Her finnes også felles læringsutbyttebeskrivelser som er utledet av forskriften, der det heter at kandidatene skal kunne planlegge og gjennomføre behandling eller tjenester som sikrer barn og unges medvirkning og rettigheter. De skal også kunne planlegge og samhandle både tverrfaglig, tverrprofesjonelt, tverrsektorielt og på tvers av virksomheter og nivåer, og initiere slik samhandling.

Sentralt i denne typen tilnærming, innen alle nivåer av helsetjenestene, er bidraget ergoterapeuter gir innen feltet habilitering og rehabilitering. Det er avgjørende at kandidatene lærer fundamentet

Tabell 3: Læringsutbytte for kompetanseområdet rehabilitering, habilitering og behandling

§ 10 Rehabilitering, habilitering og behandling – Kunnskap

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om ergoterapeuters tilnærming innen rehabilitering og habilitering
- b) har bred kunnskap om hvordan ergoterapeuter kan bidra til etablering og endring av vaner, rutiner og roller
- c) har kunnskap om hvordan overgangsfaser i livet har betydning for mestring, aktivitet og deltakelse
- d) har kunnskap om palliativ og behandlende ergoterapi

§ 11 Rehabilitering, habilitering og behandling – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan anvende faglig kunnskap om meningsfull aktivitet i personers habilitering, rehabilitering, behandling og palliasjon
- b) kan anvende relevant faglig kunnskap om barn og unge, inklusive personers og pårørendes erfaringskompetanse, i terapeutisk samhandling *

§ 12 Rehabilitering, habilitering og behandling – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kan planlegge og gjennomføre behandling eller tjenester som sikrer barn og unges medvirkning og rettigheter *
- b) kan planlegge og samhandle både tverrfaglig, tverrprofesjonelt, tverrsektorielt og på tvers av virksomheter og nivåer, og initiere slik samhandling *

Tabell 3: Læringsutbytte for kompetanseområdet rehabilitering, habilitering og behandling.

og bredden i ergoterapifaget, slik at de er rustet til å fremme sitt bidrag i møte med personer som trenger bistand, og i møte med andre profesjoners kompetanse. Det var derfor naturlig at dette kompetanseområdet kommer etter de to foregående, som legger grunnlaget for forståelsen av faget ergoterapi.

For dette kunnskapsområdet ble det også diskutert om det var naturlig å inkludere flere begreper i overskriften, men flere av disse må kunne regnes som deler av de ulike tiltakene som til sammen utgjør habilitering og rehabilitering.

LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET TILGJENGELIGHET, TEKNOLOGI OG TILRETTELEGGING

Se Tabell 4 neste side. Det er et politisk mål at flere personer med funksjonsnedsettelse skal kunne komme i ordinært arbeid eller beholde arbeid. Brukerorganisasjonene er opptatt av at deres medlemmer er ekskludert i arbeidslivet, og antallet unge uføre øker samtidig som Norge mangler kvalifisert arbeidskraft (Sosialdepartementet, 2001). Ergoterapeuter har relevant kompetanse i dette arbeidet, enten som kommuneergoterapeuter, på tiltaksbedrifter, i NAV-kontor eller på hjelpemiddelsentraler. Dette fagområdet har hatt sterkt oppsving på landets hjelpemiddelsentraler de siste årene.

Vi vil få en sterk vekst av den eldre befolkningen frem til 2030. Politiske føringer og gjeldende politikk er at vi skal bo lengst mulig i egne hjem (Helse- og omsorgsdepartementet, 2018). De fleste av disse hjemmene er allerede bygget, og det vil være

behov for tilrettelegging og tekniske hjelpemidler for at man skal kunne bo hjemme. Antall brukere på hjelpemiddelområdet ser ut til å øke med 37 % i perioden 2016-2030. En aktiv seniorpolitikk krever forebyggende planlegging og tilrettelegging av boforhold, slik at man kan ta ansvar for eget liv, kan ta del i fysisk, sosial og kulturell aktivitet og delta i opplæring, opptrening og rehabilitering. Godt tilrettelagte boliger vil gjøre oss mer selvhjulpne og øke muligheten for å leve aktive liv, og kan redusere behovet for både tekniske hjelpemidler og personhjelp i form av hjemmebaserte tjenester. De vil kunne øke livskvalitet og helse og redusere faren for ulykker i hjemmet (Gjerde, 2016; Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2013). Ergoterapeuter kan benytte sin kompetanse i utbygging av nye kommunale boliger og som rådgivere for private utbyggere.

Ergoterapeutstudentene skal i likhet med alle helse- og sosialfagstudenter tilegne seg digital kompetanse (felles læringsutbyttebeskrivelse både gjennom egen læringsprosess, men også knyttet til klinisk virksomhet). Økt digitalisering gir mange muligheter, men vil også ekskludere enkelte brukere. Derfor er det viktig at ergoterapeutstudentene skal ha høyere og bredere læringsutbytte om digital kompetanse og kunne anvende egnet teknologi på individ- og systemnivå både innen e-helse, helseteknologi og velferdsteknologi (Direktoratet for e-helse, 2020). Velferdsteknologi er et område i sterk utvikling. Det er behov for flere ergoterapeuter som behersker teknologi både som individuell tilrettelegging og som egne arbeidsverktøy (Helse- og omsorgsdepartementet, 2011).

Tabell 4: Læringsutbytte for kompetanseområdet tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging

§ 13 Tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging – Kunnskap

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om bomiljø, universell utforming og tilrettelegging av omgivelsene
- b) har bred kunnskap om hvordan teknologi og hjelpemidler kan fremme personers aktivitet og deltakelse
- c) har bred kunnskap om ergonomi, tilrettelegging av arbeidsplass og sammenhenger mellom funksjonsnedsettelse, helse og arbeidsdeltakelse

§ 14 Tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan anvende faglig kunnskap om omgivelsenes utforming og bomiljø for å fremme selvstendighet, helse og livskvalitet
- b) kan anvende faglig kunnskap om ergonomi og tilrettelegging av arbeidsplass
- c) kan anvende digital kompetanse og kan bistå i utviklingen av, og bruke, egnet teknologi både på individ- og systemnivå. Videre skal kandidaten også ha kunnskap om digital sikkerhet.*

§ 15 Tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kan utveksle synspunkter og samarbeide med andre om utvikling og bruk av velferdsteknologi
- b) har innsikt i og kan reflektere over konsekvenser av digitaliseringen

Tabell 4: Læringsutbytte for kompetanseområdet tilgjengelighet, teknologi og tilrettelegging.

Tabell 5: Læringsutbytte for kompetanseområdet inkludering, deltakelse og tilhørighet

§ 16 Inkludering, deltakelse og tilhørighet – Kunnskap

Kandidaten

- a) har bred kunnskap om inkluderende og ekskluderende forhold som påvirker deltakelse og tilhørighet
- b) har kunnskap om forsknings- og utviklingsarbeid innen ergoterapi som kan knyttes til folkehelse, helsefremmende og forebyggende arbeid
- c) har kunnskap om og forholder seg til helse- og sosialpolitikk og kan anvende oppdatert kunnskap om helse- og velferdssystemet, lover, regelverk og veiledere i sin tjenesteutøvelse*
- d) har kunnskap om hvordan sosiale og helsemessige problemer inkludert omsorgssvikt, vold, overgrep, rus- og sosioøkonomiske problemer har konsekvenser for aktivitetsdeltakelse*
- e) har kunnskap om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder, slik at kandidaten bidrar til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet*
- f) kjenner til minoritetsgruppers rettigheter og aktivitetsdeltakelse og har kunnskap om og forståelse for samers rettigheter og status som urfolk*
- g) kjenner til hvordan lokale, nasjonale og globale helse- og miljøutfordringer påvirker aktivitetsmuligheter i ulike kontekster

§ 17 Inkludering, deltakelse og tilhørighet – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan anvende faglig kunnskap om fysiske, psykososiale, strukturelle, digitale, kulturelle og holdningsmessige forhold for å fremme inkludering og deltakelse
- b) kan anvende faglig kunnskap om og sette inn tiltak og/eller behandling for mennesker med sosiale og helsemessige utfordringer, eller henviser videre ved behov*
- c) kan reflektere over hvordan menneskerettighetene og retten til aktivitet kan sikre likeverdige tjenester for sårbare grupper
- d) kan reflektere over aktivitetens kulturelle betydning for tilhørighet i lokalsamfunn
- e) kan reflektere over sammenheng mellom helse, oppvekst, utdanning, arbeid og levekår for å bidra til utvikling av god folkehelse og arbeidsinkludering for både enkeltpersoner og grupper*

§ 18 Inkludering, deltakelse og tilhørighet – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kan planlegge og gjennomføre samarbeid med frivillige, personer og organisasjoner og andre relevante aktører
- b) kan utveksle synspunkter og erfaringer som sikrer likeverdige tjenester, og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis*

Tabell 5: Læringsutbytte for kompetanseområdet inkludering, deltakelse og tilhørighet.

Tabell 6: § 19 Innovasjon, fagutvikling og ledelse – Kunnskap

Kandidaten

- a) har kunnskap om prinsipper for kunnskapsbasert praksis *
- b) har kjennskap til innovasjon, fagutvikling, ledelse, veiledning, prosjektarbeid og entreprenørskap*
- c) har kjennskap til vitenskapsteori, forskningsetikk og -metoder, og hvordan dette har betydning for kunnskapsutvikling i ergoterapi

§ 20 Innovasjon, fagutvikling og ledelse – Ferdigheter

Kandidaten

- a) kan finne og vurdere vitenskapelig litteratur som er relevant for egen profesjonsutøvelse
- b) kan anvende ny faglig kunnskap og kan foreta faglige vurderinger, avgjørelser og handlinger i tråd med kunnskapsbasert praksis*

§ 21 Innovasjon, fagutvikling og ledelse – Generell kompetanse

Kandidaten

- a) kjenner til nytenkning og kan bidra til tjenesteinnovasjon og systematiske og kvalitetsforbedrende arbeidsprosesser*
- b) kan planlegge og gjennomføre ergoterapifaglige utviklingsprosjekter

Tabell 6: § 19 Innovasjon, fagutvikling og ledelse – Kunnskap.

LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET INKLUDERING, DELTAKELSE OG TILHØRIGHET

Se Tabell 5. Dette kompetanseområdet fremkommer direkte av formuleringene som er gitt i formålsbeskrivelsen. Kjernekompetansen som kandidatene skal ha ved endt utdanning, skal brukes til å «fremme helse, deltakelse og inkludering», og kandidatene skal kunne «bidra på alle områder der deltakelse og inkludering hindres av individuelle eller strukturelle barrierer». Den første formuleringen angir at deltakelse og inkludering er å betrakte som goder; det å være delaktig og å høre til i grupper og i samfunnslivet omkring oss er et aspekt ved et godt liv (Wilcock & Hocking, 2015). Den andre formuleringen impliserer at GAP-modellen (Lie, 1989) er et grunnleggende tankeredskap for å analysere barrierer mot deltakelse. Barrierene er av ulik art og dreier seg ikke om individuelle forhold alene, men skapes når forhold ved omgivelsene ikke samstemmer med de individuelle behovene (Laliberte Rudman, 2012). En relasjonell forståelse av funksjonsnedsettelse ligger også til grunn for å tilrettelegge for et inkluderende samfunn (Tøssebro, 2012; Grue, 2016).

Flere av de konkrete læringsutbyttebeskrivelsene under dette kompetanseområdet er merket med asterisk (*). Det angir at de er mer eller mindre direkte utledet av læringsutbyttebeskrivelser som er felles for alle helse- og sosialutdanningene og som er angitt i forskriften. På dette området er det dermed sterk politisk styring, samtidig som vi mener den politiske styringen uttrykker allmenne verdier som er lette å identifisere seg med for ergoterapeuter. Et eksempel på et læringsutbytte innenfor dette kompetanseområdet er: «*[kandidaten] har kunnskap*

om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder, slik at kandidaten bidrar til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet».

Arbeidet med forskriften er også forankret i bærekraftsmålene (Regjeringen, 2020), som understreker at utdanning og arbeid har stor betydning for å hindre sosial ulikhet. Utdanning er en døråpner til arbeidslivet for alle, og særlig de som har en funksjonsnedsettelse (Langørgen, 2018). Det er behov for at ergoterapeuter er gode til nettopp å tilrettelegge for arbeidstrening og arbeidsdeltagelse.

LÆRINGSUTBYTTE FOR KOMPETANSEOMRÅDET INNOVASJON, FAGUTVIKLING OG LEDELSE

Se Tabell 6. Innen kompetanseområdet innovasjon, fagutvikling og ledelse er det flere læringsutbyttebeskrivelser som understreker at kandidaten skal kunne finne, vurdere og anvende ny kunnskap relevant for egen profesjonsutøvelse. Dette er i tråd med at de skal ha «*kompetanse til å praktisere kunnskapsbasert ergoterapi, i samarbeid med andre og med mål om å finne løsninger og utvikle praksis*».

FNs bærekraftsmål punkt 9.5 viser at en må styrke vitenskapelig forskning gjennom å stimulere til innovasjon (Regjeringen, 2020). Dette betyr at vi gjennom utdanningen må gi kandidatene kunnskap om tjenesteinnovasjon og fagutvikling, og vi må legge til rette for at kandidatene kan bidra til tjenesteinnovasjon og planlegge og gjennomføre utviklingsprosjekter. De må ha kompetanse til å forholde seg til et samfunn som til stadighet er i endring.

I møte med personer eller grupper som har behov for tjenester, kan det ved flere tilfeller være behov for innovative løsninger som kan bidra til fagutvikling og/eller tjenesteutvikling. Kandidatene må derfor ha kompetanse knyttet til innovasjon, fagutvikling, ledelse og entreprenørskap. Dette innbefatter å kunne planlegge, lede og gjennomføre prosjekter og prosesser som vil bidra til å finne gode løsninger for å utvikle faget og tjenestene. Kandidaten må ha «*kjennskap til vitenskapsteori, forskningsetikk og -metoder, og hvordan dette har betydning for kunnskapsutvikling i ergoterapi*». Dette omhandler kompetanse i systematisk arbeid og prosesser som er grunnleggende for innovasjon og fagutvikling.

Praksisstudier

Utdanning av ergoterapeuter fordrer tett samarbeid mellom utdanning og praksis, slik at vi sammen kan utvikle en god ergoterapeutkompetanse til beste for brukerne. Praksisstudier gir studentene mulighet til å utvikle handlingskompetanse som er relatert til studentenes læring og dannelsen i ergoterapeutprofesjonen. Vårt ønske for framtiden er at utdanning og praksisfelt blir likestilte til det å ta ansvar for å tilby og tilrettelegge for gode praksisplasser.

Utdanning knyttet til å skaffe nok relevante praksisplasser har engasjert, både internt i gruppen og gjennom eksterne innspill og høringer både fra studenter, utdanningsmiljø, forbund og praksis. Praksisutvalget for ergoterapeututdanninger anbefalte praksis tilsvarende 60 studiepoeng. På grunn av utfordringer med å skaffe nok ergoterapeutveiledede praksisplasser landet vi på å stille krav om minimum 30 ukers praksisstudier. Dette utgjør 45 studiepoeng, noe som er identisk med kravene til WFOT.

I §3 i forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at studenter normalt skal være veiledet av en person fra egen faggruppe. I prosjektpraksiser og internasjonal praksis kan det være åpnet for å ha veiledere fra andre profesjonsgrupper. Utdanningsinstitusjonene skal ved utvelgelse av praksistilbydere *forsikre seg om at det tilbys relevante læresituasjoner, kunnskapsbaserte tjenester og kompetente veiledere*. Utdanningene har ansvar for å tilby veiledning og annen opplæring for å styrke veilederkompetansen (Universitets- og høyskolerådet, 2016).

Praksis vil fortsatt være obligatorisk, variert,

planlagt og målrettet. Vi anbefaler en lengre praksisperiode hvert studieår og at alle får mulighet til å ha praksis både i spesialisthelsetjeneste og kommunehelsetjeneste. Studiene bør legge til rette for prosjektpraksis og internasjonalisering i tråd med krav fra Kunnskapsdepartementet og fra universitetet eller høyskolen den enkelte går på.

Fremtidens ergoterapeututdanning

Nasjonal forskrift for ergoterapeututdanning er nå integrert i nye studieplaner ved alle landets ergoterapeututdanninger og trer i kraft høsten 2020. Dette skaper endringer for studentenes kompetanseutvikling gjennom studiet, både på campus og i praksis. Den enkelte utdanningsinstitusjon er i gang med å utarbeide helhetlige pedagogiske opplegg med sammenheng mellom fag, emner, teori, praksis, undervisningsmetoder og vurdering av studentene.

Avslutningsvis vil vi fremheve tre områder av betydning for utdanning av fremtidens ergoterapeuter: Aktivitetsrettet helsefremmende perspektiv, styrket samhandling i og med praksis, samt å skape delingskultur og felles kompetanse.

AKTIVITETSRETTET HELSEFREMMENDE PERSPEKTIV

Forskriften innebærer et sterkere aktivitetsfokus med styrking av helsefremmende arbeid og et folkehelseperspektiv relatert til gammel rammeplan. FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs medlemsland i 2015 og utfordret oss til å forme både utdanning og praksis mer bærekraftig. FN peker på at folkehelseperspektivet må få større oppmerksomhet. Bærekraftsmålene vektlegger inkludering, demokrati og rettigheter, som kan gjenkjennes i ergoterapeuters undervisning om rett til aktivitet (Hocking, 2017) og gjenkjennes i flere felles læringsutbyttebeskrivelser. Ergoterapeutkandidatene skal utvikle kjennskap til forhold som kan skape sosial ulikhet og utestengelse fra aktivitet og deltakelse. Dette fordrer bred kunnskap om aktivitetsperspektiv, men også anvendelse av aktivitetsrettede kartleggingsmetoder og intervensjoner. Stigen (2019) beskriver et dilemma eller en konflikt i ergoterapeuters fagutøvelse. Det handler om å være orientert mot funksjonsnivå ved å rette tiltak mot fysiske, psykiske og kognitive funksjoner i stedet for en aktivitetsrettet praksis. Det er avgjørende at studentene gjennom praksisstudier får anledning til å prøve seg på systematisk, aktivitetsrettet fagutøvelse for klienter, men også med grupper og i form av helsefremmende tiltak i samfunnet.

STYRKE SAMHANDLING I OG MED PRAKSIS

Et sentralt formål med RETHOS-prosjektet er å styrke samarbeid mellom utdanning og praksis. Utdanning skal samsvare bedre med samfunnets behov. Praksisplassene må også gjenspeile helse- og sosialpolitiske føringer. Det vil medføre behov for flere praksisplasser i kommunehelsetjenesten, men også i frivillig sektor. Organisering, gjennomføring og samarbeid om praksis skal være et felles delt ansvar mellom lærestedene og helse- og sosialtjenestene. Et slikt samarbeid vil i større grad sikre praksisnære og arbeidsrelevante utdanninger. For å styrke praksisveiledernes kompetanse tilbys det nå veilederutdanning på 10 studiepoeng ved flere utdanningsinstitusjoner. Det er et nasjonalt langsiktig mål at dette skal bli obligatorisk for å kunne være veileder, som handler om kvalitetssikring av veilederkompetanse.

Politisk satsning på tverrfaglig samarbeid bør gjenspeiles i organisering av praksisstudiene. Deltakelse i tverrprofesjonell samhandling styrker profesjonsidentiteten og er en viktig metode for at ergoterapeutstudenter skal få vise sin handlingskompetanse. Praksisveilederne oppfordres til å tilrettelegge for teamsamarbeid mellom studenter (Jentoft, 2020; Iversen & Hauksdottir 2020).

SKAPE DELINGSKULTUR OG FELLES KOMPETANSE

Arbeidet med forskriften har vært en utfordrende balansegang med tanke på prioritering mellom hva som er kjernekompetanse og unikt for ergoterapi, og felles læringsutbytter. De 12 felles læringsutbyttebeskrivelsene er med på å endre innholdet i ergoterapeututdanningene til å prioritere læring om tverrfaglig kompetanse, vold i nære relasjoner, kunnskap om andre kulturer og særlig om samers aktivitets- og hverdagsliv som nasjonal minoritet. Det medfører at utdanningene får mindre tid til å undervise i de «rene» ergoterapeutiske emnene. Samtidig er felles læringsutbytter relevante tema som handler om grunnlaget for aktivitet og deltagelse og om rett til aktivitet (Hocking, 2017).

Felles læringsutbyttebeskrivelser gir mange muligheter for utvikling og deling av læringsressurser. Felles undervisningsopplegg kan styrke tverrprofesjonell samhandling gjennom at studentene lærer om og med hverandre (Jentoft, 2020). Dette fordrer trygge læringsarenaer der studentene utfordres til å tydeliggjøre sin kjernekompetanse, noe som har betydning for utvikling av profesjonsidentitet. Kunnskap om ergoterapeuters kjernekompetanse

må kobles til ergoterapeutisk fagutøvelse gjennom faglig veiledning fra lærere og praksisveiledere.

Etter RETHOS-prosjektet har man gjennom Nasjonalt fagorgan for utdanning og forskning for ergoterapi og ortopediingeniørutdanning begynt å lage en felles nasjonal undervisningspakke om aktivitetsanalyse for landets seks utdanninger. Kanskje er dette spiren til økt nasjonalt samarbeid om temaer eller emner på et nasjonalt nivå – det å utvikle en delingskultur.

AVSLUTNINGSVIS

Prosessen med å samordne sluttkompetanse for kandidater fra ergoterapeututdanningene er ikke avsluttet. Forskriften er en kontrakt og et bindeledd mellom departement og utdanning, og er ment å være et dynamisk dokument som skal revideres og videreutvikles. Arbeidsgruppens medlemmer, som har vært førende i utviklingen av forskriften, vil på sikt erstattes med nye. Utviklingen i faget skal også avspeiles i krav og forventninger som rettes mot kandidatene, og forskriftens innhold og struktur vil være gjenstand for nye diskusjoner når tiden er moden for det. Endringer vil skje i tiden framover – hele tiden.

Referanser

- Direktoratet for e-helse: Velferdsteknologi, <https://ehelse.no/velferdsteknologi>
- Fisher, A. G. & Marterella, A. (2019). Powerful practice: A model for authentic occupational therapy. Center for Innovative OT Solutions
- Gjerde S. (2016). Brukarar av hjelpemidler i åra framover, *Arbeid og velferd*, 3, 31-42
- Grue, J. (2016). The social meaning of disability: a reflection on categorisation, stigma and identity. *Sociology of Health & Illness*, 38(6), 957-964
- Helse og omsorgsdepartementet (2018). Leve hele livet. En kvalitetsreform for eldre, Meld.St. 15 (2017-2018) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/>
- Helse og omsorgsdepartementet (2011). Innovasjon i omsorg, NOU 11:2011. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-11/id646812/>
- Hocking, C. (2017). Occupational justice as social justice: The moral claim for inclusion. *Journal of Occupational Science*, 24(1), 29-42
- Horghagen, S., Bonsaksen, T., Dolva, A. S., Hagby, C., Solbakken, A. I., Sveen, U., & Thyness, E. M. (2015). På vei inn i en kunnskapsbasert praksis Ergoterapeuters begrunnelser for

- bruk eller ikke bruk av vurderingsredskaper. *Ergoterapeuten* 6, 48-59
- Hooper, B., Krishnagiri, S., Price, P., Taff, S. D., & Bilics, A. (2018). Curriculum-level strategies that US occupational therapy programs use to address occupation: A qualitative study. *American Journal of Occupational Therapy*, 72(1), 7201205040p1-7201205040p10.
- Iversen A. & Hauksdottir N. (2020). *Tverrprofesjonell samhandling og teamarbeid*, Oslo: Gyldendal akademisk
- Jentoft, R. (2020). Boundary-crossings among health students in interprofessional geropsychiatric outpatient practice: Collaboration with elderly people living at home. *Journal of Interprofessional Care, open access*, 10. doi:10.1080/13561820.2020.1733501
- Kielhofner, G. (2009). *Conceptual foundations of occupational therapy practice*. FA Davis
- Kinn, L. G., & Aas, R. W. (2009). Occupational therapists' perception of their practice: A phenomenological study. *Australian Occupational Therapy Journal*, 56(2), 112-121.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2013). St.Meld 17 (2012-2013) Byggje, bu leve – Ein bustadpolitikk for den einskilde, samfunnet og framtidige generasjonar. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6d2180c992804d719a287e-02b1e04a2f/nno/pdfs/stm201220130017000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2005). Lov om universiteter og høyskoler, med endringer fom 01.01.2018. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>
- Kunnskapsdepartementet (2011-2012). Meld. St. 13: Utdanning for velferd – Samspill i praksis. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-13-20112012/id672836/?ch=1>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Mandat RETHOS. Nedlastet 12.05.2020. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d8466abdfa714e7dac938f82083d8583/mandat-2018-.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanningene. <https://www.regjeringen.no/contentassets/32eda0b38b8349e39e-8ca18667b19890/forskrift-om-felles-rammeplan-for-helse--og-sosialfagutdanninger.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Forskrift om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring og om henvisningen til Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-11-08-1846>
- Kunnskapsdepartementet (2017). Meld. St. 16 (2016-2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning. <https://www.regjeringen.no/contentassets/aee30e4b7d3241d5bd89db69fe38f-7ba/no/pdfs/stm201620170016000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2019). Forskrift om nasjonal retningslinje for ergoterapeututdanning. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2019-03-15-413>
- Laberg, T., Einbu, G., Nymo, A., & Norenberg, D. (2017). Ergoterapeuters kjernekompetanse; alle skal kunne delta. *Ergoterapeuten*, 60(6), 54-56
- Laliberte Rudman, D. (2012). Governing through occupation: shaping expectations and possibilities, in Occupational Science. *Society, Inclusion, Participation*. (Ed. Whiteford & Hocking). Wiley-Blackwell, Oxford
- Langørgen, E. & Magnus E. (2018). 'We are just ordinary people working hard to reach our goals!' Disabled students' participation in Norwegian higher education. *Disability & Society*, 33(4), 598-617.
- Lie I. (1989). *Rehabilitering, prinsipper og praktisk organisering*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Lysaght, R., Thomas, A., Schmitz, C., Lee, M., & Bossers, A. (2018). Expanding the foundation of occupational therapy educational research – A Canadian initiative. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 74(1), 52-57
- Ness, N. E., & Horghagen, S. (2020). Occupational Therapy in Norway: Influence of the Nordic Welfare State Policy and the Professional Development of Occupational Therapy and Occupational Science Worldwide. *Annals of International Occupational Therapy*. <https://doi.org/10.3928/24761222-20200413-04>
- Norsk ergoterapeutforbund (2017). Alle skal kunne delta. Ergoterapeuters kjernekompetanse. <https://ergoterapeutene.org/ergoterapi/>
- Regjeringen (2020). FNs bærekraftsmål –2015. Norsk versjon: https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/sdg_oversikt/id2505654/
- Sinclair, K. (2006). Occupational Therapy Worldwide: WFOT. *Australian Occupational Therapy Journal* 53,149-150
- Sosialdepartementet. (2001). Nedbygging av funksjonshemmende barrierer: Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne. (St.meld. nr. 40 (2002- 2003)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-40-2002-2003-/id197129/>
- Stigen, L. (2018). The conflicted practice: Municipal occupational therapists' experiences with assessment of Clients with cognitive impairments. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 26(4), 261-272 Doi: 10.1080/11038128.2018.1445778
- Tøssebro, J. (2012). Personer med funksjonsnedsettelse på arbeidsmarkedet – Kunnskapsoversikt og kunnskapsutfordringer. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS
- Uddannelses- og Forskningsministeriet i Danmark (2008). Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i ergoterapi. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2018/884>
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2005). Forskrift til rammeplan for ergoterapeututdanning <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2005-12-01-1374>
- Universitets- og høyskolerådet (2016). Kvalitet i praksisstudiene i helse- og sosialfaglig høyere utdanning: Kvalitet i praksisstudiene i helse- og sosialfaglig høyere utdanning: Praksisprosjektet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/86921e6e6f4c45d9a2f67fda3e6eae08/praksisprosjektet-sluttrapport.pdf>
- Wilcock, A.A. & Hocking, C. (2015). *An occupational perspective on health*. Thorofare, NJ: Slack Inc.
- World Federation of Occupational Therapists (2016). Minimum standards for the Education of Occupational Therapists 2016. <https://www.wfot.org/assets/resources/COPYRIGHTED-World-Federation-of-Occupational-Therapists-Minimum-Standards-for-the-Education-of-Occupational-Therapists-2016a.pdf>

SmartDrive med PushTracker E2

PushTracker E2

Berøringsskjerm som styrer
SmartDrive og innstillingene

SwitchControl

Kablede knapper med flere
kontrollalternativer for din SmartDrive

SmartDrive MX2 +

Gir deg kraft opp bakker og ramper,
over tykke tepper og lange avstander.

permobil

Blir funksjonshemmede studenter i høyere utdanning diskriminert?

I august 2019 disputerte jeg med avhandlingen «Funksjonshemming og profesjonsutdanninger i lys av studenter, lærere og praksisveiledere erfaringer». Denne artikkelen baserer seg på prøveforelesningen min, som var gitt med følgende problemstilling: Blir funksjonshemmede studenter i høyere utdanning diskriminert – direkte, indirekte eller strukturelt?

Av Eli Langørgen



*Eli Langørgen er ergoterapeut og universitetslektor ved Institutt for nevromedisin og bevegelsesvitenskap, Fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU. Hun disputerte til doktor med avhandlingen «Funksjonshemming og profesjonsutdanninger i lys av studenter, lærere og praksisveiledere erfaringer.»
E-post: eli.langorgen@ntnu.no.*

Det er ingen interessekonflikter om denne artikkelen.

Jeg skal ta dere med på – la oss kalle det en guidet spasertur – gjennom et institusjonelt landskap. Her møter studenter med funksjonshemming barrierer som kan betraktes som diskriminerende, fordi de begrenser deres mulighet til å ta høyere utdanning på lik linje med andre. Mitt mål med artikkelen er å gi et innblikk i dagens tilstand på et stort og krevende område, og så håper jeg at du som leser får noen nye tanker rundt temaet studenter med funksjonshemming, høyere utdanning og diskriminering. Temaet er generelt relevant for vår profesjon, i og med at vi arbeider for å fremme menneskers mulighet til aktivitet og deltagelse på individ- og systemnivå. Og det er spesielt aktuelt for de av oss som møter studenter med funksjonshemming under utdanning, enten som lærere eller praksisveiledere.

For å besvare problemstillingen har jeg anvendt et strategisk utvalg av kilder til kunnskap

(Malterud, 2017). Jeg har nøstet i ulike spor via politiske føringer, forskningslitteratur og teoretisk litteratur. Det jeg nå velger å presentere, er selvfølgelig valgt ut og fortolket ut fra min forforståelse og mine søkestrategier. Imidlertid har jeg forsøkt å sikre dybde og bredde i datamaterialet og presentasjonen, gjennom fortløpende drøfting med både forskere på feltet og personer med personlige erfaringer.

Jeg starter artikkelen med å definere konteksten. Deretter kommer et kort historisk tilbakeblikk. Lovverket, samt kunnskapsstatus på diskrimineringsområdet, er selvfølgelig sentralt. For å illustrere noen av de utfordringer som både fagpersoner og studenter står overfor, anvender jeg Scotts teori om institusjoner (2008, 2014) som veiviser. Når jeg i artikkelen benytter begrepet studenter med funksjonshemming, så refererer jeg til alle «kategorier» studenter som har funksjonsnedsettelse og som møter barrierer.

UTDANNING – IKKE FOR ALLE

Diskriminering har både politiske og ideologiske forankringer som jeg etter hvert vil belyse. Begrepet har gjerne en negativ konnotasjon: Det er noe vi helst ikke vil vedkjenne oss at vi holder på med, og som mange har sine personlige oppfatninger om hva er. Diskriminering handler om ulik behandling av folk – om at noen ikke får delta i samfunnet på linje med andre. Det skjer gjerne med utgangspunkt i antagelser om den andres forutsetninger og ferdigheter. Goffman (1963), som mange kjenner for hans teori om mekanismene rundt stigma, skriver:

«...we believe the person with a stigma is not quite human. On this assumption we exercise varieties of discrimination, through which we effectively, if often unthinkingly, reduce his life chances.» (Goffman, 1963, s. 15)

Hvis vi går tilbake til slutten av 1800, så hadde ikke kvinner adgang til høyere utdanning. Dette ble lovfestet først i 1884 (Haagen- sen, 2019). Kvinnens plass var i hjemmet, og mange, særlig menn, mente at kvinner ikke hadde de nødvendige forutsetninger for å tilegne seg teoretisk kunnskap (Clabaugh, 2010). Den første kvinnen som tok eksamen artium i Norge var Cecile Thoresen i 1882. Samme år ble hun den første kvinnelige student, immatrikulert ved Universitetet i Oslo (Haagen- sen, 2019). Tradisjonelle forventninger til kvinner, deres roller i samfunnet og ikke minst kvinners rettigheter har endret seg radikalt gjennom de siste hundre årene. I vår kultur er det nå få som stiller spørsmål ved kvinners forutsetninger for å ta høyere utdanning.

Men et slikt menneskesyn eksisterer fremdeles andre steder i verden.

Raseskilnepolitikk har gjennom tidene ført til at personer med mørk hudfarge har blitt utestengt fra blant annet utdanning og arbeidsliv. Borgerrettighetskamp på 1950- og 60-tallet, særlig i USA, belyste denne urimelige forskjellsbehandlingen og bidro til endringer (Godbolt, 2018). I Sør-Afrika ble apartheid avskaffet først i 1994. Selv om det nå er forbudt å forskjellsbehandle på grunn av hudfarge, vet vi at slik type diskriminering fortsatt foregår.

En gruppe mennesker som fremdeles ikke blir regnet med i høyere utdanning, er personer med utviklingshemming. Ekskluderingen skjer basert på opptakskrav, organisering av studietilbud og ikke minst forventninger til personer i denne gruppen (NOU 2016: 17). Utsikter til endring er imidlertid på gang, blant annet har Nord Universitetet utredet muligheten for å etablere tilpassede studier på høyere nivå (Norsk Forbund for Utviklingshemmede, 2018). I FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne står det: *«Partene skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til høyere utdanning, yrkesrettet opplæring, voksenopplæring og livslang læring, uten diskriminering og på lik linje med andre.»* (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, artikkel 24:5). I dagens samfunn er høyere utdanning blitt en vanlig vei over mot voksenlivet. Personer med kognitiv funksjonsnedsettelse har forutsetninger for å lære, men undervisningstilbudet må legges opp på en annen måte. Det er

ikke bare den enkeltes forutsetninger som er barrieren, men det handler minst like mye om krav fra omgivelsene.

KLARGJØRING AV BEGREPER

Jeg starter med begrepet **funksjonshemming**: I politiske og faglige dokumenter blir det fastslått at funksjonshemming skal forstås som et relativt fenomen, som et misforhold mellom en persons funksjon og de krav som omgivelsene stiller til funksjon (Tøssebro, 2010; NOU 2001: 22). Denne forståelsen har også internasjonal forankring, blant annet gjennom FN-konvensjonen. Men min erfaring tilsier at det eksisterer ulike nyanser av dette perspektivet, særlig når det gjelder den praktiske anvendelsen – altså i hvilken grad man faktisk ser til individet eller omgivelsene.

Diskriminering betyr språklig sett å *skjelne/gjøre forskjell* (Ik Dahl, 2018). I den nye likestillings- og diskrimineringsloven (2017) beskrives diskriminering som *direkte* eller *indirekte forskjellsbehandling*. Diskriminering er forbudt. For at det skal være snakk om diskriminering, må forskjellsbehandlingen være av negativ karakter. Det er ikke all forskjellsbehandling som er diskriminerende: Forskjellsbehandling og positiv særbehandling er tillatt hvis det er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og hvis det ikke regnes som uforholdsmessig inngripende overfor den som stilles dårligere når noen andre blir særbehandlet (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 9 og 11). Et eksempel er at studenter med funksjonsnedsettelse kan få ekstrastipend fra Lånekassen for å veie opp for at de ikke har kapasitet til å jobbe ved siden av studiene (Lånekassen, 2019).

Direkte diskriminering kan oversettes med direkte forskjellsbehandling, som betyr at en person på grunn av funksjonsnedsettelse behandles dårligere enn andre i tilsvarende situasjon (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, §7). Diskrimineringen oppstår direkte i det en gjør, og kan være både handlinger og unnlatelse av handlinger. For eksempel er det direkte diskriminerende at studenter ikke har adgang til skolebygg fordi det mangler rampe, heis eller handikoptoalett.

Med **indirekte forskjellsbehandling** menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som vil stille personer med funksjonsnedsettelse dårligere enn andre (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 8). Ofte handler det om at ulike tilfeller behandles likt, for eksempel gjennom et generelt forbud som gjør at en gruppe kommer uheldig ut. Prosedyrer eller praksis tar altså ikke hensyn til at folk har ulike behov og forutsetninger. Indirekte diskriminering skjer ofte ubevisst og til tross for gode hensikter. Den tradisjonelle måten å måle kunnskap på er skriftlig skoleeksamen, den er standard og stort sett lik for alle. Imidlertid er det en eksamensform som fordrer gode lese- og skriveferdigheter, og som dermed ikke gir alle optimale betingelser for å få vist sin kunnskap, for eksempel studenter med dysleksi.

Strukturell diskriminering handler om at individer eller grupper av mennesker systematisk blir ekskludert som en konsekvens av hvordan samfunnet er organisert. Samfunnsstrukturer kan være utformet på en slik måte at det ligger visse diskriminerende effekter innebygd i lover,

normer, rutiner, institusjonell adferd, kulturell praksis og andre strukturer (Council of the European Union, 2019). Jeg forstår det slik at den negative forskjellsbehandlingen kan være av både direkte og indirekte art, og ser for meg at det kan handle om unntaksbestemmelser i lovverket som får diskriminerende konsekvenser, eller det kan være manglende kunnskap hos aktører i systemet som fører til at noen blir forskjellsbehandlet.

DISKRIMINERINGSPOLITIKK I HISTORISK LYS

Jeg starter med et sitat fra avdøde Guro Fjellanger, miljøvernminister i Bondeviks første regjering, som selv hadde en fysisk funksjonsnedsettelse:

I Norge er det ikke noe problem å få rullestol, utfordringen er å komme fram med den. I USA går det bra å komme fram med rullestol, men det er ikke gitt at du har råd til å skaffe deg en. (Fjellanger i Tøssebro, 2010, s 108).

Som en konsekvens av raseskillete- og borgerrettighetskamp var USA tidligere ute enn oss med å sette diskrimineringspolitikk på agendaen. Funksjonshemmede ble også tidlig inkludert i diskrimineringslovverket, i og med at USA hadde spesielt mange krigsskadde som følge av krigsdeltagelse ulike steder i verden. Allerede i 1990 fikk de lovfestet vern mot diskriminering gjennom *Americans with Disabilities Act* (Tøssebro, 2010). Tilgjengelighet i det offentlige rom har særlig blitt understreket, med konkrete krav om hva som må gjøres og med tydelige tidsfrister. Her i Norge har vi hatt en sterk velferdspolitikk som legger opp

til stønader og hjelpemidler til personer med behov. Det kan forklare hvorfor vi tidsmessig ligger etter USA når det gjelder både diskrimineringslovgiving og fokuset på tilgjengelighet. På begynnelsen av 2000-tallet begynte ting å skje her til lands med økt oppmerksomhet på sosialt skapte barrierer, på forskjellsbehandling og menneskerettigheter. Etter påtrykk fra det internasjonale samfunnet via EU og FN har vi nå fått politiske føringer for å fremme tilgjengelighet, ivareta likeverdige muligheter for deltagelse, samt hindre diskriminering. Jeg vil nevne de viktigste overordnede forpliktelsene vi har:

FN-konvensjonen om rettighetene for personer med nedsatt funksjonsevne fra 2006 (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013) ansees som et gjennombrudd for funksjonshemmedes menneskerettigheter. Konvensjonen slår fast at alle har de samme menneskerettighetene, blant annet rett til utdanning på alle nivå. Den er også tydelig på at diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne er en *krenkelse* av deres verdi og verdighet. Konvensjonen er blitt førende for alt som omhandler likestillings- og diskrimineringsvern i andre lover.

Først atten år etter at USA fikk sin American with Disabilities Act i 1990, skjer noe tilsvarende i Norge ved at Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (2008) ble vedtatt. Denne har endret seg flere ganger. I 2017 fikk vi en ny Likestillings- og diskrimineringslov som beskytter personer med nedsatt funksjonsevne gjennom samme diskrimineringsvern som regulerer etnisitet, kjønn og seksuell legning med flere. En slik felles beskyttelse er faktisk noe

helt nytt i Norge. Universitets- og høyskoleloven fra 2005 har også vært under revisjon, denne kom i 2019 med ny lovtekst for å harmonisere med den nye Likestillings- og diskrimineringsloven.

Kort oppsummert fra de ovenfor nevnte lovene som omhandler diskrimineringsvern i norske utdanningsinstitusjoner: Studentene har rett til egnet individuell tilrettelegging, og utdanningsinstitusjonene har plikt til å legge til rette individuelt samt sørge for universell utforming. Brudd på denne plikten regnes som diskriminering. Imidlertid er det noen viktige forbehold i lovtekstene: Plikten gjelder såfremt tiltakene ikke medfører *uforholdsmessig byrde* for utdanningsinstitusjonene. I denne vurderingen skal det legges særlig vekt på effekt av tilretteleggingen, kostnader samt institusjonens ressurser. Et annet forbehold er at tilretteleggingen ikke skal medføre en *reduksjon av faglige krav* ved studiene.

Lovtekstene er litt forskjellige i sin beskrivelse av hva universell utforming (UU) er, og hva som kommer under plikten til UU. I Likestillings- og diskrimineringsloven (2017) omtales UU som at *fysiske forhold og informasjons- og kommunikasjonsteknologi* skal utformes på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning eller spesiell utforming. I den reviderte Universitets- og høyskoleloven (2005, rev. 2019) har man støttet seg til FN-konvensjonen, hvor det framheves at kravet til universell utforming gjelder *produkter, omgivelser, programmer og tjenester*. Generelt gjelder det utformingen av hovedløsningen – altså det som brukes av folk flest, og plikten angår offentlige og

private virksomheter rettet mot allmennheten.

HVA FORSKNING FORTELLER OSS

Det er generelt begrenset med forskning angående studenter med funksjonsnedsettelse i høyere utdanning her til lands. Så vidt jeg vet, har ingen studier undersøkt om det foregår diskriminering. Imidlertid, sett i lys av at mangelfull individuell tilrettelegging og universell utforming er diskrimineringsgrunnlag, så vil barrierer som kommer fram i de foreliggende studiene definitivt være å betrakte som diskriminerende.

Unge Funksjonshemmede (2012) fant i sin undersøkelse at 30 prosent av studentene opplevde dårlig kvalitet på tilrettelegging, 18 prosent hadde ikke fått den tilretteleggingen de hadde behov for, og 44 prosent visste ikke hvem de skulle kontakte om tilrettelegging. Ifølge en rapport fra Proba samfunnsanalyse (2018) oppgav 54 prosent av de som har en fysisk funksjonsnedsettelse at utformingen av studiestedet, blant annet forelesningssaler, utgjorde en barriere. Videre møtte 81 prosent pedagogiske barrierer knyttet til forelesninger og egenstudier, og 52 prosent i forbindelse med eksamen. Over 70 prosent av studentene rapporterte udekket behov for informasjon, og 59 prosent for mangelfull tilrettelegging (Proba samfunnsanalyse, 2018).

I tillegg tyder kvalitative studier (Brandt 2011; Grue og Rua, 2013; Kermit & Holiman, 2018; Langørgen, 2019; Magnus 2009) på begrenset kunnskap om funksjonsnedsettelse og tilrettelegging blant ansatte i høyere utdanning, samt dårlig kommunikasjon og samarbeid mellom aktører i

utdanningsinstitusjonene. Oppfølgingen studentene får, er personavhengig og blir dermed ulik etter hvem de møter. Studentene tar selv mye ansvar for å iverksette og følge opp tilrettelegging.

Proba samfunnsanalyse (2019) undersøkte nylig motivasjon og kunnskap blant faglig og administrativt ansatte samt støttepersonell vedrørende nytt krav om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i undervisningssektoren. De avdekket manglende kunnskap om UU og nytt krav, samt sprikende tolkninger av dagens forpliktelser. Kun et fåtall institusjoner hadde troverdige planer for å oppfylle kravene.

DE INSTITUSJONELLE STRUKTURENE

Jeg vil nå ta dere med på en guidet tur i det institusjonelle landskapet rundt høyere utdanning. Som kart på veien har jeg valgt å bruke Richard Scotts teori om institusjoner (2008, 2014). Scott skiver om tre områder (elementer): *Det regulative området* omhandler lover og politiske føringer utarbeidet av Staten og det internasjonale samfunnet. Her tenker jeg at FN-konvensjonen og de lovene jeg nettopp har henvist til, hører hjemme. *Det normative området* omfatter regler for hvordan overordnede føringer skal gjennomføres i praksis. Eksempler kan være prinsipper for UU, utdanningenes kompetansebeskrivelser, eksamensformer, prosedyrer for tilrettelegging og lignende. *Det kultur-kognitive området* refererer til hvordan folkene i institusjonene fortolker og omsetter de regulative og normative føringene til handling. Handlingene påvirkes av hva folk tror på, hva som er politisk korrekt,



Flere av oss kjenner studenter i rullestol som må kjøre omveier for å komme inn i forelesningsrommet, og som må sitte på en bestemt plass – ofte bakerst – fordi den eneste adkomsten er der.

hva som forventes av dem, hvilke økonomiske og personellmessige rammer de har, og ikke minst den kunnskapen hver enkelt har. Det kan være kunnskap om de regulative føringene, kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse og om tilretteleggingsmuligheter. Skjønnsmessige vurderinger ligger ofte til grunn for de valgene som gjøres. Samtidig skjer mye uten bevisst refleksjon – man tar bare for gitt at «slik er det».

Scott (2008, 2014) bygger sin teori ut fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Institusjoner er menneskeskapte, og det betyr at menneskene i systemene også kan påvirke hvordan institusjonene skal se ut og hva de skal inneholde – på alle nivå. Scott hevder:

More so than any other social category, the professions function as institutional agents – as definers, interpreters, and appliers of institutional elements. Professionals are the most influential, contemporary crafters of institutions (Scott, 2008, s. 223).

Samfunnets institusjoner og strukturer for hvordan vi skal innrette våre liv i fellesskap er gjenstand for kontinuerlig endring. Mye av det vi gjør, som vi mener er god praksis per i dag, trenger ikke være det i framtiden. Våre verdier og perspektiv endrer seg kontinuerlig. Det er bare å se tilbake på den historiske utviklingen vedrørende utestengelse og diskriminering, som jeg startet med innledningsvis.

UJEVNHETER I LANDSKAPET

Ifølge lovgivingen – altså på det regulative området – har studentene rett til individuell tilrettelegging, og utdanningsinstitusjonene har plikt til å følge opp dette,

samt sørge for universell utforming. Jeg har nevnt noen viktige forbehold, som handler om at det ikke skal medføre en uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonen og en reduksjon av faglige krav i utdanningen. Jeg vil nå ta for meg plikten til UU og noen konsekvenser av disse forbeholdene.

Studier indikerer at over 50 prosent av studenter med fysiske funksjonsutfordringer møter lite tilgjengelige omgivelser (Proba samfunnsanalyse, 2018). Flere av oss kjenner studenter i rullestol som må kjøre omveier for å komme inn i forelesningsrommet, som må sitte på en bestemt plass – ofte bakerst – fordi den eneste adkomsten er der, eller at automatiske døråpnere mangler eller er ute av drift. Vi vet at dårlige lydforhold utgjør en betydelig barriere for studenter med hørselsnedsettelse (Knudtzon, 2011). Alle disse eksemplene handler om urimelig forskjellsbehandling – altså diskriminering – fordi studentene ikke har tilgang til læremiljøet på linje med andre studenter. Til tross for at vi har hatt tilgjengelighetskrav for offentlige bygg i over 40 år, er det mye som tyder på at det fortsatt er en lang vei å gå, fordi plikten til UU og tilrettelegging modifiseres av forbeholdet om uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonene.

I forbindelse med høringen til revidert universitets- og høyskolelov understreker flere høringsinstanser at det er uklart hvordan «uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonen» skal forstås. Unge Funksjonshemmede uttaler:

«... dette er en ullen formulering som i enhver vurdering vil være subjektiv og føre til

betydelig forskjellsbehandling... [...]... Manglende investering i universell utforming betyr at flere tusen nordmenn ikke har likeverdig tilgang til utdanning.» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 32)

Håndhevingen av Likestillings- og diskrimineringsloven setter altså økonomiske hensyn foran retten til en tilgjengelig skole. Dette er et eksempel på at lovgivingen på det regulative området, som i høyeste grad handler om strukturer, fører til direkte diskriminering. Men utdanningsinstitusjonene slipper unna anklage om diskriminering og pålegg om utbedringer på grunn av forbeholdet om uforholdsmessig byrde.

Jeg vil nå illustrere hvordan ulik kunnskap hos dem som skal implementere UU i bygg og i pedagogiske læringsaktiviteter medfører forskjellsbehandling. To studenter med hørselsnedsettelse, Heidi og Joakim, bidro med sine opplevelser i studien min. Den ene studenten, Heidi, måtte stadig argumentere med sine forelesere om betydningen av mikrofon og passe på at mikrofonene var ladet og i orden:

Jeg skrek mange ganger da jeg kom hjem fra skolen for jeg var så sliten. Og jeg var så lei av å si til alle forelesere: Kan dere være så snill og bruke mikrofon! Men så fikk du stadig den tilbake at «Nei, jeg snakker så høyt likevel jeg ...».

Joakim, derimot, følte seg velkommen og inkludert i studiemiljøet ved sin skole:

Skolen har vært veldig opptatt av meg som student... hvordan de skulle tilrettelegge. Det var teleslynge i auditoriet før jeg kom... det er lydutstyr som alle

studentene drar nytte av, altså høytalere, mikrofoner.

Her ser vi altså to ulike praksiser, der den første er et klart eksempel på direkte diskriminering. Vi befinner oss på det kultur-kognitive nivået, hvor forelesers forståelse, både av behovet for individuell tilrettelegging og UU, får betydning for det som skjer. Undervisning som blir planlagt og gjennomført ut fra normalstudenten som hører, ser og går, tar ikke høyde for at noen studenter trenger en annen tilnærming. Hvis forelesere anvender mikrofon som et universelt prinsipp, så kommer det alle studenter til gode, og man risikerer heller ikke å glemme det. Det burde vært et overordnet krav til alle som underviser om å bruke mikrofon. Andre forhold som kan tolkes inn her, er teknisk utstyr og lyd kvalitet i rom. Da er vi på Scotts normative område, som blant annet handler om institusjonenes kvalitetsrutiner og prioritering av økonomiske ressurser.

Utdanningsinstitusjonenes plikt til universell utforming av IKT er nå nedfelt i den nye likestillings- og diskrimineringsloven (2017). Det innebærer at alle nettløsninger rettet mot studentene må være universelt utformet – eksisterende fra 2021, og nye fra 2019. Dette berører nettsider, e-læringsplattformer, digitale eksamener samt dokumenter som legges ut på nett, for eksempel kompendier og PowerPoint-presentasjoner. Alle læresteder skal ha handlingsplaner for UU, både generell og spesifikk rettet mot IKT, og hver enkelt lærer er forpliktet til å følge opp dette i sin undervisning. Kunnskap og tid – eller prioritering av tid – vil påvirke i hvilken grad man velger å legge

ned innsats for å utforme læringsaktivitetene slik at de inkluderer flest mulig. Alt dette handler om strukturelle elementer, som kan være diskriminerende.

Neste stopp på denne vandringen handler om forbeholdet i loven om at tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse ikke skal medføre en reduksjon av faglige krav ved utdanningen. Her vil jeg trekke fram en sak som har vært fremmet for Likestillings- og diskrimineringsombudet (2016, sak nr. 16/755): En sykepleierstudent med redusert arbeidsminne som følge av dysleksi hadde – for å kunne ha fortløpende mulighet til å høre det hun skrev – søkt om tilrettelegging på eksamen med opplesningsprogrammet Ling-Speak. Søknaden var imidlertid blitt avslått, og utdanningsinstitusjonen hevdet at de hadde oppfylt tilretteleggingsplikten ved å innvilge utvidet tid samt anledning til å bruke rettskrivingsprogrammet LingDys. Skolen argumenterte med at for å utøve forsvarlig helsehjelp så måtte studenten fungere selvstendig – uten tekniske hjelpemidler eller andre medhjelpere – og kunne kommunisere muntlig og skriftlig. Hjelpemiddelet ble derfor ansett til å senke faglige krav til utdanningen. Likestillings- og diskrimineringsombudet har ikke hjemmel for å overprøve utdanningsinstitusjonens kompetansebeskrivelser. Utdanningsinstitusjonene er her suverene til å definere faglige krav.

Jeg skal ikke gå inn på en diskusjon om hva som er nødvendige faglige krav i ulike utdanninger, men kanskje ville denne studenten med dysleksi kunne fungere utmerket med sine hjelpemidler på flere arenaer

innen sykepleiefaget, om enn ikke alle. Kan det være at vi – både i profesjonsutdanningene og praksisfeltet – ofte og kanskje ubevisst stiller krav til funksjon på **alle** potensielle funksjonsarenaer tilknyttet yrket, det vi kan kalle *omnikompetanse* (Tynan, 2006)? Holdninger om at personer med dysleksi ikke egner seg til å bli lærere eller sykepleiere, er godt dokumentert i den internasjonale forskningslitteraturen (Evans, 2014; Glazzard, 2017; Riddell & Weedon, 2014; Sin & Fong, 2008). Jeg tror gjerne at det kan by på en del utfordringer, men det er like fullt en diagnosegruppe med et svært variert funksjonsspenn. Det å gjøre antagelser om en hel gruppe, basert på erfaringer med noen, er direkte diskriminerende. Holdninger påvirker hvor mye innsats man legger ned for å prøve å hjelpe enkeltstudenter. Kunnskap om og erfaring med hvilke hjelpemidler som fins, samt UU av undervisning og eksamensformer, vil kunne ha stor betydning. Dette er eksempler på strukturelle barrierer.

Det neste jeg vil ta opp til drøfting, er måten vi måler kunnskap på i høyere utdanning. Får studentene vist sin kunnskap og sine ferdigheter på en god måte gjennom tradisjonelle skriftlige eksamener med bruk av penn og papir? Dette er en vurderingsform som fordrer evne til å bearbeide informasjon raskt; det vil si hurtig å kunne lese, gjenkalle kunnskap og skrive den ned. Videre krever det gode håndmotoriske ferdigheter og at man klarer å sitte stille og jobbe konsentrert i fire til seks timer. Kanskje er dette essensielle ferdigheter i mange yrkesfunksjoner, men ikke i alle. Multiple Choice er en annen utbredt eksamensform. Da velger

studentene mellom flere svaralternativer som ligner hverandre, men som har små språklige nyanseforskjeller. Her risikerer man at blant annet personer med dysleksi kommer dårlig ut. Dette er eksempler på at standard eksamen rammer enkelte grupper, altså indirekte diskriminering basert på strukturelle barrierer, både på normativt og kultur-kognitivt område. Vi aner også linken til det regulative, for ofte strander gode intensjoner om andre måter å gjennomføre eksamen på ut fra at det medfører en uforholdsmessig byrde eller berører faglige krav.

BLIR FUNKSJONSHEMMEDE STUDENTER DISKRIMINERT?

Jeg mener at svaret er JA. Det er ikke mange saker som er behandlet av Likestillings- og diskrimineringsombudet, og som juridisk sett kan defineres som diskrimineringssaker. Men studenter med funksjonsnedsettelse opplever jevnlig krenkelser som innebærer at de ikke er regnet med, og de må argumentere og kjempe for å få individuell tilrettelegging. Det er diskriminering.

Jeg har i denne gjennomgangen analysert diskriminerende barrierer gjennom å anvende Scotts teori om institusjoner som teoretisk kart. Jeg kunne også kalt de tre områdene for makro-, meso- og mikro-nivået. De tre nivåene henger sammen, og det er flytende overganger: Lover og reguleringer inneholder en del forbehold som må tolkes på et lavere nivå, det normative, hvor det skal utarbeides prosedyrer og retningslinjer og avsettes økonomiske ressurser. På det kulturkognitive nivået handler det mye om forståelse, kunnskap og prioritering av tid. Alt dette for-

står jeg som strukturelle barrierer av diskriminerende art, som både skjer direkte, men kanskje vel så ofte indirekte, gjennom en praksis vi tar for gitt.

Jeg nevnte innledningsvis den negative assosiasjonen vi gjerne har til begrepet diskriminering. Ett spørsmål jeg har stilt meg, er hvorvidt det er fruktbart, altså nyttig, å snakke om diskriminering. Den nye diskrimineringslovgivningen spiller en erkjennelse om at diskriminering faktisk skjer. Den tydeliggjør også at de utfordringene som funksjonshemmede møter, som stigma, fordommer og utestengelse, har mye til felles med andre grupper. Så lenge inkludering baseres på medisinske kriterier og individuell tilrettelegging gjennom gode velferdsordninger, blir det vanskelig å oppdage diskriminering på grunn av strukturer i samfunnet – som ofte er menneskeskapte barrierer. Diskrimineringsvernet er derfor trolig en helt nødvendig vei å gå for at noe skal skje, slik historien har vist når det gjelder andre marginaliserte grupper. De fleste av oss mener ikke å diskriminere noen med viten og vilje, men vi kan komme til å påføre andre krenkelser og forskjellsbehandling uten å være klar over det. Det viktigste vi kan gjøre framover, er å begynne å se etter disse «usynlige» barrierene i samfunnet, som vi bare tar for gitt uten å reflektere over at de kan være stengsel for noen. Som ergoterapeuter hevder vi å være opptatt av omgivelsene, ikke bare personens funksjon. Det fordrer at vi faktisk klarer å stille blikket vårt i den retning. Og vi må ta innover oss at vi som fagpersoner med våre holdninger og handlinger utgjør en del av disse omgivelsene.

TAKK

Takk til bedømmelseskomiteens medlemmer prof. Snæfriður Þóra Egilson, Islands Universitet, prof. Johans Tveit Sandvin, Nord Universitetet, og prof. Sylvia Söderström, NTNU, for relevant og interessant tema til prøveforelesning.

Referanser

- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf
- Brandt, S. (2011). From Policy to Practice in Higher Education: The experiences of disabled students in Norway. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(2), 107-120. doi:10.1080/1034912X.2011.570494
- Clabaugh, G. K. (2010). A history of male attitudes toward educating women. *Educational Horizons*, 64(3), 164-178. Hentet fra <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ887227.pdf>
- Council of the European Union. (2019). *EU Human Rights Guidelines on Non-discrimination in External Action*. Hentet fra <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6337-2019-INIT/en/pdf>
- Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. (2008). Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (LOV-2008-06-20-42).
- Evans, W. (2014). «If they can't tell the difference between diphallac and digoxin you've got patient safety issues». Nurse Lecturers' constructions of students' dyslexic identities in nurse education. *Nurse Education Today*, 34(6), e41-e46. doi:10.1016/j.nedt.2013.11.004
- Glazzard, J. (2017). Trainee teachers

- with dyslexia: Results of a qualitative study of teachers and their mentors. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 16(12), 87-107. doi:10.26803/ijlter.16.12.6
- Godbolt, J. (2018, 12. juni). Borgerrettsbevegelsen. I Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/borgerrettsbevegelsen>
- Goffman, E. (1963). *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*. London: Penguin Books.
- Grue, L. & Rua, M. (2013). *To skritt foran: Om funksjonshemming, oppvekst og mestring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Haagensen, T. K. (2019, 2. november). Cecilie Thoresen Krog. I Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/Cecilie_Thoresen_Krog
- Ik Dahl, I. (2018, 3. august). Diskriminering. I Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/diskriminering>
- Kermit, P. S. & Holiman S. M. (2018). Inclusion in Norwegian higher education: Deaf students' experiences with lecturers. *Social Inclusion*, 6(4), 158-167.
- Knudtzon, L. (2011). *Syns- og hørselshemmedes opplevelse av lydforhold i rom og arealer*. (Notat 2011:102). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivs-forskning/NIBR/Publikasjoner/Publikasjoner-norsk/Syns-og-hoerselshemmedes-opplevelse-av-lydforhold-i-rom-og-arealer>
- Kunnskapsdepartement. (2019). *Endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven (studentombud, trakassering og tilrettelegging)*. (Prop. 89 L (2018-2019). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/901232872d874b3b-9577d1a0f67741ae/no/pdfs/prp2018201900890000dddpdfs.pdf>
- Langørgen, E. (2019). *Funksjonshemming og profesjonsutdanninger i lys av studenter, lærere og praksisveilederes erfaringer*. (Doktoravhandling). NTNU, Trondheim.
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LOV-2017-06-16-51).
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. (2016). Klagesaksarkiv. 16/755 Universitetet brøt ikke tilretteleggingsplikten. Hentet fra <https://www.ido.no/arkiv/klagesaker/klagesaker-2016/funksjonsevne/16755-universitet-brot-ikke-tilretteleggingsplikten/>
- Lånekassen, 2019, 20. november). Ekstrastipend. Hentet fra <https://www.lanekassen.no/nb-NO/Stipend-og-lan/utdanning-i-norge/Hoyere-utdanning/Hvor-mye-kan-du-fa/Nye-stotteordninger-for-elever-og-studenter-med-nedsatt-funksjonsevne/Ekstra-stipend/>
- Magnus, E. (2009). *Student, som alle andre: En studie av hverdagslivet til studenter med nedsatt funksjonsevne*. (Doktoravhandling). NTNU, Trondheim.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Norsk Forbund for Utviklingshemmede (2018, 27. juni). Hvorfor bør ungdom med utviklingshemming få tilgang til universitet og høyskole og hvorfor er det viktig å få gjennomført ei pilotutdanning? Hentet fra <http://www.nfunorge.org/om-nfu/nfu-bloggen/hvorfor-bor-ungdom-med-utviklingshemming-fa-tilgang-til-universitet-og-hogskole-og-hvorfor-er-det-viktig-a-fa-gjennomfort-ei-pilotutdanning/>
- NOU 2001: 22. (2000). *Fra bruker til borger: En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer*. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- NOU 2017: 17 (2016). *På lik linje Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Proba samfunnsanalyse. (2018). *Barrierer i høyere utdanning for personer med nedsatt funksjonsevne*. (Rapport 2018-02). Hentet fra https://www.bufo.no/Global/Barrierer_i_hoyere-utdanning_for_personer_med_nedsatt-funksjonsevne.pdf
- Proba samfunnsanalyse. (2019). *Universell utforming av IKT med vekt på læremidler i UH-sektoren*. (Rapport 2019-02). Hentet fra <https://proba.no/wp-content/uploads/rapport-2019-2-universell-utforming-av-digitale-laeremidler-i-uh-sektoren.pdf>
- Riddell, S. & Weedon, E. (2014). Disabled students in higher education: Discourses of disability and the negotiation of identity. *International Journal of Educational Research*, 63, 38-46. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.ijer.2013.02.008>
- Scott, W. R. (2008). Lords of the Dance: Professionals as Institutional Agents. *Organization Studies*, 29(02), 219-238. doi:10.1177/0170840607088151
- Scott, W. R. (2014). *Institutions and organizations : ideas, interests, and identities* (4. utg.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Sin, C. H. & Fong, J. (2008). «Do no harm»? Professional regulation of disabled nursing students and nurses in Great Britain. *Journal of Advanced Nursing*, 62(6), 642-652. doi:10.1111/j.1365-2648.2008.04633.x
- Tynan, A. (2006). Disability and omnicompetence. Facing up to challenges in the training of veterinary practitioners. I M. Adams & S. Brown (Red.), *Towards inclusive learning in higher education. Developing curricula for disabled students* (s. 107-118). Abingdon: Routledge.
- Tøssebro, J. (2010). *Hva er funksjonshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Unge funksjonshemmede. (2012). *Ute av øye – ute av sinn? Ei kartlegging av høgare utdanning for studenter med usynleg funksjonshemming*. Oslo: Unge funksjonshemmede.
- Universitets- og høyskoleloven. (2005). Lov om universiteter og høyskoler (LOV-2005-04-01-15).



Aktivitet og
deltakelse for alle.

Bli medlem!

10 gode grunner til å bli medlem

1. Du blir del av et landsomfattende nettverk av ergoterapeuter
2. Du bidrar til å utvikle og styrke ergoterapi som fag
3. Du får halv pris på ergoterapifaglige kurs
4. Du får fagbladet Ergoterapeuten hjem i postkassa
5. Du kan bli ergoterapispesialist og få støtte til faglig utvikling
6. Du blir medlem i World Federation of Occupational Therapist (WFOT)
7. Du forbedrer dine lønns- og arbeidsvilkår
8. Du er sikret medbestemmelse på din arbeidsplass
9. Du får tilgang til materiell for å profilere fag, yrke og forbund
10. Du får tilbud om en lang rekke attraktive medlemsfordeler og rabatter

www.ergoterapeutene.org/innmelding



ergoterapeutene

Engasjert i forskning innenfor rehabilitering og aktivitetsvitenskap

Av Else Merete Thyness

– Hvem er Hanne Kaae Kristensen?

– Jeg er professor i rehabilitering og aktivitetsvitenskap ved Klinisk Institutt, Syddansk Universitet og Odense Universitetshospital i Danmark. Etter at jeg ble utdannet ergoterapeut i 1986, har jeg blant annet vært tilknyttet Odense Universitetshospital som henholdsvis avdelingsleder for Ergoterapiavdelingen, forskningsleder i Rehabiliteringsavdelingen og senest som lektor i Forskningsenheten for Rehabilitering. Fra 2013 har jeg også vært ansatt som dosent i Avdelingen for Anvendt Sundhetsforskning på UCL Erhvervsakademi og Professionshøyskole, i Odense.

De kommende årtiers demografiske utvikling med flere eldre borgere og stigende antall borgere som lever med kroniske lidelser, har motivert meg til å engasjere meg i forskning innenfor rehabilitering og aktivitetsvitenskap. Formålet er å øke evidensbasert praksis og ny praksisnær, forskningsbasert kunnskap i klinikken og på de helsefaglige utdannelsene. Fokuset er særlig på at øke involveringen av brukerperspektivet og brukerinvolveringen, forskningsbasert kritisk refleksjon og klinisk resonnering, og å utvikle tverrprofesjonell og tverrsektoriell implementeringsforskning i den terapeutfaglige praksisen.

Parallelt med den kliniske forskningen har jeg forsket på hvordan handlinger, prosesser,

interaksjoner og sosiale relasjoner foregår i forbindelse med utvikling og implementering av ergoterapeutiske og fysioterapeutiske intervensjoner i klinisk praksis, både nasjonalt og internasjonalt.

Som professor styrker jeg klinisk forskning i personsentrert rehabilitering og aktivitetsvitenskap som tverrprofesjonelle og tverrsektorielle kunnskapsområder i tett samarbeid med borgere, pasienter og helsepersonell med den hensikt å utvikle og evidensbasere helsefaglig praksis. Jeg deltar dessuten i utvikling av forskningsaktiviteter og forskningsmiljøer. Siden 2017 har jeg vært tilknyttet Seksjonen for arbeidsterapi ved Karolinska Institutet i Stockholm, og fra 2018 har jeg også vært medlem av the Occupational Science Europe Research Committee (OSERC).

– Hvilken forskningsartikkel er den beste du har lest, og hvorfor?

– Der er mange gode forskningsartikler. Her vil jeg gjerne framheve «The Influence of Western Society's Construction of a Healthy Daily Life on the Conceptualisation of Occupation» (Kantartzis & Molineux 2011).

Artikkelen diskuterer om konseptualiseringen av occupation er en vestlig forståelse av et «sunt» hverdagsliv og den «ideelle» og forventede måte å leve sitt liv på. Artikkelen gir ikke en samlet redegjørelse av den sosiohistoriske konstruksjonen av occupation, men illustrerer ved relevante eksempler hvordan det kan sees



NAVN

Hanne Kaae Kristensen

STILLING

Professor i rehabilitering og aktivitetsvitenskap

en sammenheng mellom tid, sosial og kulturell kontekst og forståelser av begrepet occupation. Her kan nevnes et eksempel fra Hellas, som forfatterne karakteriserer som et kristent-ortodoks, ikke-industrialisert og overveiende kollektivistisk samfunn. Artikkelens kritiske diskusjon har som formål å bidra til den stigende mengde av forskningsbasert litteratur som utfordrer grunnleggende antagelser om occupation, som vi blant annet finner innenfor ergoterapi og aktivitetsvitenskapen. Forfatterne peker på at denne nyere forskningen er utfordrende fordi den understreker betydningen av å inkludere situasjonsbestemte og personsentrerte perspektiver og forståelser såvel i forskning som i praksis.

– Hva mener du vi trenger mer forskning om innen ergoterapi?

– Det var en inspirerende og lærerik prosess å sitte i redaksjonsgruppen og være med på å utarbeide en nordisk lærebok om aktivitetsvitenskap i 2017 (Kristensen, Schou, Mærsk Larsen 2017). Aktivitetsvitenskap er en vitenskap, som omhandler

menneskelig aktivitet og relasjonene mellom menneskelig aktivitet, helse og trivsel. Aktivitetsvitenskap er på denne måten et vitenskapelig fundament for særlig den ergoterapeutiske praksisen, og bidrar dessuten til en bred forståelse av mennesker som aktivitetsvesener og hvordan dette fokuset kan medvirke til å øke menneskets samlede helse og trivsel. Jeg håper at boken inspirerer til en dypere forståelse av menneskelig aktivitet, og at den inngår i en styrket og forskningsbasert argumentasjon for viktigheten av menneskelig aktivitet for den enkelte borger, i den konkrete praksis. Gjennom de siste årtier har forskningen innenfor aktivitetsvitenskapen utviklet seg til et globalt fenomen med forskere fra blant annet Australia, New Zea-

land, Canada, England, Sør-Afrika og Norden. Aktivitetsvitenskapen har på den måten konsolidert seg som en stor og mangfoldig vitenskap om menneskelig aktivitet med drivkraft i forskjellige kulturelle, sosiale, politiske og geografiske kontekster (Kristensen 2019). En rekke av begrepene innenfor aktivitetsvitenskapen er umiddelbart anvendelige og operasjonaliserbare i ergoterapeutisk praksis. For eksempel kan ergoterapeuter ut fra begrepet occupational balance undersøke og avdekke den enkeltes opplevelse av blant annet forholdet mellom arbeid, hvile og fritid. Andre begreper, som occupational justice og occupational identitet, er kanskje ikke direkte anvendbare, men kan tjene som tankegods eller bakgrunnskunnskap, som ergote-

rapeuter kan forstå og analysere praksis og borgerens hverdagssituasjon ut fra. Jeg håper derfor at boken kan være med på å inspirere til ytterligere nordisk aktivitetsvitenskaplig forskning.

Referanser

- Kantartzis, S. & Molineux, M. (2011). The Influence of Western Society's Construction of a Healthy Daily Life on the Conceptualisation of Occupation. *Journal of Occupational Science*, (18)1, 62-80
- Kristensen, H.K. (2019). Occupational Science in a Nordic Environment. *Journal of Occupational Science* (26)2, 193-199.
- Kristensen H.K, Schou A. S. & Mærsk J.L. (2017). *Nordisk Aktivitetsvidenskab*. Munksgaard.

STIMULITE® MADRASSER

luftig og kjølig trykkavlastning

Stimulite® 3-SONE Madrass Ekstra Myk

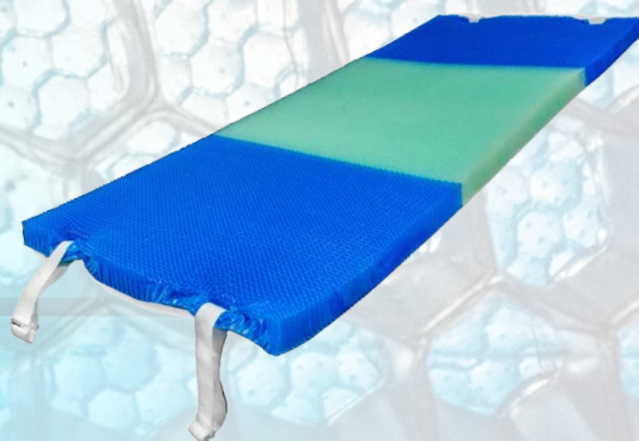
Til forebygging eller behandling av fuktskader og trykksår.

Sikker og letthåndterlig i hjemmebruk og på omsorgsavdelinger.

Rekommenderes for smertepasienter og palliative kreftpasienter med store smerter og overfølsomhet for støy.

Bra reisemadrass for brukere med dynamisk madrass i hjemmet.

Prisforhandlet med NAV.



Bestill produktvisning nå! 48 50 32 97 eller julia@rehabshop.com

GØRAN SJØDÉN'S REHABSHOP NORGE AS

Postadresse: Postboks 157, 1378 Nesbru

Tel: 48 50 32 97 www.rehabshop.as



Kandidater til forbundsledelsen, forbundsstyret og utvalg

KANDIDATER TIL FORBUNDSLEDELSEN



Tove Holst Skyer stiller til valg som forbundsleder

Verv/organisasjonserfaring:

Tidligere:

- tillitsvalgt og hovedtillitsvalgt i Skien kommune.
- tariffpolitisk ansvarlig, nestleder og leder i fylkesstyret Ergoterapeutene Telemark
- Jeg var med i arbeidsgruppen Ergoterapeutene 2020, som jobbet fram forbundets nåværende organisasjonsmodell.

Nåværende:

Jeg er første nestleder i Norsk Ergoterapeutforbund.

Arbeidserfaring:

Jeg har vært ansatt i ergo- og fysioterapitjenesten i Skien kommune siden 2000. Her jobber jeg med barn fra 0 til 16 år. Fram til 2013 jobbet jeg med aldersgruppen 16 til 100+ i 13 år.

Jeg jobber med universell utforming og har de siste ti årene vært kommunens kontaktperson i KS og Miljøverndepartementets/Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettverk for universell utforming. Jeg blir brukt som rådgiver for universell utforming i kommunens byggeprosjekter.

Jeg var i 2003-2004 prosjektleder for et tilgjengelighetsprosjekt i Skien kommune. Prosjektet førte til et politisk vedtak om at ergoterapeut skal gi råd om universell utforming i kommunens prosjekter.

I 2014-2015 var jeg prosjektleder for et velferdsteknologiprojekt med fokus på fall.

Jeg har arrangert en rekke kurs i universell utforming.

Jeg har siden 2014 vært frikjøpt første nestleder i 20-50 prosent.

Utdanning:

- grunnutdanning ved Høgskolen i Oslo, våren 2000
- mastermodul i kunnskapstranslasjon, våren 2017
- godkjent arbeidsplassvurderer
- godkjent kursinstruktør i universell utforming, for Direktoratet for byggkvalitet
- kursdeltakelse med hovedvekt på velferdsteknologi og universell utforming

Hva er viktig for meg?

Gjennom mange år har forbundet arbeidet systematisk med å synliggjøre at ergoterapi er ressursutløsende, både for den enkelte og for samfunnet. Nå er det viktigere enn noen gang, også politisk, å satse på en bærekraftig utvikling for et bærekraftig samfunn. Ressursutløsende ergoterapi passer rett inn i det arbeidet. Dette har forbundet begynt et løft på i inneværende landsmøteperiode. Jeg mener at dette arbeidet må fortsettes.

Både kommuner, helseforetak og næringsliv vet at FNs bærekrafts-

mål setter agendaen for måten å planlegge og arbeide på fremover. I årene som kommer blir det viktig at hele organisasjonen vår synliggjør og utvikler ergoterapeuters bidrag til bærekraftige tjenester og et bærekraftig samfunn. Vi må vise at vårt rehabiliterende tankesett sørger for smartere tjenester. Utgangspunktet i det som er viktig for den enkelte, er veien å gå for at flest mulig skal kunne klare seg selv og være aktive i eget hverdagsliv, i eget hjem.

Når jeg nå stiller til valg som forbundsleder ønsker jeg også en satsning på barn og unge. Dette er et av fagfeltene mine i kommunen jeg jobber i, og jeg har også vært påskrudd dette området i rollen som første nestleder. Jeg ser at dette er et stort mulighetsrom for ergoterapeuter. Vår kjernekompetanse er for eksempel helt nødvendig i laget rundt barn og unge som ikke helt mestrer skolehverdagen. Når andre ikke klarer å sette fingeren på hva det er som gir utfordringer for eleven, har vi redskaper som kan skape ny forståelse for hvorfor barnet strever. Tidlig innsats er avgjørende, og vår kompetanse må i mye større grad tas i bruk for å skape deltakelse og inkludering for barn og unge.

Gjennom ulike verv i forbundet vårt har engasjementet mitt for fag og forbund bare vokst. Vårt viktige samfunnsoppdrag må være kjent fordi vi bidrar til å løse innbyggernes og samfunnets utfordringer. Da trenger vi en slagkraftig organisasjon som består av kompetente tillitsvalgte og engasjerte medlemmer. De siste ti årene spesielt har forbundet jobbet strategisk, og vi har oppnådd mye. Jeg ønsker å fortsette den positive utviklingen, sammen med hele organisasjonen. Årene som nestleder har i så måte gitt meg verdifull erfaring med å saksforberede og delta i politiske høringer, samt drive politisk påvirkningsarbeid.

I mine seks år som nestleder har jeg vært engasjert i innføringen av den eksisterende organisasjonsmodellen. Jeg opplever at vi henger mye bedre sammen enn før, og det er motiverende å jobbe på lag med både regionstyrer, tillitsvalgte og studentorganisasjonen. Vi skal fortsatt skape aktivitet og deltakelse, også i egen organisasjon, for Ergoterapeutene har mange viktige oppgaver, både for å fremme faget og for å ivareta lønns- og arbeidsbetingelser.



Tonje Hansen Guldhav stiller til valg som nestleder

Verv/organisasjonserfaring:

- 2012–2013: hovedtillitsvalgt Skien kommune
- 2012 – nåværende: tillitsvalgt Skien kommune. Avbrutt av hovedtillitsvalgtsverv og foreldrepermisjoner.
- 2012 – nåværende: forhandlingsutvalget Skien kommune
- 2014 – nåværende: forbundsstyre-medlem og forbundsstyreprerentant for Region sør. Jeg har deltatt i programkomiteen i forkant av landsmøtet i 2017 og i 2020.
- 2015 – nåværende: nestleder Region Sør

Jeg har engasjert meg og bidratt aktivt i iverksettelsen av den nye organisasjonsmodellen, og det gikk raskt opp for meg hvor glad og god jeg er i organisasjonsarbeid.

Arbeidserfaring:

Jeg hadde min første jobb på Kysthospitalet i Stavern, noe som vekket min interesse for rehabilitering, og særlig kognitiv rehabilitering. Etter et drøyt år gikk ferden videre innom Sandefjord rehabilitering før jeg begynte ved Skien helsehus da de skulle etablere rehabiliteringsenheten ved årsskiftet 2007/2008. Jeg har vært ansatt på helsehuset siden da og har vært med på å starte opp både rehabiliteringsenheten og avklaringsenheten. Jeg har i tillegg avholdt heldagsundervisninger for AOF med jevne mellomrom siden 2015. For tiden er jeg involvert i et forskningsprosjekt sammen med Dr. Linda Stigen med flere, som skal pågå frem til 2023 med fokus på implementering av PRPP.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg studerte grunnfag psykologi før jeg søkte meg til ergoterapi i Trondheim, hvor jeg ble uteksaminert i 2006. Jeg har sertifisering innen PRPP for kartlegging og intervensjon fra 2015. Jeg gjennomførte videreutdanning «Ergoterapi innenfor allmennhelse» ved OsloMet i 2018-2019.

Hva er viktig for meg?

Det er økende forskjeller i samfunnet vårt. Dette medfører ulikhet i helse. Samfunnet må invitere til deltakelse, og innbyggerne må oppleve at de mestrer hverdagens krav på arenaene der hverdagen deres foregår. Den relasjonen aktivitetsbalanse og deltakelse har til helse og livskvalitet, og hvordan dette kan bidra til å minske ulikheter, bør gjøre vår kompetanse uunnværlig og til en selvfølge i samfunnet. Det er bærekraftig å utløse ressurser, og i den store sammenhengen er det helt nødvendig for at framtidige generasjoner skal kunne få samme muligheter som i dag. Det handler om aktivitet og deltakelse for alle, både nå og i fremtiden. Jeg ønsker meg et samfunn som prioriterer helsefremming og forebygging, som tenker re/habilitering før kompenserende tjenester, og som prioriterer tidlig innsats på alle områder. Dette krever kompetanse på å muliggjøre aktivitet og deltakelse, fra samfunnsplanleggingen til hverdagen. Da må vi komme i posisjon til å bidra med dette. Lovpålegget er et steg på veien. Vi må jobbe med å dreie argumentasjonen over mot andre områder og utnytte mulighetsrommene som oppstår.

Vi blir stadig større som organisasjon, men vi er fortsatt forholdsvis små. Dette krever at vi tenker smart og stort. Det er flere som sier de misunner at våre tillitsvalgte og medlemmer er så synlige, tydelige og enstemmige i kommunikasjonen. Dette må vi bygge videre på! Det vil gi oss økt påvirkning, både med tanke på fag og arbeidsbetingelser.

Jeg tenker på oss som en samarbeidende og løsningsorientert yrkesgruppe, både i jobbhverdagen og i forbundet. Jeg setter tverrfaglighet og samarbeid høyt, og at struktur ikke skal stå i veien for god kommunikasjon og gode forløp. Visshet om erfaringene og problemstillingene som medlemmer og tillitsvalgte opplever, er helt essensiell for at argumentene våre skal være troverdige og at vi skal få gjennomslag for argumentene våre. Jeg ønsker derfor å styrke kommunikasjonen og samarbeidet mellom nivåene i forbundet og styrke UNIO-samarbeidet.

Jeg har en urokkelig tro på verdien av ergoterapifaget og bidraget vårt til et bærekraftig og inkluderende samfunn. Jeg vil jobbe aktivt for at vi skal komme nærmere visjonen om «aktivitet og deltakelse for alle».



Siv Iren Gjermstad stiller til valg som nestleder

Verv/organisasjonserfaring:

Tidligere:

- forskjellige tillitsverv i Ergon under studietiden
- fylkesstyret Oslo kommune
- vara tillitsvalgt i bydel Nordre Aker
- hovedtillitsvalgt i bydel Nordre Aker
- hovedverneombud for Nordre Akers cirka 1200 ansatte

Nåværende:

- koordinerende hovedtillitsvalgt for tariffområde Oslo kommune med sine 19 hovedtillitsvalgte og 270+ medlemmer
- styremedlem i forbundsstyret for Region sørøst
- regionleder sørøst

Arbeidserfaring:

Som nyutdannet i 2008 fikk jeg en prosjektbasert stilling ved et av Kirkens Bymisjons sykehjem i Oslo. Her jobbet jeg mest med prosjekter og fagutvikling. Deretter gikk turen videre til et vikariat som barneergoterapeut i Ullensaker kommune.

I 2010 fikk jeg min første faste jobb som bydelsergoterapeut for voksne/eldre i Oslo kommune i bydel Nordre Aker. Her fungerte jeg også et år som bydelens hovedverneombud, før jeg i 2017 ble folkehelserådgiver og spesialkonsulent i miljørettet helsevern i bydel Gamle Oslo.

Siden 2019 har jeg vært noe frikjøpt som koordinerende hovedtillitsvalgt for Oslo kommune. Jeg foreleser ved OsloMet i faget International Public Health og fungerer som sensor i samme fag. I tillegg er jeg sensor for Høyskolen Kristiania i faget Folkehelse- og idrettsjuss. Sist, men ikke minst, er jeg gründer, initiativtaker og programleder for Ergotrip – Norges eneste podkast om ergoterapi.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- bachelor i ergoterapi fra Høgskolen i Oslo (nå OsloMet)
- master i folkehelsevitenskap fra NMBU
- diverse videreutdanninger innen fag som veiledning, forvaltning, juss og ledelse fra OsloMet og BI

Hva er viktig for meg?

#ergoterapitilfolket! Hvis du har fulgt med på podkasten Ergotrip, kjenner du kanskje igjen denne hashtaggen. Tanken bak Ergotrip er å synliggjøre den faglige bredden i ergoterapi og gjøre faget mer tilgjengelig for folk flest.

Tidligere ledelse, med organisasjonen i ryggen, har etter min mening gjort en formidabel jobb med å sette ergoterapi på kartet hos politikerne. Fremover ønsker jeg å fortsette å kjempe ergoterapiens sak i kampen for en mer bærekraftig helsetjeneste her i Norge. For vi vet at det å satse på ergoterapi bidrar til en bærekraftig samfunnsutvikling!

Fremtiden vil i enda større grad kreve at organisasjoner tar et grønnere ansvar utover egen virksomhet, og mye tyder på at de som lykkes med dette, blir fremtidens vinnere. Derfor ønsker jeg at også Ergoterapeutene skal være en bærekraftig organisasjon. Min ambisjon er å ta med Ergoterapeutene videre inn i en grønn omstilling, der grønn strategi, innovasjon og ledelse står sentralt.

KANDIDATER TIL FORBUNDSSTYRET



Morten Severin Hoel stiller til gjenvalg til forbundsstyret

Verv/organisasjonserfaring:

- ulike verv i daværende Sør-Trøndelag fylkesavdeling tidlig på 2000-tallet
- hovedtillitsvalgt for ergoterapeutene i Arbeidstilsynet fra 2005-2017
- hovedtillitsvalgt og vara hovedtillitsvalgt for Unio i Arbeidstilsynet
- De siste tre årene har jeg hatt verv som styremedlem i forbundsstyret.

Arbeidserfaring:

Jeg har arbeidet som kommuneergoterapeut i Trondheim kommune i cirka fire år. De siste 15 årene har jeg jobbet som inspektør i Arbeidstilsynet. Hovedoppgaven er tilsyn med virksomheter ut fra HMS-lovgivningen. Under studietiden arbeidet jeg som miljøterapeut i bofellesskap. Jeg har også befalsutdannelse.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg er utdannet ergoterapeut ved utdanningen i Trondheim i 2001.

Hva er viktig for meg?

Jeg er opptatt av at vi skal ha et godt og aktivt forbund for ergoterapeuter som ivaretar både faglige og organisasjonsmessige forhold. Ergoterapeuters kompetanse innen de ulike fagfeltene skal være etterspurte, og helst innen stadig flere områder av samfunnet. Selv om jeg står arbeidshelse nærmest, har jeg erfart fra perioden i forbundsstyret at Ergoterapeutene må kunne omstille seg raskt til å synliggjøre vår kompetanse innen de feltene som har politisk fokus. Dette har vært utrolig spennende og lærerikt, og jeg ønsker å kunne bidra videre.



Malin Mongs stiller til gjenvalg til forbundsstyret

Verv/organisasjonserfaring:

- forbundsstyremedlem i Ergoterapeutene, frivalgt på landsmøtet 2017
- leder for fagspesifikt nettverk for alle ergoterapeuter ved OUS siden 2011
- medlem i programkomiteen for norsk ergoterapi fagkongress 2013
- medlem av Nettverk for kunnskapsbasert praksis i Oslo og Akershus
- medlem av skandinavisk nettverk for «Arbeterapeuter inom intensiv-vård».

Arbeidserfaring:

- fra 2011 og fortsatt: fagutviklingsergoterapeut innen somatisk helse på Oslo Universitetssykehus (OUS)
- 1998-2011: ergoterapeut med klinisk erfaring fra OUS innen forskjellige områder som intensivavdeling, slagrehabilitering, geriatri, fysisk medisin, nevrologi/neurokirurgi
- 1994-1998: arbetsterapeut innen kommunal rehabilitering og distriktsarbetsterapeut (Sverige)
- underviser internt/eksternt, har deltatt i flere forsknings- og fagutviklingsprosjekter
- 2012: ergoterapispesialist innen somatisk helse

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- master i kunnskapsbasert praksis ved Høgskolen på Vestlandet (leverer oppgave innen kort tid med temaet: Ergoterapi til barn og ungdommer med kreft, en scoping review.)
- videreutdanning innen aktivitetsvitenskap, vitenskapsteori, aktivitetens betydelse för hälsa, og kunnskapsbasert praksis
- legitimerad arbetsterapeut, Vårdhögskolan i Boden 1994

Hva er viktig for meg?

Jeg ønsker et forbund som alle ergoterapeuter, uansett stillingstittel eller fagområde, opplever at det er nyttig å være medlem i – et forbund med fokus på fag, politikk og arbeidsbetingelser. For meg er det viktig å synliggjøre og formidle ergoterapeuters unike kompetanse, uansett fagfelt, der aktivitetsperspektivet gjennomsyrrer all ergoterapivirksomhet. Jeg er også engasjert i utvikling og å vise nytten av ergoterapi innen etablerte og nye arenaer for å møte fremtidens behov, tenke nytt og være innovative.



Carina Kolnes stiller til valg til forbundsstyret

Verv/organisasjonserfaring:

- *noe erfaring som tillitsvalgt i Marker kommune.*
- *erfaring med ulike styreverv i frivillige organisasjoner og FAU, samt flere år som leder i FAU*

Arbeidserfaring:

Jeg har hovedsakelig arbeidserfaring fra kommunehelsetjenesten, bortsett fra et år på DPS. Jeg har jobbet som ergoterapeut for barn og voksne med rehabilitering og prosjektarbeid. Jeg har erfaring med implementering av hverdagsrehabilitering. For tiden er jeg teamkoordinator og assisterende prosjektleder i Prosjekt Innovativ Rehabilitering Indre Østfold, hvor hovedfokus er å styrke kommunal rehabilitering. Jeg har mye erfaring med å holde presentasjoner på små og store konferanser.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

2004: bachelor i ergoterapi Høgskolen i Oslo

2017: videreutdanning: brukermedvirkning, innovasjon og velferdsteknologi, Høgskolen i Østfold

2018-2020: Early Career program, Sunnaas Sykehus / Regionalt kompetansesenter for rehabilitering

Hva er viktig for meg?

- styrke kommunal rehabilitering
- utnytte ergoterapeuters kompetanse i alle nivåer av helsetjenesten
- utvikle strukturer og arbeidsformer som sikrer sømløse overganger slik at personer har bedre muligheter til å nå sine mål og leve sine liv der de bor
- implementere teknologi i samhandling, koordinering og igangsetting av rehabiliteringstiltak som en naturlig del av fremtidens helsetjeneste
- involvere lokalsamfunnet, tydeliggjøre sammenheng mellom lokalsamfunn, omgivelsene og personen for at hverdagslivet skal fungere.
- være en tydelig og engasjert stemme i debatten om tjenesteutvikling og innovasjon



Ingjerd Elisabeth Eriksen stiller til valg til forbundsstyret

Verv/organisasjonserfaring:

- *erfaring fra både helseforetak og kommunehelsetjenesten.*
- *2006-2014: foretakstillitsvalgt for ergoterapeutene ved Finnmarkssykehuset*
- *Etter dette har jeg sittet to perioder som styremedlem i regionstyret for Ergoterapeutene Nord. Begge periodene har jeg vært tillitsvalgtansvarlig.*

Arbeidserfaring:

Som nyutdannet jobbet jeg ved DPS i Øst-Finnmark, Døgnerheten – de første årene i team med andre ergoterapeuter. I 2008 ble stillingen min organisert inn i VPP, og jeg deltok i opprettelsen av et ambulant akuttpsykiatrisk team samt jobbet som terapeut. I 2015 begynte jeg i en nyopprettet stilling i Evenes, og har siden da jobbet med å utvikle stillingen.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- utdannet ergoterapeut i Tromsø i 2004
- videreutdanning i psykisk helsearbeid i 2008
- kognitiv terapi trinn I og trinn II gjennom Høgskolen i Sogn og Fjordane, ferdig i 2012
- holder på med master i velferdsendring ved UiT nå

Hva er viktig for meg?

Jeg er opptatt av forebyggende og helsefremmende helsetjenester og det potensialet vi ergoterapeuter har i arbeidet vårt. Jeg har jobbet mye med «hva er viktig for deg?» og velferdsteknologi. I tillegg foretar jeg forebyggende hjemmebesøk og har forebyggende gruppetilbud. Som tillitsvalgt har jeg vært opptatt av de nye ergoterapeutene og utvikling av faget i nyopprettede stillinger, slik at mulighetsrommet vårt synliggjøres.



**Pia Birgitte Jessen stiller til
gjenvalg som første vara til
forbundsstyret**

Verv/organisasjonserfaring:

- første vara til forbundsstyret 2017–2020
- styremedlem Region nord 2017–2020
- tidligere leder for ergoterapeutene i Nordland
- styremedlem i forbundsstyret i to perioder, tillitsvalgt

Arbeidserfaring:

Jeg har jobbet innen psykisk helsevern fra 1980 til 2016. Jeg utviklet ergoterapeutisk tilbud på nystartet dagavdeling for døve i tre år ved Gaustad sykehus. Jeg var leder for ergoterapiavdelingen ved Blakstad sykehus i fem år og leder for Vesterålen DPS i 28 år. Jeg har bygget opp psykiatritilbudet i Vesterålen. I 1998 var jeg prosjektleder i HelseDirektoratet. Jeg etablerte i 2017 GOD DIALOG-klinikken, hvor jeg jobber som selvstendig ergoterapeut/familieterapeut med terapi, veiledning, undervisning og konsulentarbeid.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Utdannet 1980 i Danmark. Master i folkehelse, nettverks- og familierapeut, videreutdanning i veiledning i et nettverksperspektiv og i psykososial rehabilitering ved psykoser

Hva er viktig for meg?

Jeg ønsker å medvirke til å videreutvikle Ergoterapeutene innen prinsippene i programmet for de neste tre årene. Med den utdanning og kompetanse vi har som ergoterapeuter, kan vi være med til å påvirke utviklingen av et inkluderende og bærekraftig samfunn. Jeg har selv erfart at min ergoterapifaglige bakgrunn har ligget i bunn når jeg har jobbet i stillinger som ikke har vært øremerket ergoterapeut. Jeg er derfor særlig opptatt av at ergoterapeuter skal kunne se jobbmulighetene innen ultra-disjonelle områder.

Neste utgave av Ergoterapeuten kommer først 13.11.2020. Dette er for at vi skal få med reportasjer fra landsmøtet som finner sted 21. og 22. oktober i år.



Ergoterapeutenes forbundsstyre ved forrige landsmøte i 2017.



Forsikring til medlemspris

Som medlem av Ergoterapeutene får du svært gunstige betingelser på forsikring. Du får blant annet:

- ✓ Gjennomsnittlig 60 % besparelse på livs- og uføreforsikring
- ✓ Kollektiv innbo-, reise- og barneforsikring med gode vilkår til stabilt lave priser
- ✓ Inntil 27 % rabatt på individuelle skadeforsikringer som bil-, hus- og hytteforsikring
- ✓ Rådgiving når du trenger det
- ✓ Profesjonell bistand ved eventuell tvist om skadeoppgjør

Bruk
medlems-
fordelene
dine

KANDIDATER TIL KONTROLLKOMITEEN



Rune Storvik stiller til valg som leder av kontrollkomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- tillitsvalgt på ergoterapiutdanningen 2000-2001
- tillitsvalgt på arbeidsplass 2002-2003 (Rauma kommune)
- styremedlem Møre og Romsdal fylkesavdeling 2007-2009
- tariffpolitisk ansvarlig Møre og Romsdal fylkesavdeling 2008-2009
- tillitsvalgt helsetjenesten 2008-2009 (Astero AS)
- sentralstyremedlem Norsk Ergoterapeutforbund 2007-2010
- styremedlem valgkomite Norsk ergoterapeutforbund 2010-2014

Arbeidserfaring:

Jeg begynte i og etablerte ergoterapitjenesten i Rauma kommune fra 2002 til 2003. Jeg jobbet som arbeidsleder, attføringsleder og veileder ved Astero AS (arbeidsmarkedsbedrift) i perioden 2005 til 2009 og som veileder, bedriftsveileder og teamleder ved Friskgården i perioden 2009 til 2019. Jeg er nå HR-rådgiver i Helse Nord-Trøndelag (fra og med 2019). I tillegg til å være rådgiver og utøve lederstøtte tilknyttet direktørens stab er jeg ansvarlig for implementering av Inkluderingsdugnaden på lokalt foretak. Siden starten av 2000-tallet har jeg jobbet med arbeidshelse og helsefremmende/forebyggende helsearbeid.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- ferdig utdannet ved Høgskolen i Trondheim 2002
- videreutdanning for helse- og sosialsektoren, forebyggende og helsefremmende arbeid 2011-2012 ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (nåværende NORD universitet).
- godkjenning for arbeidsplassvurdering for NAV

Hva er viktig for meg?

Jeg har alltid vært opptatt av faget og av å synliggjøre viktigheten av vår kompetanse. Spesielt har jeg vært opptatt av å øke andel ergoterapeuter innen privat sektor og sette fokus på vår kjernekompetanse. Jeg ønsker også å fremme og sikre våre lønns- og arbeidsvilkår. Vår kompetanse bidrar til at flere mennesker får mulighet til å mestre egen hverdag og mulighet til økt arbeidsdeltakelse. Derfor må vi bli synlige på langt flere områder enn vi er i dag.



Hilde Ståhlbrand stiller til valg til kontrollkomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- har vært fylkesleder i Oslo og hovedtillitsvalgt i Oslo kommune
- har vært nestleder i sentralstyret og har sittet i den sentrale valgkomiteen

Arbeidserfaring:

Jeg har jobbet innen somatikken i hele yrkeskarrieren min. Jeg har arbeidet på sykehjem og på sykehus, både som ergoterapeut og som leder. Jeg har også jobbet som bydelsergoterapeut i mange år og jobber nå som saksbehandler i Bydel Grorud, hvor jeg har ansvaret for blant annet hjemmesykepleie, kort- og langtidsplasser og utskrivelser fra sykehus.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg har videreutdanning i miljørettet helsevern og lederutdanning.

Hva er viktig for meg?

Det er viktig for meg at forbundsstyret jobber etter de vedtakene som er gjort på Landsmøtet, og at det er en klar sammenheng mellom hva man bruker penger og hva landsmøtet har vedtatt og prioritert.



**Tone Kiperberg Kirkhorn
stiller til valg til
kontrollkomiteen**

Verv/organisasjonserfaring:

- 2001/2002: fylkesleiar i Akershus
- 2004/2007: fylkesleiar i Møre og Romsdal
- vara/styremedlem ei periode for Midt-Norge frå 2014

Arbeidserfaring:

Eg er heldig som har fått erfare relevansen av ergoterapi gjennom arbeidserfaring frå fleire områder: kommune (fem år), sjukehus (seks måneder), attføring (åtte år), arkitektkontor (ett år) og velferdsteknologi (fire og et halvt år). Den allsidige erfaringa kjem no godt med i stillinga som rådgjevar innan kommunikasjon og kognisjon på NAV Hjelpemiddelsentral Møre og Romsdal (to år).

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Ergoterapiutdanninga tok eg i Trondheim og var ferdig i år 2000. Seinare har eg tatt vidareutdanning innan Arbeid med bistand (supported employment), universell utforming, ernæring/helse og innovasjon for kommunesektoren. Hausten 2020 startar eg på utdanning innan ASK (alternativ og supplerande kommunikasjon). .

Hva er viktig for meg?

For meg er det viktig at organisasjonen er tydeleg og framoverlent i sitt arbeid. Dette krev kreativitet, men og struktur og gode planar. Eg set pris på prosessar der ein kontinuerleg evaluerer og bevisst justerer på veg mot eit mål satt i fellesskap.



**Benedicte Borge Bakstad
stiller til gjenvalg som vara til
kontrollkomiteen**

Verv/organisasjonserfaring:

- hovedtillitsvalgt Halden kommune i ulike perioder, totalt 12-13 år
- sentralstyremedlem Ergoterapeutene 2011/2014
- vara i kontrollkomiteen 2019-dd

Arbeidserfaring:

- ledende ergoterapeut Sykehuset Fredrikstad 1995-1998
- kommuneergoterapeut Halden kommune 1998-2017, 2020-dd
- leder dagsenter demens 2011-2012
- demenskoordinator 2017-2020

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- bachelor ergoterapi Oslo 1993-1995
- eldreomsorgens ABC (grunnmur, reisverk geriatri/demens)
- videreutdanning demensomsorg 2009-2010

Hva er viktig for meg?

Det er viktig for meg å synliggjøre ergoterapifaget med stort fokus på hverdagsaktiviteter. Dette er en vedvarende oppgave for alle ergoterapeuter. Ergoterapeutene har gjort en fantastisk jobb med å sette fokus på ergoterapi og fremme ergoterapeuters kompetanse de siste årene. Kontrollkomiteens oppgaver er veldig viktig for å ivareta alles interesser. Som medlem av kontrollkomiteen er det nødvendig å forholde seg til fakta. Jeg er opptatt av at vi har et sterkt og tydelig forbund som jobber opp mot beslutningsmyndighetene.

KANDIDATER TIL YRKESETISK UTVALG



Tone Torgersen stiller til gjenvalg til yrkesetisk utvalg (leder)

Verv/organisasjonserfaring:

- *tillitsvalgt for ergoterapeutene ved Modum Bad, og divisjonstillitsvalgt for ergoterapeutene i Sykehuset Innlandet, Divisjon psykisk helsevern*
- *klinisk etikk-komité i Sykehuset Innlandet, Divisjon psykisk helsevern siden 2015, det siste året som leder av komiteen*
- *yrkesetisk utvalg, én landsmøteperiode.*

Arbeidserfaring:

- Sanderud Sykehus, attføringsavdelingen, primært pasienter med schizofreni, ergoterapeut og miljøterapeut
- Bergen kommune, Wesselsgate bofellesskap, beboere med psykisk og fysisk utviklingshemming, miljøterapeut
- Modum Bad, avdeling for spiseforstyrrelser, ergo- og miljøterapeut
- Sykehuset Innlandet, divisjon Psykisk helsevern, Sanderud, ungdomspsykiatrisk seksjon, spesialergoterapeut, fag- og kvalitetskoordinator, prosjektleder
- NTNU Gjøvik, bachelorutdanning i ergoterapi, universitetslektor

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- Høgskolen i Sør-Trøndelag, bachelor i ergoterapi
- Høgskolen i Hedmark, videreutdanning i psykisk helsearbeid
- Høgskolen i Oslo og Akershus, kunnskapstranslasjon
- Høgskolen Innlandet, master i psykisk helsearbeid

Hva er viktig for meg?

For meg er det viktig med en reflektert og velbegrunnet yrkesutøvelse, både faglig og når det gjelder holdninger og verdier. Klarer vi det, tåler vi åpenhet og gjennomsiktighet i arbeidet. Dette er en forutsetning for å oppnå gjensidig tillit, og godt samarbeid med kollegaer, samarbeidspartnere, pasienter og pårørende. God helsehjelp er derfor avhengig av sammenheng mellom fag og etikk. Mitt felt har i all hovedsak omhandlet psykisk helsevern, men etisk forsvarlig fagutøvelse er universelt.



Grete Tørres stiller til gjenvalg til yrkesetisk utvalg

Verv/organisasjonserfaring:

- *medlem i yrkesetisk utvalg i Ergoterapeutene de siste tre årene*
- *tidligere sykehuseiers representant i Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, Nord-Norge i åtte år*

Arbeidserfaring:

Jeg har erfaring som ledende ergoterapeut/avdelingsleder ved DPS Øst-Finnmark, foruten stillinger knyttet til planlegging og saksbehandling, blant annet som spesialkonsulent/seniorrådgiver i FoU-avdelingen i Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern og rus. Før jeg gikk av med pensjon sist høst, var jeg seniorrådgiver i administrasjonen i DPS Øst-Finnmark i tre år.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg er utdannet ergoterapeut fra 1976 og har videreutdanning i veiledning for ergoterapeuter, sosial-pedagogikk, flerkulturell pedagogikk og samisk, samt kortere kurs i forskningsetikk.

Hva er viktig for meg?

Personers medvirkning, både på individnivå og systemnivå, har alltid vært viktig for meg. Rutiner og prosedyrer er nødvendige, men man må til enhver tid påse at den personen eller de personene det gjelder, er i sentrum. Derfor er det viktig med både faglige og etiske refleksjoner. Samer etterlyser ofte et likeverdig tilbud på egne premisser. En personsentrert praksis vil også kunne medvirke til dette, både individuelt, i planarbeid og i forskning.



Astrid Gramstad stiller til gjenvalg til yrkesetisk utvalg

Verv/organisasjonserfaring:

Eg har lang organisasjonserfaring og har hatt fleire tillitsverv i ulike organ.

Arbeidserfaring:

Eg har jobba som kommuneergoterapeut, men sikta meg raskt inn på akademia, og har no jobba ved UiT Norges arktiske universitet i 13 år.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Eg har master og ph.d. i helsefag.

Hva er viktig for meg?

Eg er engasjert i utvikling av profesjonell identitet og behovet for å ha eit kontinuerleg kritisk perspektiv på praksis. I tillegg er eg opptatt av at alle har medansvar for gode arbeidsmiljø.



Sigrid Olaussen stiller til gjenvalg til yrkesetisk utvalg

Verv/organisasjonserfaring:

- med i den lokale demensforeningen i Sør-Varanger
 - vara til fylkesavdelingen for Nasjonalforeningen for folkehelsen
 - har vært tillitsvalgt i flere år
 - har vært engasjert i SVs lokalpolitikk
-

Arbeidserfaring:

Min arbeidserfaring er fra somatikken, nærmere bestemt fra det geriatriske fagfeltet. Jeg har erfaring fra både spesialisthelsetjenesten og kommunesektoren. Nå jobber jeg som rådgiver og spesialergoterapeut ved Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjeneste, USHT Finnmark.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg var ferdig utdannet ved Oslo-skolen i 1989 og har videreutdanning innen geriatri, demens og kognitiv funksjonsnedsettelse.

Hva er viktig for meg?

Jeg er opptatt av at eldre både med og uten demenssykdom skal ha meningsfulle hverdager, uavhengig av hvor de bor! Det er viktig for meg å jobbe for at eldre tas på alvor og møtes med respekt. Pårørendes utfordringer og dilemma opptar meg. Ellers har jeg en filosofi om at man kommer langt med raushet og humor! Jeg tar gjerne gjenvalg som medlem av vårt yrkesetiske utvalg. Jeg føler at vi såvidt har kommet i gang med arbeidet.



Anette Eidesen stiller til gjenvalg til yrkesetisk utvalg

Verv/organisasjonserfaring:

- har vært fylkesleder i Finnmark og har hatt ulike verv i styret
- har sittet i yrkesetisk utvalg i tre perioder

Arbeidserfaring:

Jeg har jobbet i kommunehelsetjenesten i Nordkapp fra 1995 til 2017. De siste åtte årene var jeg leder av koordinerende enhet. Jeg jobber nå i Sandnes kommune som leder i et bofellesskap.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg er utdannet i 1994 og har videreutdanning i omsorg for aldersdemente, pedagogisk veiledning. Nå er jeg i gang med en master i medborgerskap og samhandling. Jeg har også lederutdanning på universitetsnivå.

Hva er viktig for meg?

Det er viktig for meg at vi får videreutviklet en delingskultur blant ergoterapeuter innen yrkesetikk. At vi klarer å løfte frem flere dilemmaer vi som ergoterapeuter møter, og deler dem med hverandre.

KANDIDATER TIL REDAKSJONSKOMITEEN



Cathrine Hagby stiller til gjenvalg som leder i redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- medlem av redaksjonskomiteen siden 2004, leder fra 2009
- fagleder for ergoterapeutene i Bærum kommune 2006-2009 og koordinator for bolignettverk område 1-2, NAV Hjelpemidler og tilrettelegging fra 2015.

Arbeidserfaring:

Jeg jobber som boligrådgiver på NAV Hjelpemiddelsentralen Vest-Viken. Der har jeg vært siden 2013. Fra tidligere har jeg lang erfaring fra kommunehelsetjenesten i Bærum kommune, men jeg har vært innom både Oslo universitetssykehus Ullevål og Drammen sykehus, hvor jeg har jobbet innenfor nevrologi og med rehabilitering etter hjerneslag.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg ble ferdig utdannet ergoterapeut i 2001 fra Høgskolen i Bergen. Opp gjennom årene har det blitt videreutdanning i både helsefremmende og forebyggende arbeid, ergoterapi og allmennhelse, pedagogisk veiledning for helsefagstudenter og universell utforming.

Hva er viktig for meg?

Jeg er opptatt av tilrettelegging av bolig og boligpolitikk. Jeg jobber blant annet for et økt samarbeid mellom kommune og NAV Hjelpemiddelsentralen for å gi mennesker mulighet til å bo hjemme så lenge som mulig til tross for alder og/eller funksjonsnedsettelse. Jeg håper stadig at politikerne våre skal ta innover seg at det er mye bedre samfunnsøkonomi å bygge tilgjengelige og universelt utformede boliger med en gang enn å montere dyre tekniske hjelpemidler i etterkant. Det er også aktuelt i disse dager å tenke aldersvennlige samfunn og tenke på hva menneskene som skal bo og leve der det bygges trenger, å gi dem tilgang til uteområder, offentlig kommunikasjon, butikker og andre ting man måtte ha behov for i hverdagen. Jeg ønsker å jobbe videre for at fagbladet skal fortsette å favne bredt, inspirere medlemmene i de ulike arbeidsoppgavene de har, videreformidle nyttige og tidsaktuelle fag- og vitenskapelige artikler og fortsatt ha et fagblad av høy kvalitet.



Marte Baklund Størseth stiller til valg til redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- Ergoterapistudentene landsstyre, nestleder 2014-2015.
- Ergoterapistudentene Oslo Lokallag, kursansvarlig, nestleder og sekretær 2013-2015

Arbeidserfaring:

Jeg ble utdannet ergoterapeut i 2015. Jeg har jobbet på ortopedisk avdeling ved Rikshospitalet fra 2015 til dags dato.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg ble godkjent spesialergoterapeut i 2020 og har videreutdanning i kunnskapstranslasjon fra 2017. Jeg er nå i gang med master i ergoterapi fra 2019.

Hva er viktig for meg?

Jeg er spesielt opptatt av å synliggjøre ergoterapifaget i spesialisthelsetjenesten og vårt fags bidrag inn i en klinisk kontekst. Faglig er jeg engasjert i hvordan vi kan fortsette å utvikle aktivitetsfokuset og å styrke vår faglige identitet i spesialisthelsetjenesten.



Merethe Wangberg Seberg stiller til gjenvalg til redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- har hatt flere verv som hovedtillitsvalgt ved Lovisenberg Diakonale Sykehus
- er nå tillitsvalgt for ergoterapeutene i Løten kommune
- ble valgt inn i redaksjonskomiteen høsten 2014 og trives svært godt i dette vervet
- I forbindelse med masteroppgaven har jeg på forespørsel hatt undervisning og holdt flere foredrag om oppgavens tema.

Arbeidserfaring:

Fra 2006 og til sommeren 2018 jobbet jeg som ergoterapeut ved Klinikk for Psykisk Helsevern ved Lovisenberg Diakonale Sykehus. I oktober 2018 fikk jeg et to års engasjement som prosjektleder for Mestringstjenesten i Løten kommune. Her er fokuset hverdagsmestring for ulike brukergrupper i kommunen, hovedsakelig med psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser og psykisk utviklingshemning.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg studerte ved ergoterapiutdanningen på Høgskolen i Oslo 2003-2006, videreutdanningen i psykisk helsearbeid på deltid ved Høgskolen i Oslo 2009-2011 og master i psykisk helsearbeid ved Høgskolen i Hedmark 2012-2013. Jeg har vært ergoterapispesialist i psykisk helse siden 2015.

Hva er viktig for meg?

Jeg har som ergoterapeut mitt hovedengasjement innen psykisk helse og mener at hverdagslivets betydning og meningsfulle aktiviteter bør være en integrert del av behandlingstilbudet innen psykisk helsevern, samt psykisk helsearbeid i kommunene. Jeg ønsker at hverdagsrehabilitering i større grad også skal inkludere mennesker med psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer. Jeg mener videre at det er behov for å synliggjøre ergoterapeutens rolle innen psykisk helsearbeid, men også i samfunnet for øvrig.



Linda Stigen stiller til valg til redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

Da jeg studerte var jeg aktiv i Ergon (nå Ergoterapistudentene), men har dessverre ikke hatt anledning til å engasjere meg i organisasjonen etter det, før nå.

Arbeidserfaring:

Jeg har jobbet innenfor nevrologisk rehabilitering på Nordåstunet i Bergen, to år på Kysthospitalet i Stavern og syv år på Sunnaas sykehus. Jeg har også jobbet på akuttsykehus i Tønsberg og i Moshi i Tanzania, og i Voss, Sandefjord og Oslo kommuner. Siden 2013 har jeg jobbet i ergoterapiutdanningen ved NTNU Gjøvik.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg er utdannet på HiB i 2000 og har videreutdanning i tverrfaglig rehabilitering og swahili kultur og sivilisasjon. Jeg har European MSc in Occupational Therapy og ph.d. i helsevitenskap fra OsloMet. I tillegg er jeg spesialist i somatisk og allmennhelse.

Hva er viktig for meg?

Som ansatt i en utdanningsinstitusjon er jeg opptatt av fag og fagutvikling. Viktig for meg er at vi som ergoterapeuter styrker og tydeliggjør vårt unike perspektiv knyttet opp mot menneskelig aktivitet og aktivitetsutførelse. Vi må sørge for at studenter og ergoterapeuter i praksisfeltet får tilgang til og benytter teorier, modeller og ikke minst arbeidsmetoder som understreker dette perspektivet. Dette vil jeg jobbe for at Ergoterapeuten også fokuserer på.



Susanne Følstad stiller til valg til redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- har vært hovedtillitsvalgt for ergoterapeutene ved Sunnaas sykehus
- har deltatt i arbeidsgruppen Funksjonsvurderingsverktøy i spesialisthelsetjenesten som representant fra Ergoterapeutene i regi av Helseledelse og samarbeidet med CP-Foreningen gjennom flere år
- har deltatt i prosjektarbeid i Kina/Tibet over fire år

Arbeidserfaring:

- spesialisert rehabilitering: rehabilitering av nyskadede, funksjonsvurdering, rådgiving og igangsetting av tiltak, gruppeopphold og samhandling med aktuelle instanser, herunder brukerorganisasjoner
- erfaring med ervervede hjerneskader, medfødte tilstander, nevrologi og ortopedi
- fagsjef i ergoterapi ved Sunnaas sykehus i en periode på 4 år, med fokus på fagutvikling og forsknings- og innovasjonsprosjekter der ergoterapeuter er involvert

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

- utdannet ergoterapeut fra Trondheim i 1992
- grunnfag idrett fra Sogndal
- mellomfag sosialantropologi fra NTNU
- master i helsefagvitenskap fra UiO i 2010 med en studie knyttet til intensiv håndtrening for voksne med cerebral parese
- ergoterapispesialist i somatisk helse fra 2010

Hva er viktig for meg?

Aktiv deltagelse er helsefremmende. Ergoterapeuter har en viktig rolle i å fremme deltagelse og bidra til økt livskvalitet. Jeg ønsker å bidra til at kunnskapsbasert ergoterapi formidles gjennom fagartikler i Ergoterapeuten, og på den måten dele kunnskap og fremme inspirasjon til egen fagutøvelse og samarbeid med andre.



Skender Redzovic stiller til valg til redaksjonskomiteen

Verv/organisasjonserfaring:

- er studieprogramleder for master i aktivitet og bevegelse
- er fagkoordinator for studieretning aktivitetsvitenskap ved internasjonal master i fysisk aktivitet og helse (NTNU)
- Som leder for studentparlamentet og studentrepresentant i høgskolestyret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag har jeg samarbeidet tett med redaksjonen til studentavisen «Høgskoleavisa Å» (1996-1998).
- I dag kvalitetssikrer jeg vitenskapelige artikler for blant andre Scandinavian Journal of Occupational Therapy og Scandinavian Journal of Organizational Psychology.

Arbeidserfaring:

Jeg er ansatt som førsteamanuensis ved NTNU og arbeider med forskning og undervisning. Har erfaring som ergoterapeut innen psykisk helsearbeid. Jeg har også hatt lederstilling som studieleder ved master og videreutdanning i psykisk helsearbeid og instituttleder ved institutt for anvendt sosialvitenskap ved NTNU.

Utdanning, videreutdanning og sertifiseringer:

Jeg har bachelor i ergoterapi (Høgskolen i Sør-Trøndelag), hovedfag i sosialt arbeid (NTNU), mellomfag i statsvitenskap (UiO), praktisk pedagogisk utdanning (NORD universitetet) samt spesialutdanning i innovasjon og entreprenørskap (NTNU). Jeg er også dr.polit. i organisasjonspsykologi ved Psykologisk institutt ved NTNU.

Hva er viktig for meg?

Jeg er opptatt av at fagbladet Ergoterapeuten skal bidra til:

- faglig vedlikehold og fornyelse for alle ergoterapeuter
- styrket profesjonsidentitet
- fagutvikling og forskning
- etiske diskusjoner for å videreutvikle etiske standarder
- helsepolitisk debatt
- å styrke fokuset på ergoterapeuters kompetanse og yrkesutøvelse innen organisasjon og ledelse

Liste over kandidatene

KANDIDATER TIL FORBUNDSSTYRET:

Tove Holst Skyer (leder)
Tonje Hansen Guldhav (nestleder)
Siv Iren Gjermstad (nestleder)
Morten Severin Hoel
Malin Mongs
Carina Kolnes
Ingjerd E. Eriksen
Pia Jessen (første vara)

KANDIDATER TIL KONTROLLKOMITEEN:

Rune Storvik (leder)
Tone Kiperberg Kirkhorn
Hilde Ståhlbrand
Benedicte Borge Bakstad (vara)

KANDIDATER TIL YRKESETISK UTVALG:

Tone Torgersen (leder)
Astrid Gramstad
Sigrid Olaussen
Grethe Tørres
Annette Eidesen

KANDIDATER TIL REDAKSJONSKOMITEEN:

Cathrine Hagby (leder)
Merethe Seberg
Linda Stigen
Marte Baklund Størseth
Susanne Følstad
Skender Elez Redzovic



KONTAKT: ERIK SIGURDSSØN

Adresse: ADDmedia AS, Boks

Sentralbord +47 40 10 05 01

Mobil: 90 03 09 43

Faks: 22 17 25 08

E-post: erik@addmedia.no

ØNSKEREPRISE

Deltakelse og mestring for eldre – nettbasert kurs for ergoterapeuter

Over 400 ergoterapeuter har tatt dette nettbaserte kurset i løpet av høsten 2019 og våren 2020. For å gi flere denne muligheten settes kurset opp på nytt med mulighet for å ta alle de fem modulene eller bare de modulene du mangler.

Målgruppe: Ergoterapeuter**Arrangør:** Ergoterapeutene**Tid:** Når det passer deg/dere**Sted:** Der det passer for deg og din nettverksgruppe**Kursavgift:** Gratis**Påmelding:** [Ergoterapeutene.org/kurskalender](https://ergoterapeutene.org/kurskalender)**Mål:** Motivere og skolere ergoterapeuter til en aktiv rolle i kommunens arbeid med deltakelse og mestring for eldre i oppfølging av Stortingsmelding 15 (2017-2018) Leve hele livet.**Kurset deles opp i fem moduler.**

Hver modul består av:

- Individuelt forarbeid. Lese anbefalt litteratur og se videoene som legges ut på Ergoterapeutenes hjemmeside. Stipulert tidsbruk cirka fire timer.
- Spørsmål til refleksjon individuelt og i nettverksgruppe. Stipulert tidsbruk cirka to timer. Bare medlemmer av Ergoterapeutene får delta i nettverksgrupper.

De som kan dokumentere deltakelse i nettverksgruppe, får kursbevis for seks timer per modul.

Det er ingen påmeldingsfrist eller frist for gjennomføring av de ulike modulene. Nye nettverksgrupper etableres etter hvert som påmeldingene kommer inn.

Modul 1: Deltakelse og mestring for eldre – ergoterapeuters kjernekompetanse

Modul 2: Aldersvennlig samfunn

Modul 3: Aktivitet og fellesskap

Modul 4: Helsehjelp

Modul 5: Kommuneplanarbeid

Velkommen som deltaker!

ERGOTERAPEUTERS BIDRAG TIL BÆREKRAFTIGE HELSETJENESTER



Alle skal kunne delta!

Modulbasert nettkurs for ergoterapeuter som tar utgangspunkt i ergoterapeuters kjernekompetanse og er relevant for alle ergoterapeuter, uavhengig av innen hvilket fagområde eller nivå i helsetjenesten deltakerne er ansatt.

Målgruppe: Ergoterapeuter

Arrangør: Ergoterapeutene

Tid: To moduler høsten 2020, tre moduler våren 2021

Sted: Der det passer for deg og din nettverksgruppe

Kursavgift: Gratis

Påmelding: [Ergoterapeutene.org/kurskalenderen](https://ergoterapeutene.org/kurskalenderen)

Mål: Målsettingen med kurset er at deltakeren skal bli inspirert til å ta i bruk hele vår faglige «verktøykasse» for økt aktivitet, inkludering og deltakelse, for derved å bidra til bærekraftige helsetjenester.

Kurset deles opp i 5 moduler.

Hver modul består av:

Individuelt forarbeid. Lese anbefalt litteratur og se videoene som legges ut på Ergoterapeutenes hjemmeside. Stipulert tidsbruk cirka fire timer.

Spørsmål til refleksjon individuelt og i nettverksgruppe. Stipulert tidsbruk cirka to timer. Bare medlemmer av Ergoterapeutene får delta i nettverksgrupper.

De som kan dokumentere deltakelse i nettverksgruppe, får kursbevis for seks timer per modul.

Tema og tidsplan for modulene:

Modul 1: Samfunnets utfordringer. Bærekraftige tjenester. Legges ut på hjemmesiden 15. september.

Modul 2: Aktivitetsperspektivet. Teorier og modeller. Legges ut på hjemmesiden 15. november.

Modul 3: Mulighetsrommet for ergoterapeuter. Legges ut på hjemmesiden 15. januar.

Modul 4: Kartlegging, dokumentasjon og evaluering. Legges ut på hjemmesiden 15. mars.

Modul 5: Innovasjon og endring. Legges ut på hjemmesiden 15. mai.

Med forbehold om mindre endringer.

Velkommen til kortreist, smittesikker fagutvikling!



Aktivitet og
deltakelse for alle.

Bli medlem!

10 gode grunner til å bli medlem

1. Du blir del av et landsomfattende nettverk av ergoterapeuter
2. Du bidrar til å utvikle og styrke ergoterapi som fag
3. Du får halv pris på ergoterapifaglige kurs
4. Du får fagbladet Ergoterapeuten hjem i postkassa
5. Du kan bli ergoterapispesialist og få støtte til faglig utvikling
6. Du blir medlem i World Federation of Occupational Therapist (WFOT)
7. Du forbedrer dine lønns- og arbeidsvilkår
8. Du er sikret medbestemmelse på din arbeidsplass
9. Du får tilgang til materiell for å profilere fag, yrke og forbund
10. Du får tilbud om en lang rekke attraktive medlemsfordeler og rabatter

www.ergoterapeutene.org/innmelding

ergoterapeutene

1.BEHANDLING/TRENING
0330
**HJELPEMIDLER FOR VARME ELLER
KULDEBEHANDLING**
CYPROMED AS

Vikaveien 17, 2312 Ottestad
Tlf.: 62 57 44 33, fax: 62 57 44 34
wes@cypromed.no www.cypromed.no
Elektriske varmemidler for alle.
MINITECH AS
Hedmark Næringspark, 2312 Ottestad
Tlf.: 62 57 78 00, fax: 62 57 77 51
mail@minitech.no www.minitech.no
Elektriske varmemidler til barn og
voksne

0333

Antitrykksårhjelpe midler/
trykkløstbyggende hjelpe midler
BARDUM AS
Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
TOGEMOMEDICALSUPPLY AS
P.b. 4242, Midtstranda, 2307 Hamar
Tlf.: 62 52 62 72, fax: 62 52 12 11
company@mail.togemo.no
Dekker alle behov for trykkavlastning

0348
**BEVEGELSE-, STYRKE- OG BALANSE
TRENINGSTUTSTYR**
BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

0606/0612/0618 ORTOSER
OTTO BOCH AS

P.b. 293, Alnabru, 0614 Oslo
Tlf.: 23 14 26 00, fax: 23 14 26 56
info@ottobock.se www.ottobock.no
Ortoser blir bra!

0630
PROTESER
NORSK TEKNISK ORTOPEDI AS

Vikavn. 17, PB 10, 2312 Ottestad
Tlf.: 62 57 44 44, fax: 62 57 44 45
nto@ortonor.no www.ortonor.no
Spesialist i armproteser.

3. PERSONLIG STELL OG KLÆR
0903
KLÆR OG SKO
ØYTEX AS

6917 Batalden
Tlf.: 57 74 55 20, fax: 57 74 54 77
post@oytex.no www.oytex.no
Uteklær for rullestolbrukere
ØVREBØ REHABILITERING AS
Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen
Tlf.: 32 24 42 50
firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no
Arcona tørklær, Arcona smekker

0909
**HJELPEMIDLER FOR
AV- OG PÅKLEDNING**

Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

0912

Hjelpe midler ved toalettbesøk
BARDUM AS
Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

0912 B
**HJELPEMIDLER FOR BARN VED
TOALETTBESØK**

BARDUM AS
Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

0933
**HJELPEMIDLER VED VASKING,
BADING OG DUSJING**
ERGOGRIIP AS

Skeistøa 199, 5217 Hagavik
Tlf.: 92209399
aase.rokne@ergogrip.no www.ergogrip.no
Støttehåndtak 1/2/3 Passer til de fleste typer
servanter

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no
SUNRISE MEDICAL AS
Delitoppen 3, 1540 Vestby
Tlf.: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80
www.sunrisemedical.no
post@sunrisemedical.no

0933 B
**HJELPEMIDLER FOR BARN
VED VASKING, BADING**
BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

Y 1
YRKESKLÆR/SKO
4. FORFLYTNING
1203/1206
GANGHJELPEMIDLER
BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
EASYWALK
Tlf.: 64808062
post@easywalk.no
www.easywalk.no
FOLLO FUTURA AS
Brekkeveien 43, 1430 Ås
Tlf.: 64 94 21 65
www.follo-futura.no
Gåbord
Ronda Hjelpemidler
Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no
SUNRISE MEDICAL AS
Delitoppen 3, 1540 Vestby
Tlf.: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80
www.sunrisemedical.no
post@sunrisemedical.no

OPPFØRING I PRODUKTREGISTERET

Her finner du leverandører til helsesektoren, sortert etter type produkt firmaet selger.

Kr. 1.210,- per år for fire linjer for første produktgruppe.

Deretter kr. 825,- per produktgruppe.

Rabatt kan avtales ved flere oppføringer. Beløpet faktureres md 50% 2 ganger i året.

Oppføringene inkluderer og oppføringer på internett, <http://www.ergoterapeuten.no/produktregister>

- PRODUKTREGISTER -

1218

SYKLER

ALU REHAB AS

Bedriftsveien 23, 4353 Klepp Stasjon

Tlf: 51 68 18 88, Fax: 51 68 18 89

www.alurehab.no

Sykler - man. og el.

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

1221

RULLESTOLER - MANUELLE OG ELEKTRISKE

ALU REHAB AS

Bedriftsveien 23, 4353 Klepp Stasjon

Tlf: 51 68 18 88, Fax: 51 68 18 89

www.alurehab.no

Rullestoler - man. og el.

PERMOBIL AS

Industriveien 16, 1481 Hagan

Tlf: 815 30 077, Fax: 67 07 99 59

firmapost@permobil.com

www.permobil.com

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Ers Roltec BOA2

1221 B

RULLESTOLER FOR BARN

ALU REHAB AS

Bedriftsveien 23, 4353 Klepp Stasjon

Tlf: 51 68 18 88, Fax: 51 68 18 89

www.alurehab.no

PERMOBIL AS

Industriveien 16, 1481 Hagan

Tlf: 815 30 077, Fax: 67 07 99 59

firmapost@permobil.com, www.permobil.com

PICOMED MOBILITY AS

Tvetenveien 164, 0671 Oslo

post@picomedmobility.no

www.picomedmobility.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

1224

TILLEGGSTUTYR FOR RULLESTOLER

ALU REHAB AS

Bedriftsveien 23, 4353 Klepp Stasjon

Tlf: 51 68 18 88, Fax: 51 68 18 89

www.alurehab.no

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

PERMOBIL AS

Industriveien 16, 1481 Hagan

Tlf: 815 30 077, Fax: 67 07 99 59

firmapost@permobil.com, www.permobil.com

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

1230

OVERFLYTTINGSHJELPEMIDLER

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Arcona benløfter og Arcona løftestropp

1236

LØFTEHJELPEMIDLER

HUMAN CARE NORGE AS

Heiasvingen 65, 1900 Fetsund

Tlf.: 63 87 78 13, fax: 63 87 78 17

post@hcn.no www.hcn.no

Leverer Roomer takheis - fra rom til rom uten

gjennomgående skinne

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Arcona benløfter

1503

HJELPEMIDLER TIL MATLAGING

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

1509

SPISE- OG DRIKKEHJELPEMIDLER

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Omgivelseskontroll/fjernstyring.

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

iEAT spiserobot, iEAT spisestøtte, iFLOAT

armstøtte

1512

RENGJØRINGS- HJELPEMIDLER

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

1803

BORD

1809

SITTEMØBLER

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

HELLAND MØBLER AS

6250 Stordal

Tlf: 70 27 90 00, fax: 70 27 90 01

KRABAT AS

Ravnsborgvn. 56, 1395 Hvalstad

Tlf.: 66 77 73 00, fax: 67 77 73 01

fb@krabat.no www.krabat.no

Krabat jockey, barnestol

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

1812

SENGER

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

1815

HØYDEINNSTILLBARE/REGULERBARE TILSATSER TIL MØBLER

1818

STØTTEANORDNINGER

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Omgivelseskontroll/fjernstyring.

1821

**DØR-, VINDUS- OG GARDIN-
ÅPNERE/-STENGERE**

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru
Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51
post@picomed.no www.picomed.no
Omgivelseskontroll/fjernstyring.

1830

**HEISER, LØFTEPLATTFORMER,
TRAPPEHEISER OG RAMPER**

ACCESS VITAL AS

P.B 430 2303 Hamar
Tlf : 95 76 10 00, faks: 62 51 85 01
www.accesstrappeheiser.no
eva@accessvital.no
Heiser: Løfteplattformer,
Trappeheiser og Ramper

S 1

**UTVIKLING OG SPESIALTILPASNING AV
TEKN. HJ.MIDLER**

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen
Tlf.: 32 24 42 50
firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no
Utv. og spes.tilpasn. av hjelpemidler ut fra
individuelle behov

1836

OPPBEVARINGSMØBLER

K 1

KONTOR-/INSTITUSJONSMØBLER

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no

7.KOMMUNIKASJON/INFORMASJON/

VARSLING

(Se også 0342, og 10. Hjelpemidler for barn)

2103

OPTISKE HJELPEMIDLER

2109

**TILBEHØR TIL DATAMASKINER,
SKRIVEMASKINER OG KALKULATORER**

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,
Tlf: 23 28 94 00
info@abilia.no www.abilia.no
tobii dynavox
Thormøhlens gate 55, Datablokken 6. etg,
5008 Bergen
Tlf.: 55 55 10 60
E-post:sales.no@tobiidynavox.com
www.tobiidynavox.no

2110 KOGNITIVE HJELPEMIDLER

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,
Tlf: 23 28 94 00
info@abilia.no www.abilia.no
COGNITA AS
Gjerstadveien 396, 4993 Sundebru
Tlf.: 22121450
E-post: mona@cognita.no www.cognita.no
MYLIFEPRODUCTS AS
Postboks 69 Tåsen, 0801 Oslo
Tlf: 92631425
post@mylifeproducts.no
www.mylifeproducts.no
Vestfold Audio AS
Nordre Fokserød 12
3241 Sandefjord
Tel: 33473347, Fax: 33473345
Mail: post@vestfoldaudio.no
www.vestfoldaudio.no

1527

IKKE OPTISKE LESEHJELPEMIDLER

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070 Randaberg
Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20
post@ronda.no www.ronda.no

2136

TELEFONER OG

TELEFONERINGSHJELPEMIDLER

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,
Tlf: 23 28 94 00
info@abilia.no www.abilia.no
GN RESOUND AS
PB 132, Sentrum, 0102 Oslo
Tlf.: 22 47 75 30, fax: 22 47 75 50
info@gnresound.no www.gnresound.no
PICOMED AS
Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru
Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51
post@picomed.no www.picomed.no
Omgivelseskontroll/fjernstyring.
Vestfold Audio AS
Nordre Fokserød 12, 3241 Sandefjord
Tel: 33473347, fax: 33473345
Mail: post@vestfoldaudio.no
www.vestfoldaudio.no

2139

LYDOVERFØRINGSSYSTEMER

GN RESOUND AS

PB 132, Sentrum, 0102 Oslo
Tlf.: 22 47 75 30, fax: 22 47 75 50
info@gnresound.no www.gnresound.no
Vestfold Audio AS
Nordre Fokserød 12, 3241 Sandefjord
Tel: 33473347, Fax: 33473345
Mail: post@vestfoldaudio.no
www.vestfoldaudio.no

2142

**SAMTALEHJELPEMIDLER VED
NÆRKOMMUNIKASJON**

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,
Tlf: 23 28 94 00
info@abilia.no www.abilia.no
BARDUM AS
Tlf.: +47 64918060
post@bardum.no www.bardum.no
COGNITA AS
Gjerstadveien 396, 4993 Sundebru
Tlf.: 22121450
E-post: mona@cognita.no www.cognita.no
GN RESOUND AS
PB 132, Sentrum, 0102 Oslo
Tlf.: 22 47 75 30, fax: 22 47 75 50
info@gnresound.no www.gnresound.no
Vestfold Audio AS
Nordre Fokserød 12
3241 Sandefjord
Tel: 33473347, Fax: 33473345
Mail: post@vestfoldaudio.no
www.vestfoldaudio.no
tobii dynavox
Thormøhlens gate 55, Datablokken 6. etg,
5008 Bergen
Tlf.: 55 55 10 60
E-post:sales.no@tobiidynavox.com
www.tobiidynavox.no

2144

GYNGETERAPI

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru
Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51
post@picomed.no www.picomed.no
Fiberdynen (vektdyner til barn og voksne),
Wellness Nordic Gyngestolen.
2145 Høreapparater

2146

HØRSELTEKNISKE HJELPEMIDLER

Vestfold Audio AS

Nordre Fokserød 12
3241 Sandefjord
Tel: 33473347, Fax: 33473345
Mail: post@vestfoldaudio.no
www.vestfoldaudio.no

2147

SOVEHJELPEMIDLER

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru
Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51
post@picomed.no www.picomed.no
Fiberdynen (vektdyner til barn og voksne),
Wellness Nordic Gyngestolen.
ØVREBØ REHABILITERING AS
Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen
Tlf.: 32 24 42 50
firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no
Kastanjedyngen, Arcona posisjoneringsputer,
Askle posisjoneringsputer, Inmutouch

- PRODUKTREGISTER -

2148

VARSLINGSHJELPEMIDLER

COGNITA AS

Gjerstadveien 396, 4993 Sundebru

Tlf.: 22121450

E-post: mona@cognita.no www.cognita.no

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,

Tlf: 23 28 94 00

info@abilia.no www.abilia.no

GN RESOUND AS

PB 132, Sentrum, 0102 Oslo

Tlf.: 22 47 75 30, fax: 22 47 75 50

info@gnresound.no www.gnresound.no

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Omgivelseskontroll/fjernstyring.

Varsling

Vestfold Audio AS

Nordre Fokserød 12, 3241 Sandefjord

Tel: 33473347, Fax: 33473345

Mail: post@vestfoldaudio.no

www.vestfoldaudio.no

2149

POSISJONERINGSPUTER

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Arcona posisjoneringsputer,

Askle posisjoneringsputer

2151

ALARMSYSTEMER

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,

Tlf: 23 28 94 00

info@abilia.no www.abilia.no

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Omgivelseskontroll/fjernstyring.

2221

BETJENINGSHJELPEMIDLER IKT

COGNITA AS

Gjerstadveien 396, 4993 Sundebru

Tlf.: 22121450

E-post: mona@cognita.no www.cognita.no

tobii dynavox

Thormøhlens gate 55, Datablokken 6. etg,

5008 Bergen

Tlf.: 55 55 10 60

E-post:sales.no@tobiidynavox.com

www.tobiidynavox.no

8. TRANSPORTERING (FLYTTER, LØFTING)

2412

HJELPEMIDLER FOR OMGIVELSESKONTROLL

ACCESS DØRAUTOMATIKK AS

Aluvn. 95 P.B.430, 2301 Hamar

Tlf.: 62 51 85 00, fax: 62 51 85 01

access@access-gruppen.no

www.accessgruppen.no

Dørautomatikk. Omgivelseskontroll.

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Omgivelseskontroll/fjernstyring.

2418

GREPTILPASNINGER OG HJELPEMIDLER

SOM STØTTER OG/ELLER ERSTATTER

HÅND- OG/ELLER FINGERGREP

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,

Tlf: 37 14 94 50, fax: 37 14 94 70

info@abilia.no www.abilia.no

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

3003

LEKER

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,

Tlf: 23 28 94 00

info@abilia.no www.abilia.no

AS HANA & HOLMENS POTTERIER

Strandgt. 123, 4307 Sandnes

Tlf.: 51 66 16 60, fax: 51 62 34 68

www.hana-holmens.no

Leire for modellering, formingsartikler.

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

3006

SPILL

3009

MOSJONS- OG IDRETTSUTSTYR

BAMSE PRODUKTER AS

Tyrilia 7, 1639 Gamle Fredrikstad

Tlf.: 69300105

Mail: info@bamseprodukter.no

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no post@sunrisemedical.no

10. HJELPEMIDLER FOR BARN

(For andre hjelpemidler for barn, (Se også

3.Personlig stell og Klær og 4. Forflytning.)

B.ADL

ADL- HJELPEMIDLER

BAMSE PRODUKTER AS

Tyrilia 7, 1639 Gamle Fredrikstad

Tlf.: 69300105

Mail: info@bamseprodukter.no

Hjelpemidler for posisjonering av barnet i hverdagen.

KRABAT AS

Ravnsborgvn. 56, 1395 Hvalstad

Tlf.: 66 77 73 00, fax: 67 77 73 01

fb@krabat.no www.krabat.no

Krabat Pilot, krabbe hjelpemiddel,

Krabatskjerf, sikleskjerf

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

B.ERG

ERGONOMI FOR BARNEHAGEANSATTE

BAMSE PRODUKTER AS

Tyrilia 7, 1639 Gamle Fredrikstad

Tlf.: 69300105

Mail: info@bamseprodukter.no

Ergonomiske produkter for stellerom og lek.

B.KOM

KOMMUNIKASJONS-HJELPEMIDLER

FOR BARN

ABILIA AS

Tevlingveien 15, 1081 Oslo,

Tlf: 23 28 94 00

info@abilia.no www.abilia.no

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

tobii dynavox

Thormøhlens gate 55, Datablokken 6. etg,

5008 Bergen

Tlf.: 55 55 10 60

E-post:sales.no@tobiidynavox.com

www.tobiidynavox.no

Vestfold Audio AS

Nordre Fokserød 12

3241 Sandefjord

Tel: 33473347, Fax: 33473345

Mail: post@vestfoldaudio.no

www.vestfoldaudio.no

- PRODUKTREGISTER -

B.MOS

MOSJONS- OG IDRETTSUTSTYR

BAMSE PRODUKTER AS

Tyrilia 7, 1639 Gamle Fredrikstad

Tlf.: 69300105

Mail: info@bamseprodukter.no

Posisjonering og trening for små og store barn.

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

B.ROL

ROLLATORER

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

B.SEN

SENGER FOR BARN

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50,

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Arcona barneseng, Arcona reiseseng

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

B.SPO

SPORT- OG FRITIDSPRODUKTER

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

B.STI/SAN

STIMULERING/SANSEMOTORIKK

AS HANA & HOLMENS POTTERIER

Strandgt. 123, 4307 Sandnes

Tlf.: 51 66 16 60, fax: 51 62 34 68

www.hana-holmens.no

Leire for modellering, formingsartikler.

BAMSE PRODUKTER AS

Tyrilia 7, 1639 Gamle Fredrikstad

Tlf.: 69300105

Mail: info@bamseprodukter.no

Stimulering og sansemotorikk for små og store barn.

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no www.bardum.no

PICOMED AS

Gjerstadveien 398, 4993 Sundebru

Tlf.: 37 11 99 50, fax: 37 11 99 51

post@picomed.no www.picomed.no

Fiberdynen (vektdyner til barn og voksne),

Wellness Nordic Gyngestolen.

Ronda Hjelpemidler

Randabergveien 308, 4070Randaberg

Tlf.: 51 58 87 81 Faks: 51 58 80 20

post@ronda.no www.ronda.no

tobii dynavox

Thormøhlens gate 55, Datablokken 6. etg,
5008 Bergen

Tlf.: 55 55 10 60

E-post:sales.no@tobiidynavox.com

www.tobiidynavox.no

ØVREBØ REHABILITERING AS

Rosenkrantzgata 11, 3018 Drammen

Tlf.: 32 24 42 50

firmapost@ovrebo.no www.ovrebo.no

Stimulering/Sansemotorikk, Kastanjedynen,
Inmutouch

B.SYK

SYKLER

BARDUM AS

Tlf.: +47 64918060

post@bardum.no

www.bardum.no

KRABAT AS

Ravnsborgvn. 56, 1395 Hvalstad

Tlf.: 66 77 73 00, fax: 67 77 73 01

fb@krabat.no www.krabat.no

Krabat trioBike, transportsykkel

SUNRISE MEDICAL AS

Delitoppen 3, 1540 Vestby

Tlf: 66 96 38 00 Fax: 66 96 38 80

www.sunrisemedical.no

post@sunrisemedical.no

SYNSTEKNISKE HJELPEMIDLER

BOJO AS

Akersbakken 12, N-0172 OSLO

Tlf +47 23 32 75 32

www.bojo.no post@bojo.no



Gir god og sikker søvn



RotoBed

En innovativ og harmonisk seng med mange velferdsteknologiske funksjoner, som gir mulighet til å komme seg inn og ut av sengen uten fysisk anstrengelse.

Annonse for Bardum ☺



Trygghet og brukervennlighet hånd i hånd - for store og små!

Lisa

- Dører som kan åpnes helt
- Sikkerhetspanel
- Lavt innsteg (32 cm)



Lukas

- Mulighet for dører på begge langsider og én kortsider
- Tilpasset for kabler til medisinsk utstyr
- 4 sengehøyder, høyeste modell 226 cm



Lea

- Hev-/senkbare sengegrinder
- Bekvem ut- og innstigning
- Mange tilpasningmuligheter



Safety Sleeper

- En lukket reiseseng
- Trygt for bruker og pårørende
- Bedre søvn på ferie



+ Høy kvalitet + Økt sikkerhet + Gir selvstendig sove- og hvilesituasjon